

СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 9 24. ЈУНИ 1993. 500.000 ДИН.

НАРОД ХОЋЕ ЈЕДНУ ДРЖАВУ

САВА ЋЕ БИТИ ГРАНИЦА

ЗАШТО КАСНЕ ВОЈНИЧКЕ ПЛАТЕ

СПЕЦИЈАЛНИ ДОДАТАК:
ЕТНИЧКА КАРТА САРАЈЕВА

Главни штаб Војске Републике Српске

објављује

КОНКУРС

ЗА ИЗРАДУ ЛИКОВНОГ РЈЕШЕЊА ОЗНАКЕ ПРИПАДНОСТИ РОДОВИМА И ЈЕДИНИЦАМА ВОЈСКЕ

Војска Републике Српске већ има јединствене ознаке дефинисане Одлуком о формирању Војске које се носе на капама и на униформи на лијевој надлактици.

Ликовно рјешење ознаке припадности родовима и јединицама треба да у основи садржи елементе јединствене ознаке Војске (српска застава), да величином не превазилази знак који се носи на рукаву, да је једноставан за израду и да се на њега могу наносити специфичне ознаке припадности родовима и јединицама.

На конкурсу могу учествовати сва заинтересована лица.

Радове достављати на адресу: **Главни штаб Војске Републике Српске**. Ближа обавештења могу се добити на телефоне 011/199-208 (локал 160), 071/889-937 (локал 160) и војни 160 или телефакс 011/644-074 и 071/783-775.

РЕДАКЦИЈА ЛИСТА "СРПСКА ВОЈСКА"

ОБАВЈЕШТАВА

војне обвезнике - новинаре да у Редакцији има упражњених радних мјеста. Услови су: завршен факултет политичких наука, смјер новинарства, или друга висока стручна спрема са искуством у професионалном новинарству.

Заинтересовани треба да се јаве на адресу **Редакције листа "Српска војска", ВП. 7572 Сарајево**. Ближа обавјештења могу се добити на телефоне 011/657-148, 071/868-324 и војни 191.

Издаје Центар за информисање Главног штаба Војске Републике Српске

За издавача:
др Станко Нишић, пуковник

Лист уређује редакцијски колегијум

Главни и одговорни уредник:
Миладин Петровић, капетан прве класе

Замјеник главног и одговорног уредника:
Борислав Ђурђевић, потпоручник

Редакција:
Борислав Ђурђевић (војска, ратиште), Ристо Мотика (друштво, привреда), Александар Петрановић (документа, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура) и Дејан Гутаљ (репортажа).

Дописници:
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница) и Обрен Жерајић (Билећа)

Лектор:
Сузана Боровина

Технички уредник:
Тихомир Коловић, капетан прве класе

Дактилограф:
Слободанка Радовић

Адреса редакције:
ВП 7572 САРАЈЕВО
Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
Локали: 395 и 191
Телефакс: 011 657-148
Жиро рачун: 10500-637-2624 ВРЦ Бања Лука (За лист "Српска војска")

Лист "Српска Војска" уписан је у регистар јавних гласила Министарства за информације Републике Српске под бројем 01-284/93 од 08.05.1993. године и ослобођен је плаћања пореза на промет.

Рукописи и фотографије се не враћају

Насловна страна:

Патрола заштитне јединице ГШ ВРС („Савчићеви специјалци“)

Фото: *Миладин Петровић*

ПУКОВНИК НОВИЦА СИМИЋ, КОМАНДАНТ ИСТОЧНО-БОСАНСКОГ КОРПУСА

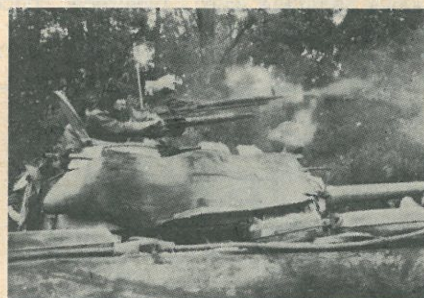
САВА ЋЕ БИТИ ГРАНИЦА 14

"СРПСКА ВОЈСКА" ПИТА:

КАКО ЗБРИНУТИ ПРОГНАНЕ 18

МУСЛИМАНСКА ОФАНЗИВА НА ДОБОЈСКО РАТИШТУ

ПОРАЗ КАО УСУД 24

САДРЖАЈ

ДЕЛИЋЕМО И ПОСЛЕДЊУ МРВУ ХЛЕБА

Драги пријатељи,

У Србији и широм света Срби и њихови пријатељи других вера и других нација почели су се окупљати и удруживати да би помогли онима који пате у ратом захваћеним крајевима.

Одмах после избијања рата у Новом Саду је такође основано низ удружења чија је помоћ била усмерена на ублажавање патњи многих невиних људи.

Већ дуго жеља многих је да се уједине све наше снаге како бисмо лакше остварили наше заједничке циљеве.

Ова данашња Скупштина је Скупштина уједињења. Ново, јединствено УДРУЖЕЊА СРБА ЗА САРАДЊУ И ПОМОЋ СРБИМА је ванстраначка организација која ће наставити остваривање задатака свих удружења која су уграђена у његове темеље.

Ми окупљени око Удружења Срба без обзира на све санкције, без обзира на све претње и слутње на све границе силом наметнуте, истрајаћемо у остваривању наших циљева и задатака, спремни да са страдалницима делимо последњу мрву хлеба.

Храбра Републико Српска, храбре Крајине, света земљо српска, клањамо се твојим мајкама што као стубови носе бреме судбине, дивимо се твојим синовима који храбро стоје на бранику части и достојанства вере и нације. Поздрављамо твоје кћери снажне, поносне јунакиње које видају ране и верују у победу.

Поручујемо да ћемо увек чувати српско национално јединство. Помагаћемо свакоме коме је помоћ потребна. Чинићемо све да ојача културно и економско јединство српских земаља.

У овом судбоносном часу када се решава будућност српског народа на просторима бивше Југославије изнад интереса било које партије, странке или покрета, мора бити интерес српског националног бића. □

ОДБОР УДРУЖЕЊА СРБА

ОСНОВАН "ДОБРОТВОР" У МИНХЕНУ

За само три мјесеца активног рада Иницијативног одбора од петнаестак чланова за формирање Српског добротворног друштва "Добротвор" у Минхену успио је учинити доста да се афирмише ова хуманитарна организација основана далеке 1822. године. Тренутно "Добротвор" у Минхену има шездесетак чланова међу којима има и Нијемаца, а у суботу, 13. јуна, одржана је Оснивачка скупштина. За предсједника је изабрана Гордана Нишић, на чију је иницијативу и основана минхенска централа за Западну Европу, потпредсједник је Томо Даниловић, секретар Бранко Миличић, а благајник Војислав Нишић.

Основни задаци "Добротвора" су организовање и прикупљање хуманитарне помоћи за српски народ у Републици Српској и Републици Српској Крајини, ширење истине о српском народу и окупљање Срба који тренутно живе не само у Минхену и Њемачкој, него и цијелој Западној Европи. За овај кратки период "Добротвор" је српском народу упутио хране, лијекова и санитетског материјала у вриједности преко седам хиљада марака. Организована је продаја штампе, музичких и видео-касета а сав приход шаље се у домовину. Активисти "Добротвора" попунили су 60 упитника за лица која су протјерана са својих огњишта и помажу да се сазна истина о страдању српског народа у бившој Босни и Херцеговини и Хрватској.

"Добротвор" за 10. јули припрема велику хуманитарну манифестацију са које ће највећи дио прихода бити намијењен школовању дјеце која су остала без родитеља у овом рату. □

Б. МИЛИЧИЋ

СРПСКОМ НАРОДУ У ОТАЏБИНИ

Овим желимо да изразимо своје дивљење и пуну подршку Србима из Босне и Херцеговине и из Српске Крајине у њиховим напорима да у овим тешким часовима очувају српски народ и српство од уништења.

Истовремено апелујемо на све Србе из Југославије да се придруже овој нашој акцији, да издрже до краја и да свим својим срцем морално и, према својим могућностима, материјално помогну своју браћу у Босни и Херцеговини и Српској Крајини.

Запад, претећи војном интервенцијом и уводећи драконске санкције еквивалентне економском геноциду над целим српским народом, покушава да нас подели. Ми никада не смемо да дозволимо да се то деси, јер је неслога једини пут којим Срби могу да изгубе свој национални идентитет, своју државу и будућност.

Не смемо никада да заборавимо да смо сви ми Срби један народ, без обзира где живимо.

Ваша браћа и сестре ван отаџбине.

(Проглас потписало 908 наших исељеника) □

РОДИТЕЉИ ТРАЖЕ НЕСТАЛОГ СИНА - ПИЛОТА

Поштована Редакцијо,

Обраћам вам се с молбом да нам помогнете у тражењу несталог пилота Зорић (Петра) Душка, рођеног 1. 5. 1967. године у Бобољусцима - Дрвар. Пре рата је радио у Мостару, да би потом са службом отишао на Удбине. Тамо су обављали летове за Бањалучки војни аеродром.

Последњи пут, 18. августа 1992. године, летео је хеликоптером у чијој посади су били: капетани Милош Павловић и Милан Остојић, поручник Душко Зорић, водник Драган Поповић, авио-техничари Жељко Радаковић и Зоран Гајић, и цивил Весна Стојановић. На основу штурих информација од Војске сазнали смо да се хеликоптер присилно спустио јужно од Добоја. Наводно, летелица је била релативно исправна па постоји могућност да чланови посаде нису погинули при слетању. После присилног слетања посади се губи сваки траг. Постојала су нагађања да су у затвору Тузла, Модрича или Лора - Сплит. Обраћали смо се разним институцијама али без успеха - можда је то била војна тајна коју ми цивили не разумемо.

Родитељи несталог пилота Душка Зорића живе (ако се то може назвати живот) у Бобољисцима на крају снаге живљења, јер су прошле године у децембру изгубили и другог сина Драшка (рањен у Бихаћу, подлегао ранама на ВМА Београд). Родитељи су имали само њих двојицу, неожењених. Остали су да се сами боре са животом, са трачком наде да им је син Душан жив.

Због тога молимо читаоце "Српске војске", оне који било шта знају о поменутом догађају и судбини посаде хеликоптера, да нам јаве на адресу Никола Филиповић, Николе Тесле 29, 21 400 Бачка Паланка. Информације нам можете послати и на телефакс 021/743-174. □

Никола Филиповић
Бачка Паланка

ПИШИТЕ ДРУШТВУ ПРИЈАТЕЉСТВА

"Док не дође до мира и срећних дана, држите се"

Тошијаки Такошита

"И Јапан је у прошлости водио много ратова и много је људи погинуло"

Такафуни Шимизу

На адресу Друштва пријатељства Југославија - Јапан пристигло је пуно оваквих порука. Одлучили смо да покренемо акцију "Сто писама јапанским пријатељима", о југословенској трагедији многим пријатељима Југославије у Јапану. Многи искрено брину за нас.

Ово је тешко време за нашу земљу, а најтеже су неистине и лажи о нама које се шире светом. Мислимо да би такав лични контакт имао велики одјек у јавности Јапана. Позивамо Вас да се укључите у нашу акцију тако што ћете сами да напишете једно писмо о томе како видите стање у нашој земљи и да у вашој средини организујете сакупљање писама (евентуално преко локалне штампе, или школа).

Телевизија Србије ће дати публицитет најзанимљивијим писмима као и оним срединама где буде акција најуспешнија. Писма можете слати на адресу: Друштво пријатељства Југославија - Јапан, Деканат Филолошког факултета, Студентски трг 3, 11000 Београд. □

Управни одбор Друштва

Победа је на видику

Проф. др Никола КОЉЕВИЋ

Спортски речено - победа је на видику. Још се само не зна са којим крајњим резултатом, али противничке мреже су све слабије брањене, па једни се повлаче у бековски простор Херцеговине, а други замењују центар сфера јер стално нападају али без правог завршног ударца.

Истина, на први поглед ни међународна ситуација ни југословенско окружење нису нам склони, али су бар још увек искомпликовани. "Петорица хоће безбедносне зоне у бившем босанском вилајету. О.К. Али како кад ни у Сре-бреници нису испоштовали договор, који је истекао 18. априла? А ми већ увелико загазили у јуни.

Венс-Овенов план се још увек копрца и не дају му да часно издахне као намучени пацијент после дуге и тешке болести. Британски Лорд по целом свету, тражи лекаре и не зазире ни од америчких ни од руских травара. Ожалошћен, међутим, што код Јелцина и Козирјева има добре воље, али је криза са Џунином биоенергијом. Координациони комитет - на паритетној основи био је предлог делегације Републике Српске, још у Њујорку. Сада је опет актуелан, али Лорд се вара ако мисли да ће нас "политиком малих корака" довести до истог, свог циља. Својом поделом на провинције до сада је једино успео да распламса нови муслиманско - хрватски рат.

Ван ден Брук поново прети интервенцијом као да је начелник штаба у НАТО-у, а не комесар за спољне послове ЕЗ-а. Џон Мејџер (најнепопуларнији од свих премијера у британској историји по Галупу) тврди да ће се све решити санкцијама и његов ревносни елисер Херд одушевљава се дунавским пустим пејзажем у којем сада једино патролирају чамци, узнемирују дивље патке.

Прете нам, истина, и Хрвати, иако ми спасавамо травничке избеглице и не ликвидирамо, већ само разоружавамо угрожене бојовнике. Туђман чак из Кине поручује да неће признати крајишки референдум - као да се он пита, а не народ Српске Крајине. Он, уосталом и није био предвиђен да гласа јер не живи на крајишкој територији. Истини за вољу, поново спрема своје "официре" које упорно зове "употребом свих средстава". Али сви знају како се до сада провео у таквој "употреби" и неће бити да се само једној хрватској мајци од срца одломио стих "Не дам сина за два Книна".

Другим речима, шта год мислио и уважени лорд и тзв. "међународна заједница", а још мање Туђман и Изетбеговић, време ратне утакмице је истекло и судија није вољан да свира никакав продужетак. Напротив, ником се нормалном не шаљу његови момци у босанске гудуре, у неизвесну судбину и ка још неизвеснијем политичком циљу. Осим тога рат на овом тлу је коначно препознат као грађански и етнички (чак и да занемаримо "џихадску димензију"), иако се још увек као слабашни ехо помиње, све неуверљивије, "српска агресија".

Ако све то имамо у виду - а знамо како се ко показао на терену - онда има разлога да очекујемо више разумне и реалне миротворности од својих непријатеља и политички договор са мање фантазија и више уважавања истинске воље сва три народа. Неки то већ схватају и први позитивни гласови се већ чују са разних страна, па чак и из Цазинске Крајине.

Једино још сумануть и злом опчињени деспарадоси могу пожелети "реванш". Што се Срба тиче, они ће за све што дође "бити му наредни", али с основним опредељењем да ће за себе тражити увек само правду и слободу као оно што су увек спремни да дају и другима. □

● ● ● Разумне и реалне миротворности од својих непријатеља и политички договор са мање фантазија и више уважавања истинске воље сва три народа. Неки то већ схватају и први позитивни гласови се већ чују са разних страна, па чак и из Цазинске Крајине ● ● ●

МОМЧИЛО КРАЈИШНИК,
ПРЕДСЈЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Народ хоће једну државу

Морамо јасно свијету дати до знања да хоћемо једну државу. То народ хоће, а колика је та Велика Србија, нека се тиме оптерећују други.

•Управо сте се вратили из Београда, гдје сте разговарали са Слободаном Милошевићем. Одлучено је да уђете у такозвано Координационо тијело три националне заједнице у бившој БиХ. Шта то заправо значи, сада послије референдума? Народ се плаши повратка на предратно стање.

- Оно што је битно рећи за овај састанак који смо господин Караџић и ја имали са господином Милошевићем, а на његов захтјев, је да смо га упознали са ситуацијом у БиХ и колико је извјесно да до мира може доћи. Упознали смо га и са нашим слагањем са "заштитним зонама", те да је интерес српског народа да се прекине рат како би се скинуле и санкције са СРЈ. Такође смо га упознали и са садржајем сусрета са господином Овеном, односно тиме да нисмо одустали од мировног процеса, од преговора. Ми смо одустали од Венс-Овеновог плана и све што је било везано за њега испало је из игре. Било какво повезивање овог Координационог тијела са њим зато нема основа. Тим планом било је предвиђено и Предсједништво и Влада, али чим смо га одбили нисмо пристали ни на кандидовање наших представника у таква тијела. И Овену смо тада рекли да послије референдума ситуација није више каква је била, али да пристајемо и подржавамо мировни процес. А, за успостављање разговора мора постојати некакво тијело, које смо ми назвали координационим. Основни његов задатак јесте прекид рата и вођење рачуна о разграничењу, јер у координационо тијело могу доћи само представници Републике Српске, а не српског народа у бившој БиХ.

•Референдумско "не" Венс-Овеновом плану најчешће је оцјењивано као "поносно и опасно". Колико у ствари поносно, а колико опасно и колико се, првенствено у међународним оквирима, уважавају резултати изјашњавања?

- Има оптужби на рачун Срба како нису рационални и како желе да се супротставе цијелом свијету. Ми знамо да не можемо побиједити читав свијет, не можемо се одбранити, али имамо право и обавезу да се бранимо и од цијелог свијета. Одбијање Плана представља велику прекретницу у историји српског народа у Републици Српској. Ја то називам најтежом и највећом одлуком коју смо донијели.

•И лично, наравно?

- Сигурно. Било ко да је на мом мјесту осјећао би велику одговорност. Ми смо имали велики ризик у одлучивању, јер није било ни мало безазлено и војна интервенција била је врло извјесна. Али, нисмо ми нерационални, ми нисмо били несвјесни тога, једноставно смо имали обавезу да не капитулирамо, а План Венс-Овен био би нека врста капитулације. Ова генерација на то не би имала право ради наредних генерација и ради мира. И, уосталом, ко год је потписао капитулацију није спасио народ.

••• Много би боље било да се српски народ не уједињује парцијално, да се не уједињује Република Српска и Република Српска Крајина па да онда тражимо прилику за уједињење са Србијом и Црном Гором. Јер, врло је опасно код Срба формирати једну државу која увијек има у будућности подлогу за разједињење. Боље је уједињење него припајање **•••**

•Мислите ли да је у овом тренутку опасност знатно мања?

- Добро сте рекли - знатно мања, јер опасност није искључена и све ово што се дешава, и заштитне зоне и друго, има велику дозу опасности, јер они не одустају од свог основног циља. Колико га буду могли постићи, толико ће се и трудити.

•Којег циља?

- Циљ је да се поцијепа српски народ, да се устроји независна БиХ и да се, ипак, заштите интереси Запада преко, прво Хрвата, па онда муслимана.

•То цијепање се сада, изгледа, настоји остварити кроз наметнуто разликовање Срба који су за рат и оних који су за мир. Како сте у овом контексту доживјели чувено писмо скупштини у Бијељини и јели било других притисака?

- Хтио бих да одговорим на први дио питања: како нас дијеле? У ствари, нешто нас дијели Запад, а нешто ми сами себе. Нама Запад набаци један комплекс - комплекс да ми хоћемо Велику Србију. Велика Србија за нас значи да смо у једној држави. И ми сад да би удовољили Западу, да би били кооперативни, као зачарани идемо према њиховом циљу и стално се бранимо: нећемо Велику Србију, већ некакве мале државе. Ми морамо јасно свијету дати до знања да хоћемо једну државу. Народ то хоће, то је један народ и хоће своју државу, а колика је та Велика Србија нека се тиме оптерећују други. Тиме, не схватајући свој проблем и циљеве, ми стално идемо по туђем диктату и мислим да смо тек сада у својој политици нешто измијенили, да смо

почели ићи својим путем. Наравно, уважавајући опасност, међународне односе и ситуацију, јер се никад једна држава није правила без великог утицаја међународне јавности. То је један сегмент наших подјела који смо, мислим, превазишли. Али, оно што је за подјеле веома битно стоји у чињеници да један дио народа никада не може осјетити, ни реално посматрати ситуацију, ако није у жижи дешавања. Искрено, ми овдје нисмо могли на тај начин схватити Српску Крајину кад је она ратовала. Мислили смо да је довољно слати помоћ, саосјећати са њима... Тако је исто велика разлика између овог дијела српског народа и руководства и оног у Србији и Црној Гори када је у питању виђење те ситуације. Тако је и оно писмо у Бијељину послато зато што су ти политичари сматрали да су у праву. Нема ту ништа злонамјерно. Они су сматрали да треба да прихватимо План, а да у једном процесу остварујемо своја права. Ја сам увјерен да нису били у праву, то је ствар оцјене, хвала Богу да је то овако испало. Али, у ризик може ући само онај ко на то има право и ко нема другог излаза. То је, ипак, оставило један мали траг раздора. Он је могао бити и много већи, али се, срећом, нисмо уклопили у некакве провокације, поготово опозиције из Србије. Сматрали смо да је најбитније да не прекинемо везу са матицом Србијом, јер њој и Црној Гори морамо изразити велику захвалност за сву моралну и хуманитарну помоћ.

•Одржавање Свесрпске скупштине предлагали сте тек након референдума?

- И то је била велика грешка, да се Скупштина одржава раније, а одржана је да се замијени наш референдум. Очито је да је та скупштина имала за циљ да нас натјера да прихватимо нешто што нам никако не одговара.

•Обично за одлуку каква је донесена о Венс-Овеновом плану везујемо страховања и лоше посљедице. Можемо ли обрнути питање: шта добијамо одбијањем Плана?

- Било ком народу, па и појединцу, мало ће ко помоћи ако сам не зна да се брани. Овим смо прешли један праг који прелазе људи који су или у безнађу или су чврсто одлучни да истрају до великог циља. Нама је то створити републику, стећи слободу, а слобода је увијек једна мађија, допинг... Тиме смо свијету показали одлучност, а да за то нисмо имали право и да то међународна јавност није схватила, они би сигурно поступили другачије. Тако смо много добили одбијањем Плана и јасно показали шта желимо. Свијет не жели да ми причамо у загонеткама, већ хоће да чује јесте ли за ово или за оно, а за шта се опредијелите то морате и да платите. Свако рјешење има своју цијену. Овим смо створили платформу за равноправне разговоре на реалним основама, јер Босна не може бити цјеловита. То је највеће достигнуће: што смо коначно уобличили свој циљ. Далеко смо још од њега, али сада је на нама да истрајемо.

•Хоће ли бити уједињења за Видовдан са Републиком Српском Крајином?

- Више се не поставља дилема да ли ми треба да се ујединимо, сада морамо само утврдити план имајући врло озбиљно на уму међународну ситуацију. Не смије то бити никаква табу-тема нити тајна. Битне су двије препреке томе. Много би боље било да се српски народ не уједињује парцијално, да се не уједињује Република Српска и Република Српска Крајина па да онда тражимо прилику за уједињење са Србијом и Црном Гором. Јер, врло је опасно код Срба формирати једну државу која увијек има у будућности подлогу за раједињење. Боље је уједињење него припајање. Ја сам један унитариста када је у питању српски народ, за чврсту сам државу, без покрајина, само са административним окрузима и за поништавање свих завичајних подручја. Треба да престану бити и Личани, Крајишници, Црногорци и Херцеговци, Семберци, Шумадинци, Ере и слично. Једноставно, треба да буду Срби. Тај моменат монолитности нације никада нисмо постигли и били смо поцијепани у неке административне границе које, хтјели-не хтјели, остављају утицаја и трага. Друго, морамо оцијенити развој ситуације, да се након референдума у Републици Српској Крајини прво изаберу легални представници, усагласе разлике које, очито, постоје, да се учврсти власт и направи, ако баш морамо тако, једна монолитна држава западних Срба.

•Да ли монархија?

- Да ли ће бити монархија или не, мислим да се тиме не требамо бавити сада. У нас је по Уставу република. А, шта ће народ кад дође слобода одлучити, то је његова воља. Ја се наших подјела плашим.

•Мислите ли, лично, да би краљ помогао Србима у овом времену?

- Ја мислим да би нам то, ако би сада одлучивали о томе, само одмогло.

•Покојни Јован Рашковић заговарао је у једном тренутку уједињење али у оквиру Хрватске, са снажном аутономијом?

Ово је историјски процес и не би требали ићи ни на каква полурјешења. Шанса је велика и свако такво рјешење само би ишло на нашу штету. И, опет тај комплекс код Срба треба да превазиђемо. Хрватска није постојала као држава и никад се нису уплашили питања: да ли ми смијемо изаћи из Југославије. И ја им желим срећу, нека направе своју државу. Тако исто и муслимани. Али Срби на својим етничким просторима имају право на државу. На крају, тачно се види ко је државотворан народ; онај ко има земљу. И ми се тих насљеђа не смијемо плашити.

•Са Хрватима већ дуже нема озбиљних сукоба. Има мишљења о наводном договору са Хрватима. Колико је то, уопште, могуће?

- Морам рећи да је заблуда неких људи да се са Хрватима може направити договор. Они су кроз цијели овај период, кад год су били у ситуацији, правили коалицију са муслиманима и никакав договор са њима, осим кад су у нужди, не можемо направити. Али, са Хрватима имамо много неријешених ствари и мислим да морамо разговарати. Лакомислена политика хрватског руководства у БиХ довела је до тога да нису хтјели договор. Спремни смо били и на компромисе, али су они мегаломански сматрали да могу добити оно што им је Венс-Овенов план понудио и тим

узели залогај који не могу да прогутају.

●Највећа пажња у овом тренутку усмјерена је на такозване заштитне зоне. Муслиманска страна је категорично одбијала ово рјешење, да би га потом прихватила. Шта то значи за српску страну?

- То је, ипак, једна замка која се лако може претворити у нашу штету уколико то помно не пратимо. Ја морам да похвалим представнике наше војске који су у преговорима око тога врло умјешно и мудро радили, са много добрих идеја и ограда. Зоне носе замке у томе да сада заштите муслимане, да ту мирно живе, а да им толеришу да после наставе рат у другим подручјима. Или, ако би ту дошле снаге из исламских земаља, онда би оне могле да провоцирају сукобе. Али, то су варијанте могућег. Оно што би могло бити наша корист лежи у чињеници да је управо из тих зона стално подстре-каван рат и њиховом елиминацијом могло би доћи до мира. Ни мир ни разграничење се не може остварити без ових зона или коначног пораза муслимана. Нама ово друго није циљ и у случају заживљавања "зона" ми би имали много већу могућност да се разграничимо преговорима.

●Колико је мир близу? Колико је могућ, ако га само Срби прижељкују?

- Па, не зависи то ни од муслимана, ни Хрвата. Мир зависи од ментора који подстрекавају, који су давали повода муслиманима да живе у илузијама да ће бити војне интервенције, да ће Србе покорити и добити цијелу БиХ. Очити су изгледи да међународна заједница жели сада да стави тачку на БиХ. Да је притисак вршен и на муслимане и Хрвате, и да је нуђено правично рјешење, давно би до мира дошло.

Показао је то и Венс-Овенов план који је изазвао страшан рат између Хрвата и муслимана и што ће се сада требати рјешавати да би се извршило разграничење између њих, јер су закаснили у том процесу, надајући се да ће имати доста српске територије којом ће се намирити.

●Сукоби су немилосрдни, са много очитих обостраних злочина. Ипак, и даље се примјењују само наводни српски. Такву намјену, изгледа, има и новоформирани међународни суд за ратне злочине?

●●● Мислим да је један, већи дио, патриотски опредијељених старјешина дошао, одазвао се отаџбинској обавези и њима морамо одати велико признање. Било је испрва идеолошких разлика, али смо их готово све превазишли и већина старјешина су прави представници народа, са свим националним и духовним обиљежјима ●●●

- Никад не бих имао ништа против да се ратни злочинци гоне и кажњавају. Али, врло је чудно да је то окренуто против Срба, јер да се желе утврђивати ратни злочини, онда би морало да се утврди шта је било у Вијетнаму, Камбоџи, Судану, Либану, шта је било у Хрватској, Словенији...Необјашњив је и стравичан тај неправедни приступ, а њих је толико да то не може још дуго трајати. Ја не могу рећи да није било освета, али ми не можемо ни издалека да парирамо по ратним злодјелима Хрватима и муслиманима. То се најбоље види сада у њиховом сукобу, када се то не прикрива. Зато ово сматрамо једним дубоко неправичним приступом, јер је то практично оптужба да су Срби злочинци.

●Над Србима су извршени стравични злочини. Које су размјере српског страдања у овом рату?

- У рату, самом његовом току, то је тешко рећи тачним подацима.

Имамо много већа страдања тамо гдје су Срби етнички таоци. Имамо стравичне злочине у долини Дрине. Док се год рат не заврши нећемо знати колико је Срба побијено у Сарајеву, централној Босни...

●Суочени смо са великим неправдама. Међутим, народ теже доживљава ове наше, унутрашње? Незадовољство постоји и шта се чини, односно шта треба учинити да се терет рата носи равномјерније?

- Никад не желим да тражим оправдања у ратној ситуацији или прошлости, али сваки рат, свако разграђивање и стварање новог то са собом неизбјежно носи. Ми смо много брзо створили нову државу и готово успут смо то радили, тако да сада на једној страни имамо рат и силу у рукама сваког човјека, оружје, а на другој страни функционише држава... Да би држава потпуно дошла до изражаја и да би имала све прерогативе правне државе, народ мора бити разоружан. Мора свако стати на своје мјесто. Сад смо сви у покрету. Ако би аналитичари то подробније посматрали утврдили би да је тај степен безакоња, неправне државе, временски ипак скраћен.

Већ смо створили правосуђе и војно и цивилно, војску, милицију, казнене мјере, устројили смо већ привреду и много тога, али ће још једно вријеме постојати тај хаос, који, поготово визуелно, код народа изазива једну недоумицу. Карактеристично је да од тог кошмара људи не виде колико се учинило на устројству државе. Постоји велики број пресуда, али то није објављено и они који сматрају да могу силом, самоиницијативно рјешавати неке ствари су у великој заблуди. Не могу рећи да смо задовољни стањем, али смо задовољни досад учињеним и путем

којим идемо. Морамо правити правну државу, која ће вредновати квалитете, а кажњавати негативности, која ће бити демократска и у којој ће сви људи бити једнаки. Дали смо задатак Влади и вјероватно ћемо на идућој скупштини имати на дневном реду унутрашњу политику, гдје морамо увести више реда и у полицији и у војсци и цивилном животу и унијети више одговорности за оне који у свему томе имају своје обавезе.

●Шта, по вашем мишљењу, недостаје војсци. Како је оцјењујете данас и како је извршила своје обавезе?

- Као и свему, много се примједби може дати и војсци, ради тога што ми увијек хоћемо нешто савршено. Морам бити објективан: војска је створена од наоружаног народа. Народ је подигла Српска демократска странка и он је у првом моменту, као територијална одбрана, одбранио етничке просторе. Кад смо утврдили да је аматерски приступ војсци превазиђен и да више не можемо тако да функционишемо ми смо формирали своју, српску војску, са обиљежјима која су имала помирљив приступ. Мислим да је један, већи дио, патриотски опредијељених старјешина дошао, одазвао се отаџбинској обавези и њима морамо одати велико признање. Било је испрва идеолошких разлика, али смо их готово све превазишли и већина старјешина су прави представници народа, са свим националним и духовним обиљежјима. Они су имали много тежи задатак од оних који су дигли устанак; да заштите те етничке просторе, организују и учврсте војску и ослобађају народ и територије. Тај задатак Војска Републике Српске је доста успјешно обавила и далеко је, далеко успјешнија од противника. Али, ми морамо још много тога побољшати код војске, мора тај српски дух још да се уклопи у њу. Има још старјешина који су далеко од извора, па још носе старе манире, којих не могу тако лако да се одрекну. Иако ја то цијеним. Ја не цијеним људе који се брзо мијењају! Потребно је још да направимо мало рационалнију војску и да тај морални рад буде значајније заступљен. Моја је похвала ослањању на традиције, видим да се уводе и шајкаче, да је српска војска много српскија него у Србији и Црној Гори. Ја сам увјерен да ће многе наше старјешине, на које сада можда имамо доста примједби, остати значајне личности, као војвода Степа, Путник, Мишић... То су људи који су за ову годину остарили за десет, -жртвовали себе и који ће бити легенде.

Неки, а ипак је мали број, који су се бавили профитерством и другим биће дискредитовани, против таквих се морамо борити. Мој је закључак да је Војска Републике Српске часно одбранила наша подручја, али да се одређене мањкавости морају ријешити.

●Када ћете расписати изборе?

- Ми смо се договорили да ћемо, када прође рат, када прогласимо да је отклоњена непосредна ратна опасност, одвојити толико времена да се све странке могу конституисати, припремити за изборе и да распишемо изборе. Ја ћу се трудити да наш народ демократски изабере оне који му одговарају. Са демократијом морамо да стартујемо, нико не смије да има загарантован ни положај ни мјесто ни улогу. Врло је опасно ако би неко узурпирао власт и ставио на њу монопол, упропастио би све што смо радили.

●Оптужују вас, и уопште руководство Републике Српске, за раскошан живот?

- Разним се средствима људи служе. Ја често, кад чујем тако нешто, почнем да сумњам у најближе сараднике, као можда од тога нешто има. Знам да у оном што су измислили за мене, а то је ипак мање него за друге, нема никакве истине. То је све у оквиру једне борбе против руководства Републике Српске, која, срећом, не успијева. Ми живимо врло скромно, имао сам куд и камо већи конфор; поцијепане су нам породице... Страшно је када се блате људи као госпођа Плавшић, универзитетски професор који је требао да буде примљен у Академију наука, а она је то одбила да би била на листи српског народа. Онда, господин Кољевић, који не зна како да материјално издржава породицу, јер су наше плате веома мале, практично за хљеб. Потом ја, коме је кћерка подстанар у Београду, два сина овдје... Ја сам у контакту са народом, видио сам колико нам вјерују, јер смо се дјелима показали. Много има профитера и криминала, тако да је лако повјеровати таквим причама, али ја се надам да народ зна шта је истина, а шта не. Ми се бранити нећемо, нити имамо потребу за тим.

Оно што је право, ипак ће изаћи на видјело. □

Разговарао: Ристо Мотика
Фотографије: Љубо Бартула

ГОДИШНИЦА ФОРМИРАЊА В И ПВО ВРС

Системи за сигурну заштиту

Уз присуство команданта Главног штаба Војске Републике Српске генерал-потпуковника Ратка Младића, његовог преосвештенства епископа бањалучког господина Јефрема, потпредседника Владе Републике Српске др Витомира Поповића, председника Скупштине општине Бања Лука мр Предрага Радића, команданата корпуса ВРС, те представника суседних општина и радних организација у Бања Луци је, у сали Крајишког народног позоришта, пригодном свечаношћу обележена је годишњица формирања Ваздухопловства и противваздушне одбране Војске Републике Српске.

У уводној речи на свечаности командант В и ПВО ВРС генерал-мајор Живомир Нинковић је, између осталог, рекао - Период који смо прошли кратак је по данима, али историјом, истином и оним што је урађено, дугачак. Ваздухопловство и противваздушна одбрана израсли су у један од најсигурнијих бедема и чувара српског народа. Оформили смо се, развијали и стасали заједно са отпором народа од првог дана, а организацијски у целини, развојем Војске Републике Српске.

- Ви сте међу првима у овоме рату осетили сву окрутност нашег непријатеља и неправедност моћних сила и међународне заједнице на чијем челу су неке земље из исламског и германског блока, које су учиниле све да помогну сецесионистичке снаге у разбијању бивше Југославије, наоружавајући их до зуба из својих арсенала смрти, дајући им невиђену помоћ и подршку у свим облицима, а посебно у логистици и стручњацима разних профила, па све до школовања, форсирања и опремања појединаца и читавих војних формација.

У том тешком и ослободилачком рату нашег народа припадници В и ПВО ВРС дали су неизмеран допринос и ја сам лично убеђен да су створени сви предуслови да се политичким средствима и у миру разреши драма свих народа на просторима бивше БиХ, што је у складу и са нашом политичком вољом, нашим одлукама и документима наше Скупштине, као и резултатима недавно одржаног референдума српског народа који је целом свету ставио до знања да је за мир и опстанак на својој земљи. □

Милан ПАНТОВИЋ

О ФОРМИРАЊУ МЕЂУНАРОДНОГ СУДА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

(Зло)употреба права

За кривична дела против човечности и међународног ратног права наши судови суде као и за сва остала кривична дела према тежини почињеног дела и степену кривичне одговорности починиоца, без обзира на његову националну припадност

Ми у Републици Српској немамо никаквог разлога да се плашимо Резолуције Савета безбедности УН о формирању Међународног суда ради гоњења лица одговорних за кршење међународног хуманитарног права. На тлу бивше БиХ једина држава која има све потребне елементе државности и која гарантује доследну примену целокупног међународног хуманитарног права јесте Република Српска. Комплетан правни систем је формиран. Осим редовних основних, виших и Врховног суда Републике Српске, постоје и раде првостепени војни судови и Врховни војни суд. Сви они раде и суде на основу закона који су важили у бившој СФРЈ и који важе у СРЈ, с тим што је њихово важење и примена регулисана законима Републике Српске. У тим законима су уграђени и примењени сви прописи међународног хуманитарног права. На самом почетку ратних дејстава, пре годину дана, чим су формирани војни судови, послано је упутство свим војним старешинама до командира чета и водова, као и свим станицама јавне безбедности, у коме су на јасан начин изложена правила међународног хуманитарног права и одређен поступак према ратним заробљеницима, као и покретање кривичног поступка где год је дошло до повреде правила међународног хуманитарног права. Према том упутству се дословно и поступа. Ми нисмо формирали никакве посебне ратне судове, нити смо спроводили некакав скраћени судски поступак. За кривична дела против човечности и међународног ратног права наши судови суде као и за сва остала кривична дела према тежини почињеног дела и степену кривичне одговорности починиоца, без обзира на његову националну припадност. Зато не видимо потребу формирања посебног Међународног суда за суђења која обављају наши редовни судови, држећи се истих закона и прописа, по којима би требало да поступа и Међународни суд.

Ми смо спремни за сарадњу са сваким Међународним судом, као и са свим добронамерним организацијама и експертима, те да им пружимо на увид све наше пресуде и кривичне предмете, јер смо сигурни да су оне донесене на основу закона и прописа међународног хуманитарног права и да су донесене у поступку који је заснован на закону.

С друге стране, било би интересантно оценити, рецимо, пресуду Војног суда у Загребу, којом су ослобођени починиоци кривичног дела ратног злочина против ратних заробљеника, тј. припадници Збора народне гарде, који су масакрирали и поубијали на Коранском мосту крај Карловца ненаоружане младе војнике. Ови злочинци су ослобођени и прослављени у Загребу као ослободиоци, јер су, наводно, спречили окупацију Загреба од стране групе ненаоружаних, заробљених младих војника ЈНА. Било би интересантно да Међународни суд расветли злочин у Добровољачкој улици у Сарајеву, који је извршен пред очима УНПРОФОР-а, генерала Мекензија и ТВ камера. Да даље не набрајамо велики број злочина почињених над српским становништвом и организоване фарсе од суђења у такозваним државама Хрватској и БиХ.

● ● ● Неодржива је, што се тиче правног легитимитета, одредба Статута Међународног суда, која предвиђа формирање листе држава за преузимање извршења казни и према којој се извршење казни врши по прописима заинтересоване државе ● ● ●

Посебно желимо да нагласимо питање правног легитимитета, прво оснивања Међународног суда у случају где постоји грађански и верски рат, а не сукоб држава, а затим формирање једног таквог суда против државе коју међународна заједница не признаје, одричући права народу те државе на слободно изјашњавање референдумом и непоштовање одлука њеног парламента. Да би један Међународни суд могао радити, нормално би било да се прво изврши признање суверенитета те државе, чију сарадњу суд тражи. Посебно је неодржива, што се тиче правног легитимитета, одредба Статута Међународног суда, која предвиђа формирање листе држава за преузимање извршења казни и према којој се извршење казни врши по прописима заинтересоване државе. Зна се да ће те заинтересоване државе бити оне исте државе које су биле заинтересоване и за разбијање бивше Југославије, затим за иницирање ратних сукоба на њеном тлу, као и сада за формирање, по хитном поступку, и овог суда. Стога наш народ с правом сумња у њихове добре намере и објективност.

На крају, да кажемо и то да не видимо зашто толика журба и исхитреност одлуке о формирању Међународног суда за ратне злочине. За правду је познато да је спора и слепа, слепа у циљу објективности, спора јер се у журби чине кобне и често непоправљиве грешке. Ваљда би прво требало извршити обуставу ватре, прекид непријатељстава, успоставити сигуран мир, поделити територију између три народа, а онда ће бити времена за утврђивање правде и осуду злочинаца. □

Новак Тодоровић,
предсједник Врховног војног суда

ХРОНИКА БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

Самоубилачке муслиманске офанзиве

У протеклом периоду између два броја нашег часописа "Српска војска" непрекидно су извођена борбена дејства, али су најинтензивнија била у долини ријеке Дрине и на територији Добоја, Теслића и Брчког.

Сви корпуси су испољили велику упорност у одбрани територије које су од увијек биле српске, припадале нама и нашим прецима. Муслимански бојовници, без обзира што ратују тактиком "џихад" рата. Нису ни у овој офанзиви имали војничког успеха. Стално су тукли наше положаје и изазивали нашу војску. Као одговор су добили организовано и добро припремљен противнапад, у коме су претрпили велике губитке. Вратили су нам оно што је наше. Било је ту бјежања, вике, кукњаве и ко зна чега још. Давно није борац Војске Републике Српске видео такво бјежање и кукање, па га је то још више осоколило и задатак је извршен. Још један део територије је враћен српском народу, а борци се и овог пута уписаше у савремену историју.

Муслиманска врховна команда, њихово руководство и остали, кукали су још више. Запомагали су и звали цијели свијет у помоћ, али бјежање своје војске нису зауставили. Бјеже од Војске Републике Српске, а можда и од своје Врховне команде.

Протекли период су посебно обиљежила појачана борбена дејства између ХВО и муслиманских хорди у Средњој Босни, нарочито око Травника, Витеза и Турбета. Хрватски народ су протерали џихад ратници са њихових огњишта, у намјери да изврше етничко чишћење Средње Босне, за коју кажу да је њихова. Можда и јест, ако су је добили на поклон од српског народа. Око 7.000 дјеце, жена и друге нејач нашло се на платоу Влашића. Бјежао је Хрватски народ од некрста и куда ће, него код честитог, поштеног и нада све хуманог српског борца. У Окриље наше, српске Војске. Све је њих Војска Републике Српске прихватила, нахранила, збринула рањене и болесне, а затим упутила у њихову матицу Хрватску. Поред народа кога је Војска Републике Српске прихватила, предало нам се и око л.000 бораца ХВО, са оружјем и опремом. И они су збринути на сигурно мјесто до даљег споразума.

Морамо нешто рећи и о тактици УНПРОФОР-а. То је нова, досада на овим просторима ријетко виђена тактика. Своди се на пружање помоћи муслиманима, на њихову заштиту у заштиту од пораза којима је запретио српски народ преко своје Војске. Може муслимански народ да са својом војском бира тактику и ужива у љепотама окружења, али је то за Војску Републике Српске и цео српски народ, опасна тактика. УНПРОФОР жели да "надува" заштићене зоне, да их прошири, увећа и споји. Тако спојене треба да чине реализацију Венс:Овеновог плана. А шта ако балон пукне, пропаде "балонтактика" и од Венс-Овенових мапа не оста баш ништа, сем могућности да се воде даљи преговори, који треба да обезбеде српском народу територије које су његове, а Војсци Републике Српске заслужени одмор. □

Пуковник
Драгутин-Драган Илић

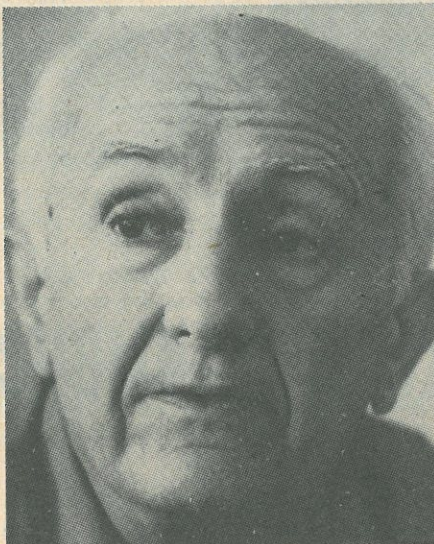
АКАДЕМИК МИЛОРАД ЕКМЕЧИЋ О УЈЕДИЊЕЊУ СРБА

Нови талас буре

Међу нашим политичарима има малих, свадљивих људи, који великим декларацијама желе да премосте разлике између завађених група и струја. Ако уједињење не буде извршено темељито, у смислу правног функционисања свих државних установа, ови мали свадљивци ће поново рушити оно што је створено, као што су то радили и пре уједињења

Академик Милорад Екмечић, наш познати историчар, и сам својеврсна жртва овога рата који, и ни у ком случају, није био његов избор већ сплет догађаја који својом силином рађају историју, која је јача од воље људи. Неће и не може да вјерује да је Сарајево изгубио заувијек. У том граду на обалама Миљацке, остали су му бројни рукописи, биљешке, необјављени есеји и све оно што је икада посједовао. Зла се нагледао и зла преживио, а ипак је успио да сачува снагу и непоколебљивост духа, да истраје у времену које нас тек очекује.

Уважени професор се 10. јуна одазвао позиву Редакције "Српске војске" да коментарише актуелне догађаје везане за српско национално питање.

Старе ране деоба

На наше питање да ли најављено уједињење Срба из РС и РСК одговара оном што је он, као историчар очекивао и предвиђао, др Екмечић каже:

- Сматрам да је то само једна неопходна степеница ка коначном политичком уједињењу српског народа. Лако је прогласити уједињење. То је до сада више пута у историји урађено. Присетимо се Конвенције за Југославију у згради Савезне скупштине, када је таква декларација на брзину изгласана, и још брже заборављена. Треба и створити уједињење. Најављени референдум српског народа у РСК јесте легитиман начин да се крене тим путем. После тога долази оно што је теже - треба створити институције правне државе, која ће функционисати на делу. Била би права трагедија да се и после референдума и уједињења старе ране деоба поново јаве.

Међу нашим политичарима има малих, свадљивих људи, који великим декларацијама желе да премосте разлике између завађених група и струја. Ако уједињење не буде извршено темељито, у смислу правног функционисања свих државних установа, ови мали свадљивци ће поново рушити оно што је створено, као што су то радили и пре уједињења. Нека ми не буде замерено што ћу рећи да је овакав расцеп био најпогубнији у Српској Републици Крајини. С друге стране, била би права историјска трагедија ако се у овим припремама није водило рачуна о могућности Србије да издржи повећани међународни притисак, погоршавања санкција и чак могућности да Хрватска поново крене у рат.

Опасност од Балканског рата

Уједињење српског народа у западним областима ће према др Екмечићу бити прави тектонски поремећај у досадашњем току југословенске кризе. Уједињава се два милиона политички високо свесног народа. Условима смесе класичног и герилског начина вођења рата, то даје најмање 300.000 хиљада бораца. Таква се снага не сме занемарити ни у континенталним, ни у балканским условима.

Уједињење једног народа из две бивше југословенске републике ће и по територију, по броју становника, природним ресурсима и политичкој стратегији представљати једну нову државу која је кадра да сама себе одржава. То ће из темеља променити досадашњи начин решавања југословенске кризе и у унутрашњим и у спољнополитичким оквирима. Наравно, остаје на снази основна претпоставка да се та нова држава уреди као правна држава, да се унутрашњи расцепи демократизују и стрпају у скупштинске, парламентарне клубове и да се приступи кажњавању хајдучије и самовоље. Та држава, на првом месту мора следити своју економију и монету. "Западни Срби" ће помоћи општенационално уједињење само кроз сређену државу. Другим речима, уједињењем Срба из бивше Хрватске и Босне и Херцеговине ствара се један нови квалитет који ће превазићи целу досадашњу процедуру решавања југословенске кризе. По мом мишљењу, то ће изазвати две неједнаке последице:

1) Отвориће српско питање на Балкану у правом историјском значају и под пуним осветљењем. Оно се неће моћи игнорисати и олако скидати са зеленог стола дипломатије, под утиском слика о страхотама рата. Српско питање је у свести модерног западног човека успешно компромитовано као питање рушења ренесансних градова, убијања невиних људи у редовима за хлеб и вестима о масовном силовању. Данас се све више говори о грађанском рату, који је избио због мешања западних држава у југословенску кризу и подстицања католи-

чког и муслиманског сепаратизма. То је ту државу срушило и произвело још један грађански рат, каквих је у историји под сличним околностима избијало више пута.

2) Ако оне државе, као Немачка, које су и до сада стајале у позадини југословенских сепаратизама охрабре Хрватску за још једну војну авантуру, рат ће добити нову димензију. Постоји опасност да се узнемиравањем Косова претвори у Балкански рат. Требамо бити свесни свих ових могућности и не радити на једном крају нешто што би могло изазвати катастрофу на другој страни. Посебно би било погубно да се избором краља целом народу наметне коначно решење. То се не сме учинити.

На питање да ли је уједињење Срба било на дневном реду досадашњих преговора, академик Екмечић одговара:

- Није. Делимично смо одговорни за то и ми Срби, који смо га најпре постављали као југословенско питање. Тежили смо одржавању југословенске заједнице, у условима када су масовни народни референдуми муслимана и католика рушили ту заједницу. Наравно, ништа друго нисмо могли ни да радимо. Српском народу југословенска држава, чак и у условима када су унутрашње границе и режим доводиле у питање његов историјски континуитет, никад није била тесна. Муслимански и хрватски референдум у Босни и Херцеговини, који је докрајчио југословенску државу, ми смо доживљавали као нашу народну трагедију, равну оној која нам се десила 1941. Она је заиста то и била. У таквој форми данас нико јавно не поставља то питање, као српско питање. Оно се само од себе наметнуло као питање територијалног уједињења српског народа, а не питање обједињења старих југословенских република.

Историјско уједињење

За Венс-Овенов план, професор др Милорад Екмечић, каже да он никада није био од великог значаја. По његовим речима било је то једино папирнато мртворођенче за које су сви знали да неће функционисати и препоручивали га само као доказ своје добре воље да учине оно што међународна заједница тражи. Сматра да ће уједињење Срба из бивших - Хрватске и Босне и Херцеговине заиста бити историјско уједињење, а не једна фушерски склопљена декларација о уједињењу, где ће се радити све по старом. Цели политички рад треба извући на светлост позорнице и радити јавно, као што приличи демократским државама.

- Морамо се ослободити менталитета побуњеника у шуми, који не знају где ће им сутра бити престони град, из којег ће казана хранити војску и народ, и као змија ноге, сакривати злодела која су у национално име вршена. У условима перманентног заседања Народне Скупштине, отпада могућност да некоме пада на памет да олако мења руководства на челу, као што се ради у покретима отпора и под окупацијом или у политичким заверама.

- То ће само од себе - сматра академик Екмечић - наметнути и друкчију процедуру решавању југословенске кризе у Европи и Уједињеним Нацијама. Нашим кукањем за очување титовске Југославије никога нисмо убедили да наш отпор има легитимну основу и да је заснован на међународном праву. Хајка, вођена произвољно усмераваном телевизијском камером, је променила међународно право. Тога нисмо свесни само ми данас, који то најгоре осећамо на сопственој кожи. Ту је недавно и творац америчке спољнополитичке доктрине из ранијих дана, Збигњев Бжежински, писао да нова етика међународних односа лежи у понашању "светске заједнице" и да је замагљена због нескладa интереса заједнице и стварних моралних норми. Укратко, мислим да ће овим уједињењем Срба бивших (југословенских република) Хрватске и Босне и Херцеговине, међународно право све више долазити до изражаја.

Да не бих некога варао јефтиним оптимизмом, морам да нагласим да овај посао око уједињења који је сад нагло кренуо, као грудва снега низ планину, неће проћи онако како се обично мисли. Предстоји талас буре и један нови удар хрватских и муслиманских снага, сасвим вероватно уз отворенију страну помоћ него раније.

Без јефтиног оптимизма

Све зависи од способности српске војске на босанској и крајишкој страни да сама одбрани своје земљиште.

Ништа се не сме превидети, тим пре што је очигледно да ће стране државе сада поново извући из блата питање обнове југословенске државе. За тај се тренутак треба темељито припремити, а не ићи грлом у јагоде. Европа може поново диктирати југословенско уједињење, иако га очигледно не жели. Она га може обновити само као средство да поништи српске захтеве и тековине грађанског рата.

Ми не смемо гусларски вриштати и поново кукати, него са достојанством, иза којег стоје два века борбе за национално уједињење, тачно и спремно рећи шта је наша мера и шта су наше границе. Не могу се они који су референдумима рушили Југославију и увалили овај свет у страхоте грађанског и религиозног рата, тим новим комбинацијама наградити као да се ништа није десило.

Морамо се, закључује на крају др Екмечић, унапред темељито припремити не само за продубљење грађанског рата, што се сада више не може зауставити, него и за политичку потрагу за новим излазима. Више је него сигурно да ће се излази из југословенске кризе све више тражити у глобалним решењима југословенске кризе. Ми не смемо ризиковати да станемо на труло место. □

Надежда ГУДЕЉ

ДА ПОДСЕТИМО

Со у Мајкић Јапри

У току 1984. и наредне године стручњаци сарајевског "Геоинжењеринга" обавили су истраживања у селу Мајкић Јапра, општина Сански Мост, подно легендарног Грмеча. Открили су велике наслаге соли. На тридесетом метру бушотине нађен је слој дебљине од 15 до 30 метара.

Тадашње процене стручњака биле су да су резерве довољне за експлоатацију. У садашњем тешком ратном и економском тренутку за све српске земље, када нема соли из Тузле и када је веома смањена производња морске, било би корисно, уз не тако велика улагања, отворити тај рудник.

Село Мајкић Јапра, налази се на пола пута између Санског Моста и Крупе на Уни. Од асфалтног пута који пролази испод Грмеча одваја се макадамски пут дужине десетак километара кроз село, долином ријечице Јапре. Вода са неких извора у селу коришћена је у разним кризама, а посебно у току 4. непријатељске офанзиве у другом светском рату за припремање хране. Кувањем воде добијана је и чиста со. Село је сада ријетко настањено и већином су то старачка домаћинства, што је последица "осме офанзиве" и економског запостављања српских крајева у претходном систему.

Поред соли откривене су и наслаге гипса. □

М. МАРЈАНОВИЋ

ПУКОВНИК НОВИЦА СИМИЋ,
КОМАНДАНТ ИСТОЧНОБОСАНСКОГ КОРПУСА

Сава ће бити граница

Ми не изводимо офанзивне акције, поштујући одлуке државног и војног руководства. Али, ако Орашје и не буде ослобођено, ископаћемо канал око њега, па ће Сава опет бити граница

•Господине пуковниче, јавност Вас се сјећа по великој побједи и ријечима: "Народе, пролаз кроз српску Посавину је отворен, срећан вам Видовдан", изреченим у Модричи прошле године. Потом сте постављени за команданта Источнобосанског корпуса. Са славом побједника дошли сте у, чини се, не баш најбоље војнички дефинисане прилике?

- Ја сам послије тога једно вријеме био командант 16. крајишке бригаде, а потом сам постављен за команданта Источнобосанског корпуса. У то вријеме прилике нису баш биле сјајне на овим просторима, а то су Мајевица, Семберија и Посавина. Пролаз за крајине је овдје климаво стајао а била су интензивна борбена дејства на Мајевици, гдје је постојала опасност да непријатељ пробије линије и продре у Семберију. Успјели смо да стабилизујемо тај фронт, успјели смо да одбранимо српску Посавину, и да поправимо свој оперативни и тактички положај у односу на непријатеља.

•Постали сте синоним борбе за Посавину?

- Па, ја сам то више пута објашњавао, не може бити коридор, коридор је пут кроз непријатељску територију, а ово су све српска села. И, нисам ја синоним том путу, командовао сам само једном од јединица које су отварале пут. Ми официри морамо стално да се доказујемо, тако да ми не пада на памет да помислим како сам нешто екстра урадио, само сам одрадио један дио заједничког посла.

•Имате велику зону одговорности. Шта карактерише овај дио ратишта и каква је тренутна војна ситуација?

- Корпус покрива Посавину, Семберију и Мајевицу, а сва три ова дијела су спецификум за себе. Тренутно се изводе борбена дејства у Посавини и на Мајевици, док је Семберија слободна. Ова два бојишта се доста разликују, прво је равничарско и борбена дејства се изводе у условима великог броја препрека, водених и других, док је друго изразито брдско-планинско.

•Са колико успјеха Корпус у овом тренутку извршава своје задатке, односно колика је и каква његова снага?

- Овај корпус спада међу најјаче. Истина, не могу да га поредим са 1. крајишким који је далеко јачи и има највеће борбено искуство. Ипак, успјели смо да стабилизујемо све линије одбране, изводили смо и одређена офанзивна дејства, противударе и значајно поправили свој положај у односу на ранију ситуацију. Успјели смо да разбијемо три офанзиве у Посавини, комбиноване офанзиве хрватских снага од Орашја и муслиманских које су нападале са југа. У противудару смо проширили слободни простор, тако да пут више није непосредно угрожен. У овом тренутку, сходно примирју, не изводимо офанзивна дејства, међутим, кад год будемо нападнути ми ћемо адекватно одговорити и нећемо се само бранити. Очито је да, нарочито муслимани, у овом тренутку само формално прихватају примирје. Они ће се умирити тек онда када буду потпуно војнички поражени.

> ●● ● Ми смо имали директног мијешања и захтјева да се смијене команданти, до тога да хоће да им се реферише како се изводе борбена дејства, а они да одобре или не, и тако даље. Има покушаја да се локални интереси ставе изнад државних, али ми смо Војска Републике Српске, нисмо војска ниједне општине и тако се и постављамо ●●●

•Пуни сте самопоуздања и оптимизма. Вјерујете ли у скори крај рата?

- Ја ратујем дуго. Почео сам од априла деведесет прве на Плитвицама. Како ја видим ситуацију, мир није близу, јер нису многи елементи задовољени да би он наступио. Прво, треба да постоји воља за мир свих сукобљених страна. Само смо ми у више наврата једнострано проглашавали примирја, што противници нису поштовали. Кад они напокон схвате да не могу ништа војнички урадити, тек ће онда бити мир.

•Често сте међу борцима на свим дијеловима фронта. Какви су то војници и колико су снажни њихови мотиви за борбу?

- Већ сам рекао да сам ратовао са Крајишницима који су били борбено искуснији и постали синоним једне јаке војске. Међутим, како вријеме одмиче, тако и Посавци, Семберци и поготово Мајевичани постају слични. Као и у свим другим подручјима која нису непосредно уз фронт и овдје има одређеног опуштања код дијела бораца. И те несрећне мапе, тамо гдје нису спорне, чине мотив мало другачијим. У суштини, опредјељеност за цлободу, за резултате борбе, односно против Венс-Овеновог плана показао је референдум. Преко деведесет посто наших бораца изјаснило се против тих мапа у облику у каквом су сада. А, ко је цртао ове мапе, може да нацрта и нове.

•Међу саборцима словите и као официр "без длаке на језику". Пљачка, ратно профитерство и дезертерство су, на жалост, реалност која се не да прећутати?

- Као и све појаве и ове треба гледати са дозом реализма. Нама није била својствена пљачка и отимачина, мислим да је то вирус који нас је заразио од противничке стране. Има ту и неких оправдавајућих околности јер није изнађен стабилан извор финансирања бораца и њихових породица, а доста њих остали су погорелци. Мислим да држава мора обезбиједити ваљан начин финансирања, мора опремити војску како јој доликује, а тек онда се може истјерати дисциплина. Овако, тренутно, имамо наоружани народ, који у односу на стајаћу војску има много разлика, са којима се, хтјели то или не, морамо помирити. Сад из тог наоружаног народа треба извући његов војнички борбени максимум, знати како се поставити. То много усложњава руковођење и командовање. Ја лично мислим да је будућност српске војске у формирању професионалних јединица и то би требало почети од мањих састава - батаљона, чета и родова. Требало би да изградимо мању али далеко јачу ударну снагу, савремено наоружану, а да ова просторна компонента остане као што је била и до сада. С тим би јединицама имали велики маневарски простор, чијим би комбиновањем могли да остварујемо одлучујуће побједе. Што се тиче профитерства мислим да је то срамота сваког појединца који је у овим одлучујућим тренуцима за његов народ, одлучио да се богати. Многи се крију иза неких поклона јединицама и другог, можда тиме покушавају да сперу и дио савјести. А, дезертерстава је било у сваком рату. Мислим да у овом она нису карактеристична за наша борбена дејства. Она су била изражена прије, односно у почетку рата. Мислим да сада треба изнаћи начин да на частан начин вратимо те људе, који, можда у паници и политичкој збрци у својим главама, нису могли да схвате суштину времена.

•Актер сте, практично, цијелог тока рата на просторима бивше Југославије. С њим је на официре - Србе пала анатема. Уз њих се вежу издаје, неспособност, идеолошка заслијепљеност... Гдје је ту права мјера?

- Као и у свему, треба наћи неку средину. Истина је да је било издаје у ЈНА, али није то било тако масовно и опредјељујуће. Истина је да је много припадника побјегло у Југославију оставивши свој народ у Босни. Али, погледајте колико је побјегло љекара, других интелектуалаца. Нико не говори колико је побјегло инжињера, већ само официра. Иначе, у тој почетној еуфорији дешавало ми се на фронту да ми неки кажу да сам комуњара. А ја кажем, ако немаш ништа да ми приговориш као човјеку и официру, као Србину, немој ни то, јер и ти си био иста та комуњара. Мислим да је за морал бораца у овом рату било опредјељујуће што смо ишли са једном српском платформом - да се не сме догодити, као у прошлом, да Срби ратују против Срба и да се јединице дијеле по идеолошкој и страначкој припадности. То је био спас у овом рату, што је дало и резултате.

•То је неспорно, али колико се ова млада српска војска заиста одвојила од политике и колико јој она, евентуално, наноси штету?

- Лично мислим да нам велику штету наносе пара-политика и неки идеолошки остаци. Примјера ради, имамо изванредног борца кога треба унаприједити, али нађу се људи који кажу не може он је био реформиста, или нешто слично. Војска мора да ради свој посао, јер ћемо у противном опет упасти у искушења да створимо идеолошку војску, па за годину-двије, кад рецимо побиједи нека друга странка, онда поново мијењамо официре, што је незамисливо. Ја лично немам неких великих проблема када је то у питању. Немам генерално, из виших инстанци. Међутим, у овим локалним оквирима има покушаја да се диригује јединицама, да се неке од бригада подведу под оквире неких општина, општинских интереса, против чега се ми боримо. Било је покушаја формирања јединица на партијској основи, што смо ми енергично одбили и забранили. То би опет довело до тога да се Срби туку против Срба. Јер, видјели сте, у Београду, потукла се два посланика, па толика гужва. Шта мислите да се сударе двије јединице, на шта би то личило?

•Уобичајило се и питање односа цивилне и војне власти. Колико је то вјештачки створена релација?

- Као прво, власт је само једна - цивилна. Војна власт не постоји. Ја сам сам у једном тренутку имао неку војну власт: по уласку у Оџак, гдје нисмо затекли никог. Биле су ту тричетири бабе које су изашле из подрума. Ми смо морали да преузмемо ту функцију власти да се не би развлачила добра. Мислим да је то једно страшно оптерећење бити војна власт. Командантима не пада на памет таква идеја. Каква је сарадња? То зависи, на жалост, од општине до општине. Ја имам овдје 12 општина, негдје имамо изванредну сарадњу, негдје мало кочи, али мислим да је то више индивидуална ствар. Према томе, није у питању генерална политика, односно одлука. У питању су ти локални моћници. Мислим да је сада много мање проблема у односу на ранији период. Ми смо имали директног мијешања и захтјева да се смијене команданти, до тога да хоће да им се реферише како се изводе борбена дејства, а они да одобре или не, и тако даље. Има покушаја да се локални интереси ставе изнад државних, али ми смо Војска Републике Српске, нисмо војска ниједне општине и тако се и постављамо.

●Војска и народ Републике Српске суочени су са невиђеним пријетњама силом. Мислите ли да ће се обистинити?

- Ми се са силом сукобљавамо већ двије-три године и ништа ту нема ново. Што се тиче посљедњих пријетњи, нико није луд да се упетљава у овај наш лонац. Лично мислим да тренутно ни у Европи ни свијету нема таквих, сем оног што заговара Турска, мада и ту постоји питање колико то она искрено ради. Сви би радије да "потпомогну" са стране, а како су потпомогли види се и по томе што се рат разбуктао, након напрасног признавања Босне и Херцеговине. Можда ће бити неких покушаја да се помогне једној од страна које губе, а очито је да губе и муслимани и Хрвати, јер они су и признали тај Венс-Овенов план, па се опет међусобно кољу. То је неодрживо, тај план мора претрпити ревизију и мораће се признати статус-кво.

●Како гледате на сукоб муслимана и Хрвата? Је ли он био предвидив?

- Искрено да кажем тај сукоб се и очекивао, али нисмо вјеровали да ће у таквом обиму одједном да букне и да се као пожар шири, тако да мислим да ће захватити и просторе сјеверне Босне. Очито је да је коалиција грађена само на мржњи према Србима. Наредни догађаји, односно интереси тек ће показати да је то био брак из рачуна, који се као и сваки такав мора распасти. Биједа на врата, љубав кроз прозор.

●Прва искуства о "плавим шљемовима" стекли сте још у Хрватској. Какво данас имате мишљења о њиховој улози и понашању?

- УНПРОФОР би могао евентуално да дође да се постави између нас као неки контролор прекида ватре. Међутим, УНПРОФОР нам на нашим просторима не треба. Ми се знамо и сами штитити. Иначе, у досадашњем току рата имам лоше искуство са њима. Увијек су били на туђој страни. Појављују се увијек тамо гдје ми побјеђујемо, а кад су наш народ бацали у масовне гробнице нигдје их није било. Српски народ им не вјерује.

●Ви сте већ у трећој години ратовања, видјели сте много зла. Постоји ли неки тренутак, вријеме и простор, који би означили као најтежи?

- Као официру и старјешини најтеже ми је било да превладам панику која је била задесила наше људе на положајима, на Мајевици. То ми је било најтеже: кад борци иду и говоре издаја, а у ствари, они бјеже. Иначе, било је много тешких тренутака. Свака смрт саборца увијек откине дио нас, што ћемо тек да одболујемо кад прође рат. Ја се, ипак, радије сјећам других ствари, сусрета, а најдражи ми је био током обиласка болнице у Брчком. Затекнем једног свог борца, фиксирана му вилица, знате они шарафи... "Шта је с тобом јуначе", поздравим се. Каже: "Богаму, погоди ме золја", а стиснуо зубе, не може да говори, "није се активирала али ми извали вилицу". Кажем ја њему свака част човјече, ал' си ти сретан. Каже: "Врага сам сретан, да сам сретан промашила би ме".

●Јесте ли икада сумњали у побједу?

- Нисам. Да сам сумњао ја бих подвио реп као и они што су побјегли у Југославију. Мислим да је ту првенствено био у питању кукавичлук, зато што нису знали како ће се ово ријешити. Правда је на нашој страни и побједа је ту.

●Какво мишљење као војник имате о противнику. Ратовали сте и са муслиманима и са Хрватима. Какве су разлике?

- Основно је да је српска војска боља и од једних и од других. Више сам, истина, ратовао са Хрватима и могу да кажем да је хрватска војска, говорим о војсци из Хрватске која и на нашим просторима ратује, једна формирана војска, што се не може рећи за муслимане који имају стотину некаквих "војски".

●Увијек сте тамо гдје се изводе борбена дејства. Тако је и у овом тренутку. Како процјењујете даљи ток операција на овом подручју?

- Ево, нашли сте ме у близини Брчког, тренутно изводимо одбрамбена дејства. Муслимани су концентрисали јаке снаге са жељом да заузму град, пресијеку коридор и по Венс-Овеновим замислима узму овај дио територије. Они то хоће, желе, али нема ни говора о остварењу тих намјера. Тако су покушали овај напад, ми смо их зауставили и тјерамо их мало назад. Иначе, без обзира на сукобе, муслимани и Хрвати овдје припремају заједничку акцију, што је евидентно јер је Хрватска већ довукла четири бригаде на простор Орашја и једну пребацује на ову страну, а очито се ради о поновном покушају оних њихових старих офанзива које су називали разним именима: "Сад или никад", па је испало никад, па "Живот или смрт" од чега им је остало ово друго... Тако и сад покушавају заједничку акцију - да једни нападну са сјевера, други са југа и да се споје, с тим да би Хрвати преузели као "своју" провинцију 3, а муслимани да узму град и луку Брчко. Очито, све су добро замислили, само су заборавили да ту има и Срба. И увијек то плате.

●Ви кажете граница ће бити на Сави. Шта је са Орашјем?

- Ми не изводимо офанзивне акције, поштујући одлуке државног и војног руководства. Али, ако Орашје и не буде ослобођено, ископаћемо канал око њега, па ће Сава опет бити граница.

Разговарао: Ристо МОТИКА
Фото: Божо МИЛОШЕВИЋ

ЗАШТО КАСНЕ ВОЈНИЧКЕ ПЛАТЕ

Држава на потезу

Војничке плате се, према ријечима министра за финансије, госпође Петре Марковић, могу и морају изједначити са платама у МУП-у. Општинске плате не могу бити веће од плата утврђених уговором. Одлука Владе да се плате у државним и општинским органима не могу исплаћивати прије плата у ВРС

У посљедњих неколико мјесеци војничка плата је редовно каснила. Мартовску плату у износу од 2.039.800 динара војници Републике Српске добили су у два дијела и то њен први дио са закашњењем од скоро два мјесеца, за што се није могла купити ни штека цигарета. Колика је висина војничке плате довољно говори и податак да војник који жели посјетити породицу у Савезној Републици Југославији мора издвојити читаву плату за куповину карте на релацији Пале-Београд и то само у једном правцу.

Уколико се узме у обзир и чињеница да већина војника, не укључујући хуманитарну помоћ, овим новцем издржава своје породице и то у времену када цијене у Републици Српској не заостају пуно за онима у Србији и Црној Гори и када инфлација граби огромним корацима, није тешко закључити да је ријеч о проблему који захтијева хитне потезе државе. При томе треба имати у виду да сама висина плате не изазива толики револт код људи као што га изазива велико кашњење у исплатама као и далеко веће плате у републичким органима и неким општинама. Одговоре на та питања потражили смо у Министарству за финансије при Влади Републике Српске.

Привреда у колапсу

"Да би смо обезбиједили плате за војску потребна су нам велика средства", каже министар за финансије г-ђа Петра Марковић. "У условима рата производња ради са изузетно смањеним капацитетима. Противвриједност новца је роба, међутим наша привреда се заснива још увијек на размјени роба а не на њиховој производњи. Ово довољно говори о насталој ситуацији јер, као што је познато, основни извор финансирања буџета па према томе и Војске јесу порези, таксе и царине. Што се тиче проблема око исплата", наставила је г-ђа Марковић "они су настали између осталог и због тога што Народна банка не прати динамику наших захтјева".

О платама у општинским органима власти госпођа министар каже да се оне дијеле на основу прихода општинског буџета, али да општина не смије имати веће плате од плата утврђених уговором о платним разредима. Општина са већим буџетом по закону плаћа и веће обавезе за финансирање војске. Влада има и одлуку којом се сав ратни плијен мора ставити у резерве републике чиме би се створио додатни извор за финансирање.

У вези са изједначавањем плата госпођа Марковић истиче да се оне могу и морају изједначити у војсци и МУП-у, што се може урадити унутрашњим актом Министарства одбране и Министарства унутрашњих послова. Повратком стручне радне снаге, рекла је г-ђа Марковић створиће се реални услови за повећање производње. Влада је ставила у приоритет овај сегмент послова и већ од друге половине 93. године производња ће почети да ради са знатно већим капацитетима. До тада, односно док се овај проблем не ријеши, Влада је донијела одлуку да се плате у државним и општинским органима не смију исплаћивати док се то не обави у Војсци Републике Српске.

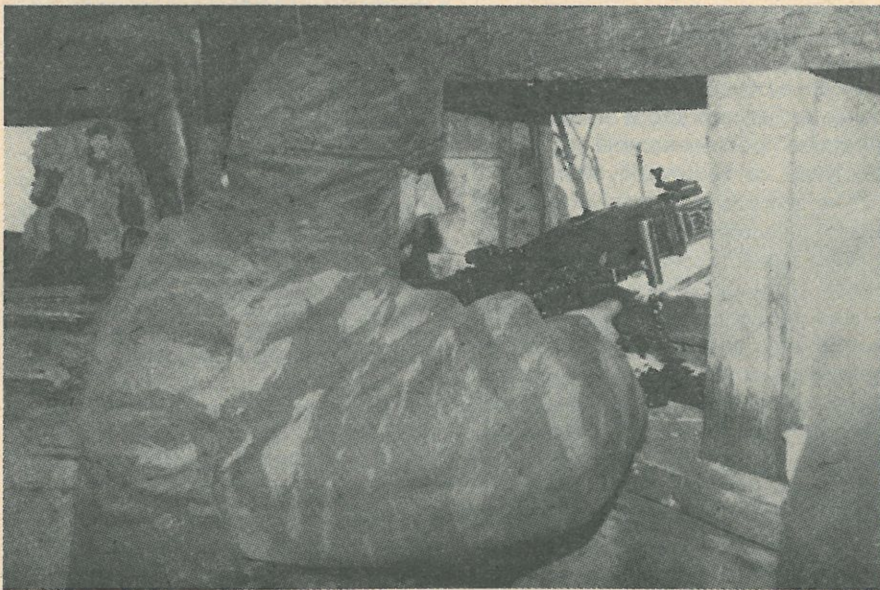
Борци не траже много

О свему овоме борци имају своје мишљење. Вучковић Бранко из Илијаша, војник у Гарди каже: "Плате се морају изједначити. Људи на контролним пунктовима примају плату редовно. Ако се то може њима обезбиједити не видим разлога зашто наше плате касне. Имам жену и двоје дјеце од четири и шест година. Издржавам их од те плате, а да још не добијају хуманитарну помоћ не знам како би се издржало. Знам да је ситуација тешка, али неправде има. Познајем и неке људе који су остали инвалиди, ни они нису ништа добили".

"Ако се плате не могу повећати онда се барем може обезбиједити да свима стижу у једнако вријеме", каже Нећић Љупко, борац са оловског ратишта, отац двоје дјеце. "У стварању државе морамо сви учествовати и све подједнако дијелити. У јачим општинама људи поред плате добијају и далеко већу помоћ. У сиромашним општинама овакве могућности су мале. Плата нам је ту једини спас".

Садашње стање је, на жалост, такво какво јесте, мада је у почетку доста тога могло да се уради. У првим мјесецима рата преко границе су одлазили роба, капитал, стручна радна снага па и најскупоцјенији апарати и машине. Доста тога је остало у приватним џеповима. У министарству рекоше да се сада о томе води рачуна. Цариници, како кажу надлежни, обављају свој посао, а Министарство за трговину и робне резерве формирало је листу на основу које се врши размјена робе. Оно што је пропуштено тешко је надокнадити, али још увијек није касно да се шверцу стане у крај, јер свако одуговлачење ствари само још више заоштрава и компликује ситуацију. □

Александар Петрановић

"СРПСКА ВОЈСКА" ПИТА: КАКО ЗБРИНУТИ ПРОГНАНЕ?

Планско размјештање

Влада Републике Српске је утврдила програм збрињавања прогнаног српског становништва на основу кога се врши његово планско размјештање.
На основу Закона о избјеглицама, избјеглица губи свој статус уколико одбије локацију коју му понуди држава

Одмах на почетку рата на слободну српску територију почело је пристизати српско становништво протјерано са територија под муслиманском контролом. Сада су ти простори, због све интензивнијег и учесталијег малтретирања, затварања и убијања, готово потпуно етнички очишћени од српског живља. Прихватање оних који су бјежећи од ватре и ножа оставили комплетну имовину и са завежљајем у знојавој руци кренули да започну нови живот, од почетка је везано за многе проблеме. Првих неколико мјесеци рата избје-глице је прво прихватала општина. У тим првим мјесецима прогнаници су углавном сами тражили смјештај, при чему су многи проваљивали у станове и заузимали куће. У неким мјестима смјештај је било веома тешко наћи, јер су поједини мјештани заузимали и по неколико кућа или станова. Они који нису успјели да се снађу одлазили су у друге општине, а већина их је из разноразних разлога одлазила у СРЈ тражећи смјештај код родбине или у прихватним центрима.

Сви хоће у град

- Питање обезбјеђења услова за повратак избјеглица као и планско размјештање прогнаника који још увијек пристижу на територију Републике Српске, има и свој стратешки значај. У многим дијеловима Републике Српске је врло мала густина насељености, између осталог и због тога што је већина избјеглог српског становништва, које се задржало на српској територији, углавном хрлила у урбане средине покушавајући да одмах тамо осигура безбједност и егзистенцију својих породица. Као директна посљедица оваквог понашања многа села су остала празна а земља необрађена. Може се сасвим сигурно рећи да већина прогнаника, нарочито оних који нису војно ангажовани, нису у потпуности били укључени у живот, рад и производњу. По планинским обронцима и шумама још увијек лута велики број крава, коња и оваца, а мало је информација са терена да се то благо прикупља и даје на кориштење избјеглом српском становништву, од чега би, касније, доста користи могла имати и држава.

Како нам је рекао господин Велибор Остојић, министар без портфеља у Влади Републике Српске, у чијој је надлежности ова проблематика, Влада је почетком фебруара мјесеца утврдила програм збрињавања и смјештаја прогнаног српског становништва. Програмом је предвиђено да се у првој фази обезбиједи хуманизација живота избјеглог становништва односно да му се обезбиједи привремени смјештај, храна, опоравак и заштита. Након тога, у другој фази се стварају услови за економску стабилизацију односа, за прогнанике се тражи одговарајући смјештај, имање и посао, да би у трећој фази наступио процес социјалног прилагођавања на нову средину. Избјеглице се сада, како каже господин Остојић, распоређују плански и то тамо гдје се најбрже постиже економска стабилизација живота. При томе се нарочито води рачуна о постојању безбједносних услова за живот и рад. У програму стоји да се сваком квалификованом грађанину обезбиједи одговарајући посао као и да се породице смјесте у онај амбијент који им одговара - породице са села - на село, а градске породице у урбане средине.

Од нечег се мора живјети

- Влада, каже господин Остојић, покушава да дође до финанцијских средстава како би збринула све избјеглице које су остале у Републици Српској и како би прихватила избјеглице које желе да се врате из СРЈ. Република Српска има организоване институције које се баве прихватањем избјеглица прије него што их Влада укључи у свој програм смјештања и адаптације. То су Комесаријат за избјеглице и Црвени крст.

На терену рад са избјеглицама обавља повјереник кабинета министра без портфеља који је задужен за ове послове. У соколачкој општини формиран је прихватни центар за избјеглице гдје се о свакој породици прави комплетна документација а затим се плански размјештају на друга подручја Републике Српске. На основу Закона о избјеглицама, избјегло лице губи свој статус уколико одбије локацију коју му држава понуди. Уз стварање личне документације врши се и попис изгубљене имовине која ће се користити у диобном билансу када рат стане, јер ће се на основу тог пописа вршити надокнада имовине.

У условима када рат још увијек пламти несмањеном жестином разумљиво је да је тешко обезбиједити услове за смјештај свих људи који су планираним и добро организованим етничким чишћењем морали напустити своја огњишта, али тај проблем, који је од великог војног и политичког значаја, захтијева много већу ангажованост. Постоји велики број села и мјеста која су страдала у ратним операцијама. Та села су на плодној земљи и што је најзначајније уз комуникације. Што се тиче помоћи у финанцијском смислу тешко да се нешто може урадити, али постоје и други начини да се обнови инфраструктура и обезбиједе услови за живот у овим мјестима. На крају крајева долазе таква времена да ћемо се морати све више ослањати на властите снаге. Рат ће трајати ко зна колико дуго, а од нечег се мора живјети. □

Александар ПЕТРАНОВИЋ

У СИСТЕМУ ВЕЗА

Сигуран ослонац командовања

Тежиште обуке је на стручно-специјалистичком оспособљавању за рад на сложеним уређајима и системима везе у условима извођења борбених дејстава

У циљу обезбеђења основних начела руковођења и командовања, Главни штаб Војске Републике Српске је на самом почетку рата, пред органе, јединице и род везе у целини, поставио веома конкретне задатке. Имајући у виду реалност услова и ситуације која нам је наметнута, ти захтеви су оправдано били оштрији и сложенији од нормалних. У условима од делимично до потпуно нарушених појединих врста веза, требало је командама јединица Војске РС обезбедити непрекидно и сигурно функционисање веза командовања, садејства, јављања и обавештавања на свим нивоима командовања, на великим растојањима и на целом простору ратишта.

У таквим условима везисти су суочавани са сложеним, одговорним и разноврсним задацима од планирања, преко сталне доградње и прилагођавања појединих врста веза до експлоатације система веза у целини. Од команди јединица Војске РС, стално је захтеван правовремен пренос и заштита велике количине информација, као и висок квалитет и употребљивост пренетих информација и порука у свим условима извођења борбених дејстава. За остварење овог задатка, род везе је морао обезбедити потребан степен покретљивости и праћење команди, као и брзо постављање, скидање и премештање станица, елемената и центара везе у свим условима.

У циљу обезбеђења непрекидности и квалитета веза, било је потребно обезбедити брзо и стручно лоцирање кварова, брзе и квалитетне интервенције, као и ефикасно и квалитетно руковођење и командовање системом веза на ратишту. У оваквим условима организација система веза је била веома значајна, а уједно сложена и обимна радња и подложна честим променама и нарушавању, што је захтевало квалитетно и брзо решавање новонасталих проблема.

Планирање и реализација веза вршена је у складу са материјално-техничким и кадровским могућностима, те на основу процене, директива и одлука о употреби јединица.

Полазећи од тих захтева органи, јединице и род везе у целини постигли су и постижу високу организованост и стручност у планирању, организацији, успостави и одржавању система веза уз истовремено обезбеђење квалитета, непрекидности, отпорности, жилавости и заштити говорних и писаних информација. Резултати који се постижу охрабрују и у основи задовољавају основне потребе руковођења и командовања са јединицама Војске РС у извођењу борбених дејстава. Колико су везисти у томе стварно успели и успевају, није само њихово да кажу, јер најреалнију оцену могу дати крајњи корисници веза, а она је по нашим сазнањима веома висока.

Од самог почетка рата и његовом даљом ескалацијом, систем везе је постепено нарастао и увезивао се у везе осталих412 имаалаца и корисника веза до тог степена, да данас обезбеђује основна начела и захтеве руковођења у Војсци РС на целом ратишту. То је заслуга свих појединаца везиста и рода везе у целини. Везисти су иначе скромни и на првом месту им је крајње професионално-стручно извршавање основног задатка. Сваки предати и примљени телеграм и свака ново остварена веза у условима понекад немогућим је за везисте прави изазов и потстрек за изналажење оптималних решења и постизања врхунских резултата.

Свесни да без врхусни обучених и оспособљених послужилаца, послуга и јединица нема сигурне, непрекидне и квалитетне везе. Од самог почетка рата овом питању смо поклањали изузетну пажњу.

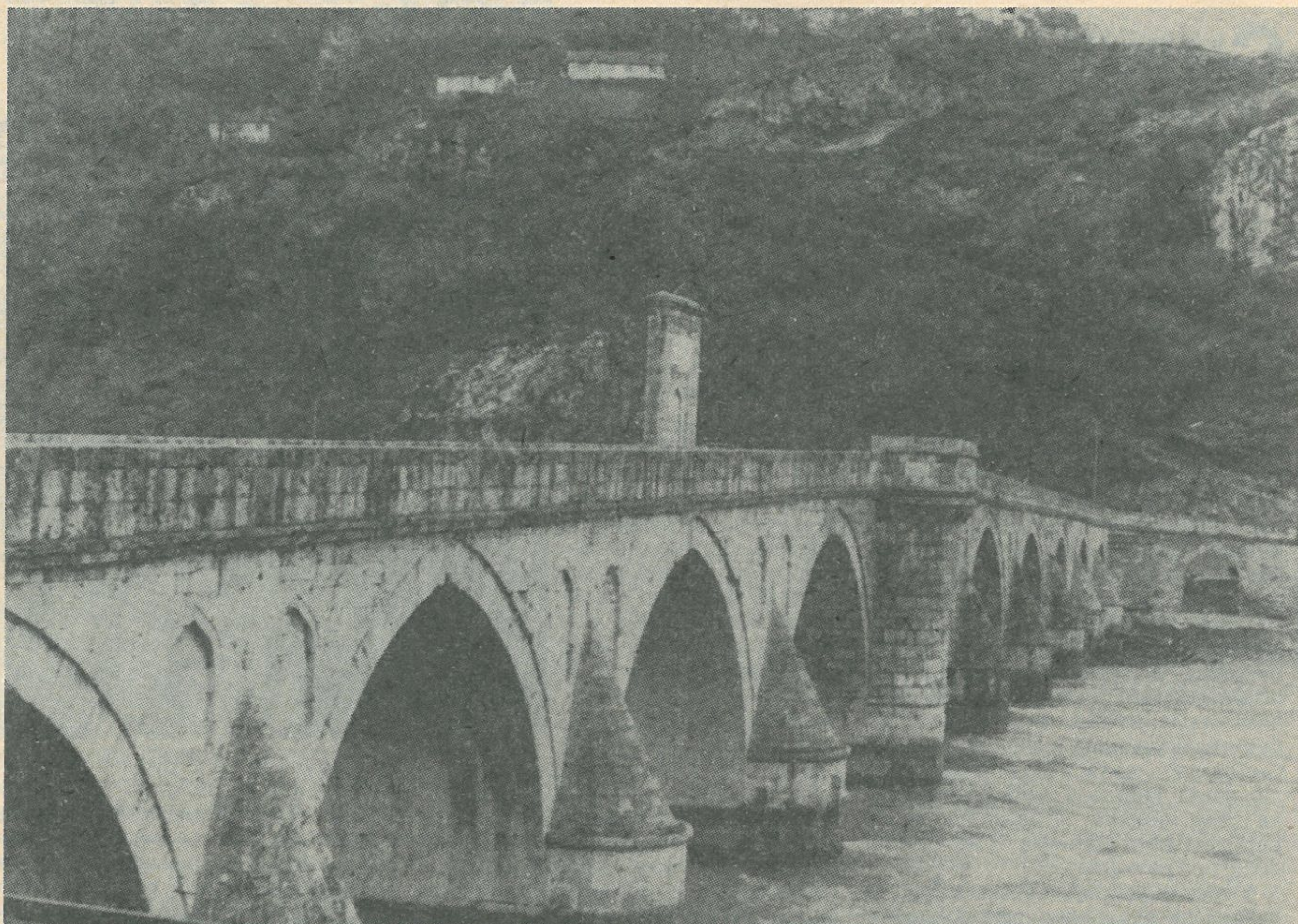
Поред основног задатка на обезбеђењу веза за потребе командовања, јединице везе непрекидно изводе борбену обуку и васпитање. По скраћеном Плану и програму обучено је и оспособљено више партија младих војника-регрута, изведено је више наменских курсева и редовно се врши припрема и обука жена. Тежиште обуке је на стручно-специјалистичком оспособљавању за рад на сложеним уређајима и системима везе у условима извођења борбених дејстава. Иако у отежаним и сложеним условима, резултати које постижу ти млади момци су далеко већи од очекиваних. Војници радиотелеграфске, радиотелепринтерске и телепринтерске специјалности успешно полажу испит за класу своје специјалности.

Род везе је освежен и ојачан пријемом великог броја жена - девојака у свој састав. Истина у почетку се бојажљиво и опрезно прилазило овом питању, а данас је то постала пракса. Уз крању стручно-специјалистичку обуку испољиле су велику умешност, активност, иницијативу и упорност у раду на опслуживању појединих станица везе и експлоатации веза. Један од основних задатака везиста је и чување, основно и техничко одржавање средстава ратне технике везе. Без обзира на отежане услове запажени су високи резултати механичара везе на овом плану. Неправилно би било, а да не споменем наше раднике, техничаре и инжењере који успешно раде на производњи савремених уређаја везе са којима се опремају јединице везе Војске РС.

Ово су само неки од показатеља да род везе успешно извршава свој основни задатак и тиме даје свој допринос успешном руковођењу и командовању јединицама Војске РС у извођењу борбених дејстава. Створени су сви предуслови да ти резултати буду још бољи. □

Р.Проле

НА ПРВОЈ БОРБЕНОЈ ЛИНИЈИ У ПОДРИЊУ

Живот тече узводно

У прве редове битке за мост, за град Вишеград и хидроцентралу, стали су младићи рођени на овим обалама, који од рођења носе чувени мост у очима, који овим мостом, у памћењу, у свијести, у маштањима својим, премоштавају све препреке на које наиђу

Сваки град је карактеристичан на свој начин. И нису сусрети са свим градовима радосни сусрети. Напротив. Много је лијепог у градовима, али и много ружног, одбијајућег, апсурдног. Најчешће су то прилази једном граду. Гомиле смећа поред путева, очерупано дрвеће, поломљене свјетиљке. Лешине згажених паса и мачака луталица.

Са Вишеградом је одиста другачије. Са источне стране је прелијепа клисура Рзава, Добрун. Са западне стране чувена Мехмед-пашина грађевина - мост од камена, истесаног милиметарском неимарском прецизношћу, као и камен пирамида.

Вишеград сам видио и доживио прије него што сам знао тачно и гдје се налази. Док сам читао Андрићев роман-хронику "На Дрини ћуприја" замишљао сам тај град на води, на Дрини, као град јединствен на земаљском шару. Толико се то све упило у памћење да сам касније, када бих дошао у овај град, погледом тражио литицу на којој ми се чинило да још увијек стоји Радисав набијен на зашиљен и налојан колац. Нагињао сам се с моста над Дрину не бих ли у води угледао бар сјенке лица оних који су градили и оних који су разграђивали монументалну грађевину. До слуха је однекуд допирало звучање, потмуло, дубоко, гусала, а у свакој хотелској соби, на обали, човјек је могао очекивати да му се догоди нешто о чему будан и на другим мјестима и не сања.

Над Вишеградом непрестано лебде дух моста и дух Андрића. Ту човјек никада није у стварности у којој јесте. Овдје се времена, историјско и садашње, додирују. Као ријетко гдје друго, прошлост је овдје далеко у будућност. Све док буде моста на Дрини, и све док људи буду знали знаке писмена.

Дух моста и Андрића

Садашњост је, чак, тако немоћна према ономе што долази из прошлости. Ни ратна стварност не може ништа далекој стварности коју величанствени мост потврђује. Лудак који је отворио брану на хидроцентрали, хтио је све да збрише, и

град, и његову прошлост и будућност. Ништа се, међутим, страшно није догодило. Вода је насрнула на Мехмед-пашин мост, однијела камен и насип на лијевој страни моста, па се преко моста сада не саобраћа, али пролазе људи, а због људи је мост и подигнут - да зближава људе и премоштава просторе.

Не само тада, већ и ових дана мост је опет био у опасности. Муслиманске оружане снаге извршиле су јак напад низ долину Дрине с циљем да заузму град. Минобацачке гранате падале су и по калдрми моста, који је запамтио много оваквих безумника и видио много сулудих глава и памети.

Јединице Војске Републике Српске организовале су контраофанзиву. У прве редове битке за мост, за град и хидроцентралу, стали су младићи рођени на овим обалама, они који од рођења носе овај мост у очима, који овим мостом, у памћењу, у свијести, у маштањима својим, премоштавају све препреке на које наиђу, све провалије, све воде и урвине.

Сломити офанзиву, спасити цивиле

Данас сам са тим младићима. Око мене су, на првом борбеном положају, на косини изнад Устипраче, јер су већ дотле одбацили непријатеља. Овдје је и командир интервентне чете Вишеградске бригаде Бобан Инђић, кога зову Звјерка, двадесетједногодишњи младић ошишане главе, одлучног погледа, који ратује већ трећу годину, од Постојне у Словенији, гдје га је рат затекао као војника. За сво то вријеме, од тада до данас, био је свега десет дана на одмору, а по неколико пута више на ратиштима на Плитвицама, у Мостару, у Сланом, на многим другим мјестима, и сада је, ево, са нама - довео нас је да видимо један вод из састава његове чете, размјештен у вођњаку, заклоњен од дејства снајпериста, спреман свакога часа да настави даље напредовање.

Одмах постаје јасно да се не налазимо међу обичним борцима, већ међу прекаљеним ратницима, а све, готово, голобрадим младићима. Највише их је двадесетогодишњака. Нико није прешао тридесету. Као и њихов командир чете, и они су одлучни, стамени, способни за најтеже задатке и најкомпликованије ратне операције.

Међу нама нема оних који се плаше, који не знају све сурове законитости боја, који ће један другога оставити, каже командир вода Обрад Полуга. А то исто говоре и борци Радован Јоксимовић, Драго Папић, Миодраг Митрашиновић, Љупко Николић, Јован Мољевић Зенга, Бобан Карагановић, Раденко Јакшић, Миломир Зечевић, Милош Пантелић, Зоран Новако-вић, Мишо Митрашиновић, Стево Драшковић, Небојша Ћебо, Мирко Савић, Милан Комад, Маринко Дроца - они које смо затекли на овом положају.

Прво о Бобану, кома-ндиру чете, све најбоље. Поносни су што им је он, двадесетједногодишњак, командир. Што су с њим први ушли у Међеђу. Што су допринијели слому и ове непријатељске офанзиве. Било је гадно, кажу. Непријатељ је добро наоружан. Свуда је имао утврђена упоришта. Савремено пјешадијско и противоклопно наоружање. Чак и нове ракете 128 мм. Али ми смо незадрживо напредовали. Неприја-теља смо нагонили у панично бјекство. Неке смо и заробљавали. Сада смо надомак Горажда. Јован Мољевић Зенга онима који су своје руке окрвавили, не у борби, већ у злочинима, поручује: "Не чекајте нас. Доћи ћемо. Сигурно!"

Најтеже је било, причају Бобанови ратници, на Цанкићима испред Међеђе. То село је било претворено у бастион. У мноштву бункера и других утврђења били су распоређени борци муслиманских јединица и њихово тешко наоружање: топови, праге, минобацачи, ракете 128 мм стране производње, које су овамо доспјеле или у камионима са тзв. хуманитарном помоћи или из ваздуха захваљујући операцији "Падобран".

У Цанкићима је било пуно злочинаца. Ту су биле и убице докторки из Рудог и заробљених добровољаца из Русије. Овдје је био и брат Мурата Шабановића, замало рушитеља Мехмед-пашине задужбине, Авдија. На челу им је стајао Ахмет Сејдић, звани Тигар, капетан тзв. Армије БиХ, иначе инжињер шумарства.

Могли смо их све побити, каже Бобан, али би тада страдало и много цивила, много муслиманске дјеце, жена, стараца, недужног народа. Зато нисмо. И поносни смо што нисмо. Што на души не носимо смрт невиних.

А са злочинцима ћемо се обрачунати. Дођи ће они сами по своје.

На Цанкићима су погинули Перица Марковић, командант батаљона, Миодраг Којић, командир специјалног вода, и Душан Баранац, звани Мркела. Њихово је јунаштво познато свим борцима Вишеградске) бригаде.

Поздрав Клинтону

Осим командира чете Бобана, већ трећу годину ратује и Јован Мољевић - Зенга. Њега је, као и Бобана, рат затекао на одслужењу војног рока у Јастребарском. Учествовао је у борбама за Карловац, за Плашки. Ово му је трећа година, каже, али не мисли да остави пушку док један непријатељски метак пуца, док и посљедње српско село не угледамо ослобођено и народ српски уједињен.

Милош Пантелић вели да је, наравно, за мир, за споразум, али не по Венс-Овеновим плановима и мапама. Ово су, што они дају другима, наше земље и крајеви. Како можемо пристати на то? Како можемо дати себе? Будућност своје дјеце? Све што смо били вијековима?

Миодраг Митрашиновић поздравља америчког предсједника Клинтона и поручује му да његови авиони лете што височије. Не сметају нам, каже, али је боље да су високо, горе, ближе небу. Не бисмо вољели да се некоме од њих шта, не дај Боже, деси. Да запне о врхове ових гудура и слети у Дрину. У Дринско језеро, сада бистро и дубоко. Такви смо ми, Срби. Не волимо туђе несреће, наставља. Ево, на примјер, када смо улазили у Почивала и село Холујаци испод тога брда, пустили смо све становнике да мирно оду, а управо су нас из тог села непрестано гађали и снајперима и минобацачима. Чак су усмртили, прије неколико мјесеци, добровољца Јоју из Чачка.

У Холујацима смо, такође, могли ухватити муслиманског команданта Сејдића, кажу Бобанови борци, јер је био ту, координирао је офанзивне нападе на Вишеград и хидроцентралу, и, разумије се, на наше положаје, али нисмо. Било би жртава међу цивилима.

Један од најблискијих сусрета са муслиманским борцима овај вод је имао на Заглавку изнад Вишеграда. Пошто су и једни и други били у истим униформама, почели су да се поздрављају махањем руку. Да машу једни другима. Срећом, ми смо се први снашли, каже Зенга. Натјерали смо их у бијег. Ту смо нашли и наше мртве: два Руса, добровољца, и четири борца из Горажда. Прије неколико мјесеци су били заробљени. Пронашли смо гроб у који су их потрпали. Насред ливаде. Преко гроба је био некакав најлон, некакве даске и - кревет. Када смо их откопали, видјели смо да су претходно мучени и потом масакрирани. Једва смо их препознали. Идентификовали. За њихова мртва тијела нудили смо, својевремено, када се то збило, брашно. И нафту. И бензин.

Трећи живот посаде БоВ-а

Када је ријеч о овој јединици, обавезно ћу вам рећи да запамтите имена: Небојша Ћело, Милош Пантелић, Стево Драшковић, Маринко Дроца. То је посада једног БоВ-а. Посада којој је ово трећи БоВ. Два претходна су уништена у борбама. Летјели су једном у ваздух. Од експлозије мине. Други пут су били погођени базуком. И оба пута су ови храбри младићи успјели да преваре смрт, да јој измакну, да се докопају живота.

Сада су у трећем БоВ-у. И, ево, опет на најопаснијем мјесту. Ту гдје гађа бровинг. Док ово записујем, меци из тог опасног оружја звижде около. Понеки удари и у зид куће иза које смо заклоњени.

Донијели су пиво. БоВ-овци увијек нешто донесу на својој моћној машини. Неки су ухватили падобран који су НАТО авиони избацили претходне ноћи. Пао је у Дрину. Мало ко би пошао у хладну воду да извлачи падобран са НАТО пакетима за муслимане у чијим, узгред буди речено, напуштеним мјесним продавницама и кућама има буквално свега - и брашна и шећера, и уља и кафе, и разних врста кекса и тијеста. Мало ко би пошао да вади тај пакет, кажем, поготову ако је на нишану снајпера и бровинга. Али Срби не би били Срби када би пропустили такву прилику. Прилику да се са смрћу, вишеструко, одједном, не поиграју.

Пијем, онако, из флаше, хладно пиво и посматрам ове младиће. Као да је рат хиљадама километара далеко, тако се њихова младост, овдје, на овом бријегу изнад Устипраче, жари и расцјетава. На њиховој је страни живот, апсолутно. И на мојој, закључујем, и, ставивши нотес у џеп, идем низ стрмину, ка путу, и не помишљајући на снајперско тане, велик као завичај! □

Драгољуб ЈЕКНИЋ

ТРАГОВИ

Мајско

Борбе су престале у предвечерје те паклене недеље. "Алпинистичка група" је успела да се домогне Видиковца, али без и једног преживелог члана.

Када сам у прошлом броју овога листа, насловио текст, "Требевић брани Српско Сарајево", као да сам предосетио да ће се на овом простору одиграти жестока битка. И одиграла се. Група до зуба наоружаних љубитеља "алпинизма", јачине једног батаљона, погрешно информисана, да се на стрмим падинама Тре-бевића може наћи љиљанов цвет, кренула је у недељу, тридесетог маја, 1993. ратне године, у потрагу за овим цветом, а успут и да нешто прикоље.

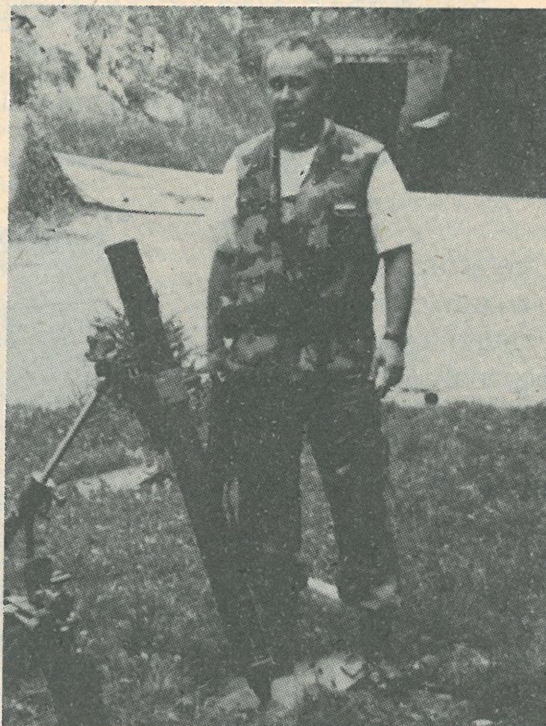
Био је то паклени дан, најгори од почетка рата, прича мој стари познаник, мајор Драган Вучетић, командант батаљона. Данас, када разговарамо уз кафу, а тридесети мај већ прогутало време, тешко је поверовати, да је само на Златиште, тог дана, пало стотину граната. Урлик експлодирајућег праха, који је измислио човек да би убио другог човека, отпутовао је у простор, а поломљено дрвеће остало као траг ватреног урагана, који су људске очи виделе, а душе доживеле.

Непослушне "дјевушке"

У првим јутарњим сатима, у недељу, почеле су провокације из пешадијског оружја по српским линијама, од Врбање, Златишта, Осмица, па до Бистричког потока. Након тога, наступило је затишје. Као пред буру. Искусни борци познају тај звук претеће тишине. А када се разданило, наступио је пакао. Муслиманска артиљерија је почела да дејствује са свих праваца. Њихови тенкови, минобацачи и топови, калибра 133 мм, смештени испод водовода на Хуму, бљували су ватру преко пустог Сарајева, ударајући у зелена прса Требевића. Са Асимовог брда, ракете, које су изуме-

МУСЛИМАНСКЕ ОФАНЗИВЕ НА ТРЕБЕВИЋ

форсирање смрти

Мајор Драган Вучетић

ли наша браћа Руси, убитачне "дјевушке маљутке", лакше су оштетиле два оклопна, српска "мужика". Те "дјевушке", као да нису хтеле до краја послушати своје исламске господаре, знајући где путују.

Када су муслимани почели да туку хаубицама од 155 мм, са Игмана,и када са видело да је ђаво однео шалу, и да се ради о правој артиљеријској припреми за пешадијски напад, огласио се "Јеремија" и почео да "пали топа". Српска артиљерија је запевала своју песму по дубини непријатељских редова, па је сада шејтан почео да односи шалу на муслиманској страни. У један сат после подне, они су кренули у пешадијски пробој ка Видико-вцу. Пре рата овде се завршавао пут жичаре, из Сарајева на Требевић, а почињале многе љубави, док се у очима заљубљених пар-ова, палио вечерњи град. Ове недеље, на Видиковцу се завршио пут стотињак бивших љубавника. Под крвавим барјацима, изнад града који гута ноћ, пољубила их је сама Смрт.

Брдска бригада "армије љиљана" није извршила задатак. Командант Емир Де-лић, напустио је овај свет као шехит, али то не знају требевићке вране, што кљуцају беоњаче седамнаесторици његових дру-гова, који и данас леже на Соколовић стени, са крвавим упитницима на челу, на које никада неће добити одговоре.

Највеће гробље шехита

Али мајор Драган Вучетић зна, да нико од његових бораца није страдао а да асфалтном комуникаци-јом Пале - Лукавица, несметано пролазе аутомобили. Борбе су престале у предвече-рје те паклене неде-ље. "Алпинистичка група" је успела да се домогне Видиковца, али без и једног пре-живелог члана. Остали су завршили у шумама требевићких обронака, а места њихове погибије ће означити пси луталице и шумско звериње, својим животињским урлицима. Записи, које су им хоџе серијски штампале, пред нападе на српске положаје, правиће проблеме једино псећим желуцима, док буду варили папир.

За протеклу годину, колико се нисмо видели, мајор је поседео. Он је био грађевински инспектор у општини Ново Сарајево, а ја сам био песник. Он и сада не да муслиманима да бесправно насељавају српску земљу, а ја и даље пишем о умирању. Радимо много, много више, него пре рата.

Док напуштамо требевићке шуме, утисак је, да ова планина, полако али сигурно, постаје највеће гробље муслимана, нова локација за трулење њихових старих заблуда о могућности истребљења Срба и њиховог трајног нестанка са ових обронака. Величину те заблуде, платило је главом преко стотину упорних "алпиниста", чији лешеви ових дана испуњавају телевизијске екране. Стилизовани љиљани на рукавима мртвих несретника, гротескно су илустрација покушаја њихових политичара да стилизују живот, овога маја, терајући их уз Требевић, да форсирају смрт. □

Дејан ГУТАЉ

Фото: Рајко ПОШТАР

ТЕШАЊ

ГРАД - ЛОГОР

Какав је положај Срба у Тешњу који су остали у овом граду вјерујући да им дојучерашње комшије неће ништа нажао учинити, свједоче тројица мученика који су успјели побјећи из тог града пакла.

Тридесеттрогодишњи К.К. који је прошао сву голготу и понижавања говори о ономе што се дешавало у овом граду-логору.

"Положај оно мало преосталих Срба у Тешњу је неподношљив. У том граду је био велики број војника из арапских земаља. Они су обучавали домаће муслимане у основној школи у Тешањској Јабланици. Доста их је изгинуло у досадашњим борбама а њихови лешеви су тајно сахрањивани у Макишу, селу надомак Тешња. Јединица им се распала након погибије њиховог вође. Једном приликом донијели су у град три одсјечене људске главе. Један од тих муџахедина је са одсјеченом главом дошао у градску болницу и са њом махао по собама и ходницима. Присутне жене су падале у несвијест пред таквим призором".

Хосовци су прошле године заточили и четрдесетседмогодишњег М.Т., који говори о томе шта Срби доживљавају од хосоваца уз свесрдну помоћ тешањских муслимана. Припадници ХОС-а су све Србе редом хапсили и одводили у логоре у Тешњу, Новом Шехеру и Жепчу. Најтеже су пролазили они за које се сазнало да имају некога у Војсци Републике Српске. Тако су Луку Тргића, из Радојчића, избатинали до бесвјести, од чега је несрећник након седам дана подлегао. На мјесном гробљу у Радојчићима сахрањено је десет српских војника, већином Озренаца, које су након заробљавања хосовци убили. Бранку Цвјетковићу из Ошава код Маглаја зликовци су прво извадили језик а затим га заклали. На сахрани убијених српских војника морали су присуствовати и Срби. "У мучењу Срба прича М.Т., нарочито је предњачио извјесни Хари. У пјачкању Чустог Брда истицао се неки Прањић који је касније, како смо чули, погинуо. Док смо копали ровове над нама се највише иживљавао Тони Совић. Истјеравао нас је и по тридесеторицу на борбену линију. Одредио би нам норму за копање а од алата смо имали само четири лопате".

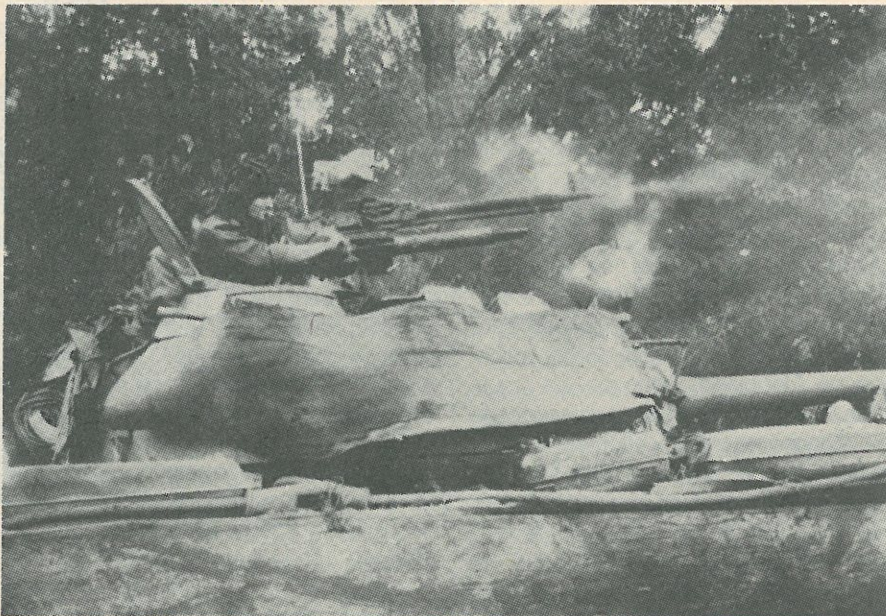
Ово је само дјелић истине о страдању и патњама Срба у мрачним казаматима, у некад питомом и лијепом Тешњу. □

Здравко Тодоровић

ПОЗАДИНА МУСЛИМАНСКЕ ОФАНЗИВЕ НА ДОБОЈСКОМ БОЈИШТУ

Пораз као усуд

Све агресивнији пјешадијски напади, свједоче да Алија Изетбеговић, жртвовањем свог народа жели изазвати пажњу светске јавности

Српски тенкисти у противнападу

Фото: Радивоје ПАВИЧИЋ

У зони одговорности Оперативне групе Добој, под командом Првог крајишког корпуса, примирје је трајало онолико, колико и ауторитет муслиманске врховне команде и Алије Изетбеговића, значи нимало. Острашћене, осамостаљене и међу собом сукобљене војне команде, судећи по борбеним дејствима на добојском бојишту воде борбена дејства подређена илузорним политичким циљевима, употребом војних потенцијала по нахођењима локалних моћника, међу којима је, што и операције свједоче дошло до сукоба, па је употреба војне ефективе, уплашене и деморалисане, присилна и самоубилачка, без организованијих офанзивнијих и дефанзивних борбених дејстава, којима самоубилачки настоје испровоцирати страну војну интервенцију у Босни, као једини начин остваривања фундаменталистичких снова раслојеног врха СДА.

Да би се добила потпуна слика добојског бојишта неопходно је завирити у њихову позадину, испресијецане коридоре и хаос изазван међусобним сукобима муслимана са дојучерашњим савезницима Хрватима и утицају увезених "џихад" ратника који поред фанатизма, пљачке и сиде, сију страх међу тако зване "сународнике", а све поткрепљују бестијалним иживљавањем над живим и мртвим ратницима и цивилима противничке стране, Срба, свих доби и пола.

"Савезници" до истребљења

Сребреница је медијски добро покривена захваљујући свјетским заштитницима, али су, како саопштавају поуздани извори предграђа добојског бојишта, Сребреник, Градачац, Грачаница, Лукавац, Бановићи, Завидовићи, Жепче, Маглај и Тешањ, попришта сукоба међу самим муслиманима, који пријете да прерасту у обрачуне ширих размјера. Тако су почетком јуна припадници муслиманске војске, који су са подручја општине Сребреник ангажовани на градачком дијелу фронта према Војсци Републике Српске, незадовољни својим статусом, а посебно због схватања бесмислености циља рата у који их тјера клерикални и десни дио муслиманског руководства који је и на тим просторима сву војну и политичку власт узео у своје руке, напустили положаје, блокирали Сребреник из свих праваца и затим су по реду пљачкали кућу по кућу односећи све што се могло узети и истовремено палећи куће и станове оних који су опљачкани, као и онима који су се покушали супротставити разулареној и одметнутој војној сили. Све то одвијало се уз сагласност команде, која хара овим градићем. У складу са ситуацијом у бившој Босни и Херцеговини слиједи пљачка и паљење хрватског села Шпионице, које је под контролом ХВО-а, а налази се на путу према Градачцу, па је и идеална мета за одметнуте и већ профилиране паравојске, које са својом командом процјењују да ово село посједује велики дио добара погодних за пљачку, уз храну која је овдје посебно роба на цијени за црну берзу. Разлог за планирани напад на Шпионицу је одмазда за 30 камиона војне опреме и хране, намијењене Сребренику, које су јединице ХВО и власти "Херцег-Босне" блокирале у Грудама, убивши дио пратње и возача, а преживјеле ставили у логоре. Цех сада треба да плати Шпионица, а слична судбина је намијењена и хрватском живљу у Поусорју на југу од Добоја, као и хрватима око Жепча, који се налазе у дуплом муслиманском војном сендвичу. Са ових простора непрестано се упућују српској страни вапаји за помоћ, јер су Хрвати свјесни и били су свједоци звјерстава муслиманских фанатика над Србима, па им је јасније него иком, на шта су све спремни Алахови "џихад" ратници.

Фанатици и заведени муслимани из Босне, са православним коријеном у другом или трећем кољену, драговољно се враћају у средњи вијек, подјелом у школама на мушке и женске разреде, заровима, чадорима и надасве грозним призорима откинутих глава српских војника које истичу на тешањску тврђаву.

Јунаци са Озрена

Неуспјела офанзива у долини ријеке Спрече, условила је гранатирање из свих врста оруђа, на насеља са лијеве стране ријеке Спрече, Петрово, Кукмуч, Бељанић, Текућицу, Јошаву, Суво Поље и

предграђе Добоја, из упоришта у Грачаници, Бријесници и Клокотници, те из Лукавице на српске линије Бецња и Требаве. И долина ријеке Босне у читавој дужини од Добоја до Маглаја, свједок је безобзирног насртаја на цивиле, од Стријежевице, Пакленице, Шеварлија, Трбука, Јабланице, Јабучић Поља, Бочиње и линије фронта из упоришта у Шијама и другим муслиманским гнијездима. Најизраженији насртаји непријатеља су ових дана забиљежени на Возућу, Возућицу, Равно Фршће и Долац, који се од најезде фанатика херојски брани, потврђујући на дјелу традиционалну српску особину да су најјачи када им је најтеже. Славна Озрен планина у своја њедра је примила див јунаке, али су свакодневни и покушаји диверзантско-терористичких група, које примјењују нови начин ратовања који им се овдје није показао успјешним, као што су већ годину дана скоро свакодневни напади на доминантну коту Вијенац доживљавали пораз за поразом.

Груписања и формацијска кретања на потезу Нови Шехер, Маглај и Тешањ била су на вријеме онемогућена прецизном ватром српских бораца, а линије одбране Добоја на југу су према западу непробојан бедем о који се ломе све акције планиране у Тешњу или Зеници.

Све агресивнији пјешадијски напади, свједоче да Алија Изетбеговић, жртвовањем свог народа жели изазвати пажњу светске јавности. Позициони рат, никако не одговара муслиманским фанатицима, којима истиче вријеме, народ гладује и све више схваћа да је преварен.

Муслимани ратна дејства све више убацују дјечаке по угледу на Хитлера, када је био пред војничким поразом. Пред поразом алијина солдатеска користи и на овим ратиштима отровне метке, упорне и подмукле снајпервребаче и жене за стварање што веће буке и халабуке у позадини када крећу у нападе, ударањем у канте. Хихот, како то они зову у новом босанском рјечнику, ни мало не узнемирава борце Војске Републике Српске, који стамено чувају своје положаје, одговарајући на сваку већу офанзивну операцију контра-офанзивом којом удаљавају муслимане ка својим вођама са којима ће се они сами на крају обрачунати. □

Зоран Гргуревић

ВОЗАЧ УНХЦР-а ПРЕГАЗИО БОРЦА

Српски борац Свето Чоловић смртно је страдао 28. маја 1993. године када је на подручју Златишта, код пансиона "Осмице", на њега налетио камион из конвоја УНХЦР-а који је превозио хуманитарну помоћ за муслимански дио Сарајева.

Возач УНХЦР-овог камиона тврди да је изгубио контролу над возилом и скренуо са цесте када су муслимански војници запуцали у његовом правцу.

Ово је у времену од непуна 24 часа други случај да муслиманске снаге пуцају на УНХЦР-ова возила која превозе хуманитарну помоћ за муслимански дио Сарајева.

Текст и фотографија: Љубомир БАРТУЛА

МЕЂУ НАЈМЛАЂИМ ЧУВАРИМА НЕБА

Први плавци

У јединицама "чувара неба" на подручју Сарајева, Романије и Српске Херцеговине ових прољетних дана ратне деведесет треће у војнички радни ритам полако улази прва генерација "плаваца" Војске Републике Српске. Момци из Илијаша, Вогошће, Илиџе, Хан Пијеска, Соколца, Пала и Невесиња су успјешно савладали двомјесечну обуку на простору горде Крајине (у Бања Луци), као теоретску и дијелом практичну основу за извршавање свакодневних задатака, истичу њихове старјешине. А млади војници се готово у правилу надају да у аналима наше Српске војске неће бити записани само као прва генерација плаваца из Источне Херцеговине и Сарајевско-романијске регије, већ као и једна од бољих и успјешнијих класа. Вријеме пред нама и сва ратна искушења ће то без "шминке" показати!

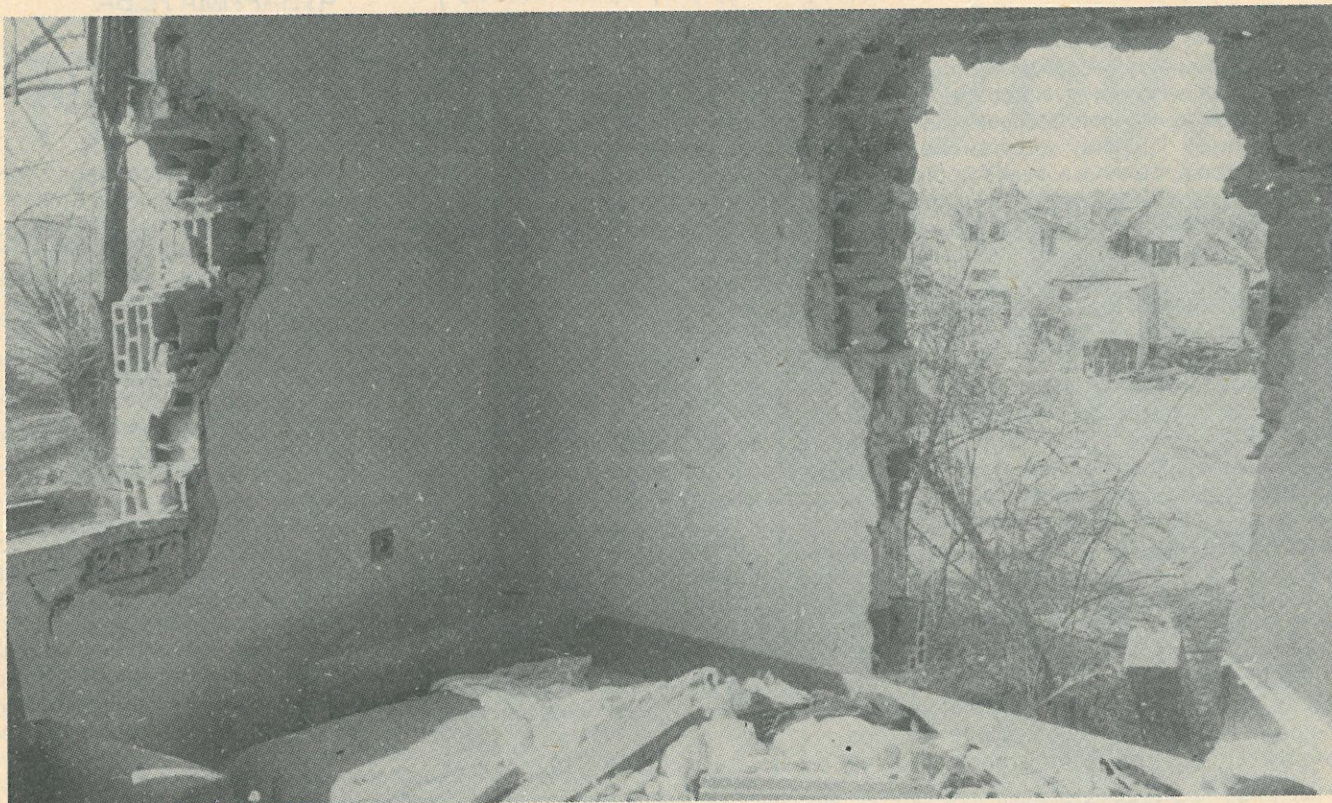
И поред готово свакодневног звучног декора НАТО-авиона над Бања Луком за највећи дио ове класе чувара неба, двомјесечни боравак у Бања Луци је значио и одмор од уобичајених ратних слика - детонација, граната, крви... На простору велике слободне територије Крајине макар за неко вријеме су се вратили ономе што се и у овим ратним околностима условно може звати нормалним животом, без мириса и звукова, крвавих барутних (а и даље од околине до које види око и чује ухо). То се зове пуном, истинском слободом - рече неко од ових младих војника. При том ни на трен не заборављајући високу цијену плаћену да би клинци и клинке могли мирно ходати улицама своје Бања Луке, без страха од гелера и снајпериста као ноћних мора.

Међу овим момцима добар дио је и оних који су у Источну Херцеговину, Сарајево или на Романију дошли након што су морали напустити своје домове у дијеловима муслиманског Сарајева, Мостара, Зенице, Чапљине, Олова, Брезе, Какња... Таква логична разноликост менталитета и свега што он са собом носи није сметала, евидентан је био заједнички, српски, идентитет.

"Није мене родила Циганка већ Српкиња са сред Невесиња", почели би пјесму Романијци и Сарајлије. Одмах након тога би слиједило: "Чији оно шарац пјева изнад града Сарајева". А на растанку (до неких нових сусрета) кишног мајског послијеподнева, поздрави, тврди мушки уз неизбјежно "Срећно, чувај се, аврати..." □

Горан МАЉУКАН

НА ЈУЖНОМ БРЧАНСКОМ ФРОНТУ

Десет мјесеци у Суљагића сокаку

За брчанске муџахере не важе никаква примирја, њихови снајперисти раде нон-стоп, а ноћу се као авети, у црним униформама, шуљају према нашим положајима. Овдје се брани Брчко и пут Семберија - Крајина

Само неколико стотина метара даље од изгорјелих постројења брчанске творнице обуће "Избор", гдје је протицање живота, са возилима која иду пут Србије или Крајине, импресивно и јако, и гдје се дах градске вреве још живо осјећа, почиње тишина. Злослутна, мрачна. Наступа зона ратишта чијим су именом почињали безбројни извјештаји са брчанског ратишта и чију енигму нису успјели разријешити сви заповједници муслиманске 108. бригаде у бројним покушајима да се кривудавим улицама пробију до града.

- Ово је Суљагића сокак. Има још назива, Гарави сокак, па Суљагића стрит, па називи за ноћни изглед овога ратишта, кад све почне да гори - у смијеху објашњава замјеник командира чете Чврго.

Смјењују се призори рушевина, нахерених кровова и паљевина чију ружноћу не успијевају ублажити ни оцвале воћке, ни мирис јоргована. Па кривудавим сокацима некадашњег насеља крећу се само војници и - пацови.

Прича о друмском ратнику

- Ово је линија разграничења најближа граду - објашњава командир чете Никола Цвијановић, који је крајем априла прошле године рачуноводствене машине и обрасце замијенио пушком и од обичног војника постао командир чете. Нема чина, каже, али ужива опште повјерење својих бораца.

Између два реда наслаганих цигли, на импровизованом шпорету, већ провире вода у лончету. Војници припремају ратничку кафу. Да брже проври, покрили је књигом.

- Биће научна кафа - у шали каже Чврго - кад попијемо кафу, идемо до најистуренијих положаја, овдје смо око 300 метара ваздушне линије далеко од њих.

- Кад сте имали задњи напад? - питамо.

- Прексиноћ, горјели су и небо и земља - одговара Никола. - Колико су оно, Драгане, испалили граната на нас? Око 60, тако некако, користе све, золье, осе, ручне бацаче. Морала је одговорити наша артиљерија а дошла нам је у помоћ и полиција 16. крајишке. Али и без тог напада, овдје нема примирја, нису га ни десет сати поштовали. Њихови снајперисти раде нон-стоп, а ноћу се као авети шуљају обучени у црне униформе и прикрадају нашим положајима. Овдје се брани најближи прилаз граду и путу Крајина - Семберија.

Зоран Катић, борац из чете, у дане примирја, изгубио је вид, а Никола истиче да не може да заборави малог Лазу који је недавно погинуо. Имао је само 17 година, избјеглица из Бановића, није ни могао да носи пушку...

- То јутро смо попили кафу заједно, причао ми о брату који је остао у Бановићима и... рафал га сасијече - каже.

Причу прво заглушује бука а потом стиже и возило. Не личи ни на једно до сада виђено превозно средство.

- Ево га, стиже "друмски ратник" и Жељко - каже Зоран Пајић из Брезика,

некада сувласник прометног ресторана на савској обали.

"Друмски ратник" је преправљен и оклопљен пинцгауер који је тако адаптиран стигао батаљону из Бора. Поклон браниоцима Брчког.

- Спасио нам је живота и живота - истиче Остоја Семберац, пољопривредник из Семберије који је на почетку рата дошао у Брчко да помогне овдашњим Србима и ту остао. - Њиме превозимо храну, воду, идемо на положај и превозимо рањенике. Његов оклоп нас штити од њихових снајпериста којих има свуда около. Једном смо с њим упали и у ватру, пуцали смо два сата да га извучемо, али ратовали би и два дана за нашег "друмског ратника".

Уз велику буку и прашину возило нас превози до циља - најистуренијих положаја. Мјесто се зове Репица а у жаргону овдашњих војника - бермудски троугао. "Зато што нас туку са три стране", објашњава Чврго.

Разред на бранику града

У Суљагића сокаку нема траншеја, бункера, класичних линија раздвајања. Само рушевине, подруми, заклони и непријатељ близу, чак на педесет метара. Готово да им чујеш дисање. У ноншалантном ходању војника пуно је напетости и опреза.

- Није, селе, препоручљиво да ту стојиш, не може ни преко пута, туку из правца Колоније - стижу упозорења.

Суљагића сокак бране махом момци из Брезика, села надомак Брчког, али има их много и са стране, избјеглица, који су свој пут прогнаника завршили у Брчком. Ту је чак и Жика, Новосађанин, који се са породицом доселио из Инђије у Брчко и то у јеку борби. Има и Срба који су уз помоћ Међународног црвеног крста успјели напустити Гуњу и Рајево Село, сусједна прекосавска мјеста, гдје су, како кажу "били јагњад за одстрел" и чекали, немоћни, која ће српска кућа сљедећа бити минирана.

- Сви са једнаком одговорношћу бране овај положај, у готово герилским условима ратовања. Не претјерујемо кад кажемо да је ово најопаснији дио брчанског фронта јер је линија раздвајања најближа граду. А муџахерима из Колоније, Брода, Беговаче главни циљ је ући у Брчко. И то траје већ десет мјесеци - каже капетан Цвик Антић, помоћник команданта батаљона.

Тешко је о било чему причати а не доћи до теме која Посавце највише боли - Венс-Овенов план:

- Сви ми желимо да се рат што прије заврши али Венс-Овенов план не долази у обзир - каже Саво Драгић из Буковице, прије рата радник брчанског "Избора", крај чијег згаришта свакодневно пролази на положај. - Ако нас нападну, бранит ћемо се, шта друго можемо. Ово је грађански и вјерски рат и заједничког живота више нема - одлучан је Саво.

Треба ли, питам, постављати оно уобичајено питање: "Може ли непријатељ овуда проћи?"

- Не треба - одговара спремно и одлучно Драган Томић - Чврго. - Не треба ни писати али овуда заиста не могу проћи. □

Радмила ЖИГИЋ

НА ПОЛОЖАЈИМА ГРАДАЧАЧКОГ БОЈИШТА

Грмеч гора победити мора

Ових дана навршило се осам месеци како су борци првог батаљона Санске бригаде стигли на линију фронта градачачког ратишта, за које време су стекли добар глас, не само код народа слободне посавске територије, већ и с оне стране борбене линије. Јер, за време смене коју овде "одрађује" овај батаљон борбе добро јењавају, непријатељске снаге се видно примирују, поучене искуством и губицима задобијеним у прва два-три месеца отвореног сукоба, када су десетковане и протеране са делова српске територије на којој су били, врашки добро, укопани и утврђени.

У два топла дана, пуковник Аничић и потписник ових редова, обилазе око пет километара дугу борбену линију која је у зони одговорности 1. батаљона. Водимо са собом батаљонског брицу Пају, а у пратњи нам је пуковников возач. Крећемо се од рова до рова, навраћамо у солидно опремљена склоништа за одмор, водимо присне разговоре са борцима. Грмечлије немају "длаке на језику".

Борци 1. батаљона су, из десетлећима етнички чистих, грмечких села - голи радник и земљорадник - економски најтањи слој становништва на подручју санске општине. Није зато ни чудо што, као први проблем износе лоше материјално стање и незадовољство цивилним градским властима. Други проблем им је "фамозни" Венс-Овенов план. Мада се, после референдума, многе ствари одвијају повољније од очекиваног, још увек се код бораца осећа доза страха, да би неко Грмеч и Козару могао "угурати" у исламску "провинцију".

"Грмеч гора побједити мора!" - говори један. Други потврђују и изражавају спремност да се боре до последњег: "Коридор живота", Грмеч и Козара су гаранција српског опстанка на вековним огњиштима - по цену главе, одавде се нема куда.

Топао је мајски дан. У рову тече животна прича. Пије се кафа. Дежурни осматрач помера двоглед. Обавештава нас да на "оној тамо страни" земљорадници мирно обављају пољопривредне послове. Земљорадници раде и са наше стране - само 200-300 м даље од наших ровова. Тек понеки пуцањ, с једне или друге стране, опомиње на рат, на прву борбену линију.

Иначе, у последњих месец дана, на овом делу ратишта, непријатељ поштује примирје. На ретке провокације, наши узврате и све се умири и по неколико дана. На ових пет километара је најмирније. Не зна се како "они тамо" дознају да је с ове стране 1. батаљон, али се зна да су тога свесни и да ће се тешко одлучити да било шта покушају док траје ова смена.

Једне борце напуштамо, са другима се срећемо. Драга им је наша посета. Испред нас обилазак врше командант батаљона и "безбедњак". Борци говоре да не прође дан да их неко из команде батаљона не обиђе. Те посете, кажу, дижу иоанко високу будност. Никада се не зна ко може наићи, било с ове, било с оне стране.

Поподневни је сат, топлог мајског дана. Напуштамо положаје друге чете 1. батаљона "Капетан Брајић". Силазимо запуштеним макадамским путем. С обе стране пута беласа се багремов цвет. У тишину се из даљине увлачи сеоска песма. Подгрмечка. То на делу градачачког ратишта певају борци 1. батаљона. Запевају из чиста мира. Разабиру се речи најомиљеније им песме:

"Ако која заратује гора,
Oj, Грмечу, победа је твоја!"

У мислима нам је војнички пасуљ. И речи оног борца, који рече: "Грмеч гора победити мора"! □

Борислав ДАШИЋ

ОКТОБАРСКИ ТАЈФУН НА ГРАДАЧЦУ

30. септембра 1992. године, 1. батаљон је стигао у "пакао" Градачца. Напади непријатеља на положаје српских бораца су били жестоки и непрекидни. Борци првог батаљона су 1. и 2. октобра извели операцију за ратне уџбенике. У жестоком нападу, непријатељски положаји су померени за пар километара, а коридор са те стране потпуно обезбеђен. Заправо, Градачац је тада био пред ослобођењем и штета је што 1. батаљон није имао подршке у људству. Јер, непријатељ је био сасвим разбијен, као да га је задесио тајфун. Осамљен у извођењу акције, батаљон је имао 4 погинула и 25 рањених бораца. Тада достигнуте линије, сада се држе чврсто и безбедно! □

ЗАПИС ИЗ ТРЕБИЊСКЕ ШУМЕ

Мука у човеку

Требињска шума. Изгледа, називу више приличи - макија. Из херцеговачког крша отео се јасен, граб и покоји кургави храст. На присојној страни вртаче, од каменог сивила одудара у жуто оденут дрен. Суровом станишту и смутном времену, ипак, понајвише одолевају људи.

Дан је, чини се - миран. Само наизглед. Сваког тренутка варљива тишина може се пореметити. На околним чукама су усташе. Тако их бар овде називају. Можда сви ти бојовници и нису тако крвожедни. Највећи део њих, мимо своје воље и хтења из Сплита, Опатије, Ријеке, Вараждина... присилно је одведен у ову забит. Многима је овде занавек поцрнело. Из џепова рано пресахле младости из Загорја често испадну неуручена претужбена писма. Шта ће јадни бојовници морају се некоме изјадати. Понекад и клеветна реч смирује и теши.

- Сваки бојовник је наш непријатељ - казује мајор Живорад Милетић, командант батаљона. - Нас не интересује да ли су они усташе домољуби или страни плаћеници. Ово је српска земља и увек ће наша бити. Латини су вешто искористили исхитрено и неспретно повлачење бивше ЈНА и тако доспели на ове просторе. Иначе у једној отвореној и праведној борби они немају никаквих шанси. Немају ни мотива. Изгледа да их више и немачке новчанице не занимају. Уосталом, све више схватају да су гурнути у суноврат из кога најчешће путују у вечна ловишта.

- Све ове чуке, можемо заузети у једном налету - прича капетан Бранко Рашета. За сада то не чинимо јер је превише црнине у Херцеговини. Такође, још увек верујемо да ће коначно бити испоштована резолуција Савета безбедности о повлачењу Хрвата са наших окупираних територија. Уколико се то ускоро не реализује, без обзира на последице (жртве) ми борбом морамо повратити своје - додаје Рашета.

- Једино нам то преостаје - укључује се у разговор командир чете Лука Ратковић. Овакво стање је просто неиздрживо. Људи су непрекидно на положајима скоро две године. Повремене акције мањих размера дају само парцијалне резултате. Приковани смо обострано. Добро смо обострано утврђени. Усташе вребају нашу, а ми њихову неопрезност. Тамо где струна попусти плаћа се животом. За сада то се више догађа усташама јер су они окупатори, па је и разумљиво зашто су нервознији и мање обазриви - додаје Лука.

Ћаскање намах прекида серија снажних експлозија. Срећом усташе су биле непрецизне. Три пројектила експлодираше стотинак метара испред нас. Из оближњег камењара зачу се фијук гелера и кречњачких парчади. Похитасмо у сигурније склониште. Командант Милетић одмах обавештава командира чете да људе склоне у заклоне. На положају остају само осматрачи и дежурна оруђа.

- Обична провокација - прекиде тајац капетан прве класе Васо Глоговац. - Ни помисли од пешадијског напада. Сваки њихов напад завршава тоталним крахом. Иако се често мењају, знају они колико усташких костију лежи у овом камењару. Ово је наша свакодневница. Од јутрос је било необично мирно па сам овако нешто и очекивао. Уистину, овде, у затишју расте слутња...

Док разговор тече, осматрачи јавише да су нас усташе "почастиле" пројектилима из тенковског топа. Осим покиданих каблова од пољског телефона, других последица није било. То је било довољно да везиста (линијаш) Предраг Лучић самоиницијативно крене на посао.

- Такав је наш Пеђа - прича начелник везе Слободан Вујиновић. - Неустрашив и упоран човек. Недавно је три пута узастопно по најжешћој ватри поправљао линију. Свуда фијучу мине, лете гелери а он упорно тражи прекид. Дневно, у просеку пешачи по двадесет километара. Омиљен је и поштован борац...

Остављамо старешине команде да најцелисходније осмисле, врате "кусур" својим душманима. Уз сав ризик својевољно напуштамо Требињску шуму. За воланом је поуздани возач Жаре Деретић. На макадамском путу, чини се колико камена, толико гелера. Макије као да више нема.

- Ово је најкритичнија деоница - подсећа Деретић. Горе на брду крвници имају противавионски митраљез. Редовно гађају свако возило. Морам додати гас, а ви чувајте главу и камере - у шали додаје Жаре.

Крајичком ока пратим поскакивање сапутника са седишта.

ЛИКОВИ СРПСКИХ РАТНИКА:
ПОТПУКОВНИК
ПАВЛЕ БАНДОВИЋ

АРТИЉЕРАЦ СА ВИСОКИМ РЕЈТИНГОМ

Тамо негде у брдима изнад Фоче, на савршено уређеном положају артиљерије великог калибра и домета, случај је хтео, да сретнемо хваљеног артиљерца.

- Окани се роде новина и слика - затеже Пајо. - Ратно је и смутно време а ове цеви треба прегледати и усмерити према душманима. Ето, јутрос ме обавестише да се усташко-муџахединске хорде концентришу десетак километара одавде. Нека их, почастићемо ми ту белосветску гамад у право време и на правом месту. Нека их, нека се прикупе, стрпљиви смо ми - додаје Паја.

У стрпљење и умеће Паје Бандовића нико и не сумња. Понајмање његове старешине из више команде, његови сарадници и борци-артиљерци. Паја је "девојка за све". Познаје до најситнијих детаља свако артиљеријско оруђе (формацијско или заробљено од непријатеља), врстан је и универзални нишанџија, уважени професионалац, поштовани васпитач и педагог.

Дописник "Вечерњих новости", Радивоје Гутић, брише влажне дланове. Мишо Кукурић из Радио-Требиња се намах узврпољи. Потписник овог текста, уз отежано дисање се узда да усташе у ово време ручају. Жаре притиска папучицу гаса.

На једном, ретко питомом пропланку, просто набасасмо на минобацачку јединицу којом командује старешина Илија Грубач. Намернику одмах пада у очи савршено уређен положај и максимално утврђени објекти за заштиту. Свеопшти ред одаје баш тај, први визуелни утисак. Грубач је шкрт на речима али зато хвали водника Крајковића, Тому и Здравку Томашевића, Славка Вукановића и остале минобацачлије. Они погађају где пожеле. Захваљујући овој дружини усташе се ућуткују након првог оглашавања.

На положају чете којом командује старешина Миодраг Тодоровић је увек вруће. Готово сваког дана имају ватрене окршаје са усташама. Услови живота су крајње тешки. Нема струје и воде, а положаји за одбрану су на нижој надморској висини од усташких. Рејон одбране је добрим делом без вегетације, што умногоме отежава кретање, уређење положаја и снабдевање.

Упркос свему, положаји су добро утврђени и запречени, снабдевање се (уз сав ризик) одвија редовно а морал и самопоуздање бораца је како се само пожелети може. Командир Тодоровић је у време нашег доласка био у Требињу да након неколико недеља посети цивилизацију и купатило, а његов заменик, Драган Лакић-Гале ауторитетом храбрости и дела командује и руководи јединицом.

Гале је по стасу, ведрини и природности а надасве неустрашивости - ратник посебног соја.

- Недавно су наши душмани извршили смену бојовника - прича Гале. - Дошле неке битанге па се вероватно из страха даноноћно куражe свим расположивим оружјима. Снајперисти притисли, не дају да човек главу подигне. Дозлогрдило брате и богу и нама. У једном затишју одлучисмо да изађемо на чуку и изблиза видимо или нападнемо наше крвнике. У групи су били: Србо, Плех, Хама, Кољо, Момо и ја. Терен неприступачан а мине вребају испод и иза сваког камена. На једном пропланку чујемо гласове. Напрегнемо очи и уши али усташа нема. "Боже, зар је ово привиђење или групно халуцинирање". Притајимо се и коначно видимо да гласови допиру из укључене мотороле. Неко из групе је љутито шутне, она утихну. Идемо даље. Педесетак метара напред наилазимо на неколико гајби минералне воде "Деми". Свако из групе искапи по једну боцу. Ту је и неки шатор, конзерве и шест пушака. Опет неки гласови. Опрез. На падини испред нас шест усташа поставља минско поље. Споразумевамо се мимиком. Ожежи. Рафали, бомбе, јауци... Ето, данима смо испаштали од шаке јада. Док усташко појачање надире у таласима, ми са ратним пленом грабимо низ стрмину. Од заплењеног, наши борци су се највише обрадовали минералној води...

Ето, то је само једна од многих акција и ратних догодовштина Галета и његових храбрих сабораца. Сличне ратне догодовштине и искушења имају: Момо Шегрт, Жељко Глушац, Небојша Милановић, Слободан Деретић, Перо Инић, Нећо Станковић... Све су прекаљени и на делу исказани ратници. Уосталом сваки четврти борац је рањен у неком од окршаја. Чим ране извидају - ето их на положају.

У сумрак напуштамо Хум. Случај је хтео да сретнемо једног преосталог житеља, сада борца, тог некада предивног местшца.

- Побегли су са огњишта - изусти Раде Тодоровић. - Вратиће се фукаре, али неће имати где. Ми крваримо а они дилеришу по Србији, Црној Гори...

Мука у човеку. Он ни камен свог станишта не би дао. Нека га, нека и треба да се појада на кукољ херцеговачки. □

Звонимир ЖИВАДИНОВИЋ

Иако га дужност не обавезује да стално буде на положају, он ипак најрадије борави на терену крај људи и оруђа. То никако не значи да Паја нема поверења у своје сараднике и ратнике. Напротив, међусобно поверење и оданост старешина и војника је каква се само пожелети може. Међусобни односи су пре свега људски, непосредни и дакако професионални. Нема код њих усамљености, камелеонства и подвала. Свако максимално улаже напоре уз стално усавршавање и учење.

- У овом сулудом рату и времену нема времена за надокнаду пропуштеног - вели Паја. - Мора се реаговати брзо, стручно и ефикасно. Уистину, од наше прецизности зависе учинци и исходи многих окршаја. У свему томе, страдају и гину (не)људи али у рату нема сентименталности. Уосталом, сва зверства која те звери чине од силовања до масакрирања то најбоље потврђују. Наши артиљерци никада не гађају тзв. цивилне циљеве, нејач и немоћне. Усташе се тиме изгледа наслађују. Зато ћу их гађати, прогањати и тражити и у вучјим јазбинама - додаје Паја.

Поврх свега Паја Бандовић није само старешина од заната и довитљивости. Њега красе и одликују надареност за поезију, ликовно и вајарско умеће, иноваторство и многе друге "невојничке" особине и склоности. Написао је много запажених песама, клеше понајчешће у камену, дуби и обликује у тисовини и јавору, слика и црта на сваком доступном материјалу а понекад песничко стваралаштво зачини рецитаторским способностима.

О старешини неисцрпне снаге, ентузијазма и потенцијала, пуковник Владо Спремо, начелник Штаба Херцеговачког корпуса каже:

- Пајо је старешина вансеријског кова. Све задатке извршава савесно и ваљано. Добар је стручњак и човек. У најтежим ситуацијама налази најрационалнија решења. Храбар је и поуздан. То је официр кога тражи и поштује Српска војска. □

З. Ж.

ЗАПИС СА ОЗРЕНА

Како се брани Возућа

Возућани поново бране српску земљу Немањића, српство и православље. Није им то први пут. Старе књиге кажу, још давне 1389. године једна чета из Возућке парохије, учествовала је у Косовском боју.

Возућа. Највеће српско насеље на јужним падинама Озрена. Једино мјесто у средњој Босни које контролишу Срби. То је најјужнија граница Републике Српске. Борци кажу: "Кост у грлу потурица". И заиста, Возућа раздваја тузлански и зенички базен. Управо због ње, муслимани између ова два мјеста, умјесто три сата, путују три дана. Због тога, овдје већ годину дана нема мира. На њу навањују исламски фанатици из Бановића, Олова, Вареша, Какња, Завидовића. Безуспјешно! Возућа је била и остала српска! Слободарска!

Истраживања потпуковника Милорада Керезовића говоре о 1320 угашених српских живота са подручја Возуће, у другом свјетском рату. Памте Возућани четрдесет другу. Памте "Г" вагоне и возове смрти. Кољача Југу Францетића и злогласни Јасеновац. Памте и преносе на покољења, како је овдје, само у једном дану, страдало 460 невиних Срба. Био је 13. фебруар 1942. И зато се овдје, никада више, неће поновити четрдесет друга. А то су, пола вијека касније, потурице управо хтјеле.

Земља Немањића

Рат у Возући почео је маја 1992. Добро наоружани муслимани кренули су у свој крвави поход. Слике о стравичном покољу Срба у Божићима, Присјеки, на Каменичкој премети биле су до тад невиђене. Српска села Жељова, Желећа, Гостовић, Љесковица, Присјека спаљена су и разрушена до темеља. Од српске православне цркве у Гостовићу, остала је само гомила камена. У Каменици су заклане дјевојчице Славица Мркаљевић и Стојанка Илић. Срби су коначно схватили да су се потурице у вријеме потписивања "мировних споразума", активно припремале за свеопшти напад и уништење Срба у долини ријеке Криваје. Возућани су поново били на ивици пропасти. Смогли су снаге и супротставили се бројчано надмоћнијем непријатељу. Исламски фанатици су надирали са три стране. Возућани поново бране српску земљу Немањића, српство и православље. Није им то први пут. Старе књиге кажу, још давне 1389. године једна чета из Воузћке парохије, учествовала је у Косовском боју. Није ни чудо. Возућа је од 1284. године српска земља Немањића. Наиме, те године је мађарска краљица Јелисавета кћери Катарини и зету (српском краљу) Драгутину даровала крајеве између Дрине, Саве и Босне, па све до на југ испод Добоја и Тузле. Возућани су то знали цијенити. И зато су чак на Косову бранили српство од ислама.

Овај пут су били много успјешнији. Муслимански напад брзо се претворио у њихов тотални пораз. Возућки батаљон, којим је командовао Витомир Пејановић, успјешно је одбранио српску Возућу. Српски борци су заузели стратешки врло важне коте на Жедном Врху, Локви, Крсту, Брадињу. Одатле контролишу цјелокупну територију српске општине Завидовићи, чије се сједиште налази у Возући. Слобода српског народа на овим просторима ни једног тренутка није била угрожена. Нажалост, слобода је, као и увијек, била исувише скупа. Плаћена је крвљу и животима многих српских младића. Возућка гробља су препуна свјежих хумки. Једногодишњи рат на овим просторима однио је двије стотине српских живота.

Ново Благојевић-Свилени постао је легенда овог краја. Погинуо је 30. 08. 92. на брду Брадињу. У легенду су ушли и Саво Благојевић-Џек, Стојко Пејић, Раденко Илић, Стево Његомировић и многи други који, за отаџбину и крст дадоше своје младе животе. Овдје се испредају приче о легендарном одреду "црвених беретки" и њиховом, сада већ бившем, команданту Зорану Зоки Благојевићу. Ни један "сиви вук", како их народ прозва, није поштеђен рањавања. Током мог тродневног боравка у Возућој, сви су причали о Бекши и његовим момцима са Тумара. Бекша је постао специјалац за хватање живих џихад ратника. Ту је и одред "бијелих беретки" чији су припадници у народу посебно омиљени. Сви су сиједи, па и њихов тридесеттрогодишњи командир Јован Добрић. "У рату се брзо сиједи и стари", каже Јовица.

Опоравак озренске љепотице

Српску земљу Немањића дошли су да бране и Крајишници. Крајем прошле године из Прњавора је дошла јединица којом командује прекаљени ратник Бране Тубак. Крајишници су више него задовољни сарадњом са борцима и народом овог краја. Неки од њих су већ постали возућки зетови. Разговарајући са борцима, увјеравам се у висок степен борбене готовости и одлучности бораца да истрају у одбрани и ослобођењу српског, историјског и етничког простора.

Обилазећи ово ратиште, прослављени командант, пуковник Славко Лисица је истакао значај Озрена и Возуће за цјелокупну Републику Српску. Др Војислав Шешељ је недавно изјавио: "Возућа мора остати српска. Долином ријеке Криваје биће обезбјеђен коридор чиме ће се повезати Романија, Озрен и Крајина".

О здрављу бораца и народа овог краја брине особље војне болнице које предводе врсни љекари: др Вјекослав Сорак, др Данко Трипуновић, др Ружица Божић, др Душанка Којић те др Милован Савић. Болница има гинеколошку и стоматолошку амбуланту, стационар

и породилиште. У болници се врше и лакши хируршки захвати. Лијекова има довољно. Кад затреба, у помоћ прискачу Возућани који раде у иностранству. Слично је било и приликом куповине горива.

У Возућој добро функционише и цивилна власт. Предсједник Српске општине Завидовићи је дипл. инж. Стојко Благојевић. Општина, са избјеглицама, има 15.000 становника. Возућани имају и своје новине. Зову се "Возућица". Име су добиле по Манастиру "Света тројица", познатијем као Возућица. Манастир је задужбина славних Немањића. Подигао га је краљ Драгутин, давне 1312. године. Данас је то симбол историје овог подозренског краја. За манастир су везани и почеци писмености на овим просторима. Прва школа у Возућој отворена је 1851. године.

Давне 1901. кроз Возућу је прошао први воз. Возови кроз Возућу већ одавно не пролазе. Магистралним путевима, преко Завидовића, Олова и Бановића, Возућа је имала везу са осталим свијетом. Данас се у Возућу стиже само преко Озрена. На почетку рата, од Добоја до Возуће, путовало се данима. Данас је за то потребно само четири сата. У Возућој раде и телефони. Ових дана довршава се градња мале хидроцентрале на Криваји. Биће и струје довољно. Возућа поново враћа сјај оне добре старе, озренске љепотице. □

Цвијетин ДОБРИЋ

Економија на фронту

У околини Шековића, припадници 3. пјешадијског батаљона Прве бирчанске бригаде, за своје потребе засијали су 40 хектара земљишта, власништво овдашње пољопривредне задруге.

Идеју је дао старији водник прве класе Предраг Бурњаковић, командант батаљона, сјеме је набављено у Команди бригаде, а алат посуђен или од куће донесен. Посијано је: 2,5 тона кромпира, 500 килограма зоби, нешто мркве, лука, першуна, салате... Истовремено, на својој економији имају и нешто стоке - свиња, крава, волова и коња.

"Уколико све буде како треба принос ће бити и изнад очекивања, па ће бити хране за наше борце, а богами и цијелу бригаду", каже Бурњаковић. И тако док некоме храна пада с неба, други се држе оне "У се и у своје кљусе". Што је сигурно, сигурно је.

М. М.

ДРУГА СТРАНА МЕДАЉЕ

Зашто тамне одличја

У ово наше вријеме када је на сцени сатанизација српског народа, многи појединци, јединице и састави у Војсци Републике Српске испољили су нарочите подвиге у досадашњој борби за одбрану српског државног и националног интереса и за то заслужили највиша признања свога народа. Један број јединица препознатљив је по свом команданту или командиру, односно по свом чувеном борцу-јунаку (Лисичина бригада, Пајин бата-љон, Карличини извиђачи, Станојевићеви заробљени тенкови, итд). Неки градови, крајеви и општине идентификовали су се са својом или својим бригадама (Приједорска 43. бригада, Невесињска бригада, 5. козарачка бригада...).

Могу ли се, и у овим условима, обогатити облици и врсте стимулатора и подстицаја?

Одговоре на ова питања потражимо у пракси и понашању наших славних предака исказане кроз записе у литератури.

Послије заузећа Кајмакчалана и ослобађања Битоља 19. новембра 1916. године, прса војводе Мишића украсио је нови орден. Стигао је из далеког Лондона. Био је то Орден светог Ђорђа и светог Михајла I реда, којег могу посједовати само сто особа. Уз орден и писмо канцелара краљевских ордена стигло је и лично писмо Ђорђа V, цара Индије и краља Енглеске, у којем он пише: "Јако жалим што не могу сам да Вам ово највеће одличје којим Вас данас одликујем, прикачим, што ће Вам то у моје име учинити мој ђенерал господин Милн."

- Храбра Антонија Јаворник, алијас Наталија Бјелајац, на бојиштима Цера, Мачковог камена, Колубаре... и за заслуге у Првом свјетском рату добила 12 ордена.

По храбрости и одличјима, бомбама и заробљавањем читавих десетина непријатељских војника, придружује јој се Милунка Савић (српска Јованка Орлеанка), коју послије задобијених рана на бојном пољу пребацују на лијечење у Бизерту, а тамо је, у болничкој соби, посјећују адмирал Гепрат, ставља јој крај узглавља Ратни крст са златном палмом и шапуће: "Сине оздрави што прије, Француска те моли."

Одбијајући седми непријатељски јуриш у току једне ноћи испољио је највеће јунаштво Лујо Ловрић. Изгубљених очију не може да види кад му на јуначка прса одједном стављају два највећа ордена, српски - Карађорђеву звезду и руски - Крст светог Георгија. Не може да види, али може да чује наредбу команданта корпуса пред постројеним официрским кором у ставу мирно: "Јунаци, нека се приклони наша ослободилачка застава пред овим самопрегорним, славом овјенчаним витезом."

Шестог новембра 1918. године 14. пјешадијски пук Тимочке дивизије 2. армије, по тепиху од јесењег цвијећа улази у Сарајево. Дјевојке у тек сашивеним бијелим хаљинама и цвијет грађанства дочекују војску у Мостару. Али међу највиђенијим свијетом нема Светозара Ћоровића, књижевног и народног првака, зета Алексе Шантића. Зар није он кроз причу, као Алекса кроз пјесму, толико снивао и призивао ослобођење. Слобода је сад ту на обалама Неретве, а њега нема. Ослободилац, пуковник Ранковић се распитује. Кажу му да је Светозар пристигао из мађарског логора у ђеру и тешко болује. Истог поподнева војска се постројава подно Ћоровићеве куће. Уз помоћ укућана Светозар се појављује на прозору. У том тренутку војна музика свира химну. Ратне заставе се спуштају на захвални поздрав великом патриоти и приповједачу, романсијеру. Он плаче, дрхтавом руком маше: "Добродошли, добродошли, браћо!" Кад је химна утихла, све се претворило у тишину.

- Војвода Мишић (трећи српски војвода, послије Путника и Степе - касније им се придружио и четврти војвода П. Бојовић), наименован је 20. априла 1920. године за начелника Главног Ђенералштаба војске Краљевине СХС. Велика част и признање, као и толико пута у његовом животу, стижу, на жалост, касно. Војводи нема лијека. Враћа се у Београд из Нице (Француска), гдје је био на лијечењу. На Дедињу му породица Боди уступа своју вилу да у њој неко вријеме болује, па прелази у санаторијум "Врачар". Овдје доживљава последњу почаст. Док добро утопљен сједи на малом балкону доле на улици појављује се ешалон свих родова војске. Парадним кораком долазе подно балкона. Онда застанак. Престолонаследник Александар Карађорђевић командује: "Ми-рно... Поглед на горе... Поздрав војводи."

- Поучан је и примјер када старјешина јединице скида орден са својих груди и "качи" га борцу-јунаку који се истакао у непосредно завршеној борби, или у току саме борбе, а послије кад се створе услови, покреће поступак за одликовање и кад он пристигне уручује га на свечан начин пред стројем одликованом, а свој орден, раније дат борцу-јунаку, враћа на своје груди.

- Анри Барби, француски књижевник, гледао је и дивио се српским женама. Ни страха ни колебања, ни суза ни уздаха! Није било жртве коју оне не би могле да поднесу за своју отаџбину. Зато у то вријеме није било ни српског ни француског официра који не би радо, у знак најдубљег поштовања, положио свој мач под ноге ових јунакиња.

Ето, тако су храбрим и одважним захвалност одавали и признања уручивали наши славни претходници. Можемо ли и ми тако или бар слично. А знамо да наши људи воле и цијене признања. Показује то и примјер борца Каламанда Предрага, из села Каламанде код Котор Вароши (и многих других бораца), који је као добровољац дошао на западно-славонско ратиште и у џепу од војничке блузе поносно носио заслужено добијени Орден рада, све до погибије у селу Корита код Липика 23. новембра 1991. године. □

Потпуковник
Вељко М. ГРБИЋ

ПОВОДОМ РЕФЕРЕНДУМА У РСК

На путу уједињења

● Историјска и културолошка условљеност постојања државне заједнице ● Спољни и унутрашњи чиниоци стварања и разарања Југославије ● Српско, хрватско и муслиманско питање ● Српска држава кичма стабилности и безбедности Балкана

Кључ решења балканског питања ако се жели успоставити мир и стабилност у том региону јесте решење српско-хрватских односа. Западна Европа већ има искуства у градњи држава на лингвистичкој и религијској основи. То што се Хрвати служе српским језиком (у суштини) мање их веже за српску културу него што их католичка религија удаљава од српске - православне. Испоставља се да је религијски моменат пресуднији у заједничком животу народа од свих других. Прва Југославија од почетка није имала никакво унутрашње јединство док је друга (социјалистичка) базирана на формалном идеолошком јединству чија је вредност показана чим је изостао утицај тог спољњег, присилног ауторитета.

За оно што се данас догађа на светској сцени није адекватан назив - градња новог светског поретка. Пре је ту реч о прерасподели сфера утицаја и доминације у свету након тектонских поремећаја у Европи, па и свету, изазваних наглим распадом социјалистичког поретка, а тиме и промене односа познатих из периода хладног рата. Као последица тога, а затим и као чинилац даљег убрзања настојања за прерасподелом утицајних сфера је и уједињење две Немачке. Тако уједињена Немачка жури за својим новим местом у Европи и у Свету. Историјски пут експанзије Немачке је на југо-исток. Увек је своје путешествије започињала на том путу, почев од крсташких ратова до данашњег дана. Није уопште чудно, нити је то изненађење, да Немачка по својој мери настоји да уреди простор балканских држава и народа.

Пробни камен европске интеграције

Заинтересованост германске струје за простор Балкана никад није престајала. Међутим, ни друге европске државе нису биле незаинтересоване за присуство на Балкану, због његовог геостратегијског положаја у Европи и посебно на путу за Блиски исток. Отуда су веома испреплетени интереси више европских држава за простор Балкана, тако да су у процес стварања државе на том простору, па и Југославије, биле увучене и светске силе. То уплитање ишло је тако далеко да је стварање

балканских држава више зависило од спољашњих чинилаца него стварних унутрашњих снага и реалних националних циљева. Тако је стварању прве Југославије погодовало растурање Аустро-Угарског царства и тежња сила победница да под окриље чвршће државне творевине ставе дотадашње Аустро-Угарске провинције Хрватску, Словенију и БиХ. На тај начин је брже осигуран мир на Балкану до којег је било стало посусталој Европи.

Посебан циљ савремене Немачке јесте њена економска експанзија (за почетак помоћу западне Европе) на исток и југоисток Европе и даље на Блиски и Средњи исток. На том простору рачуна да ће брже доћи до јефтинијих извора енергије и радне снаге. Немачка се не задовољава својим водећим местом само у западној Европи. Њен је циљ да доминира и у средњој и јужној Европи, као ослонцу за даљи продор на Исток. Она настоји да економски освоји све оне просторе које је, кроз дугу историју покушавала и успевала у појединим периодима, да ратом заузме, а затим их све редом губила.

Психолошки склоп немачке нације је такав да се не мири са осредњим или равноправним, а камоли подређеним положајем међу својим суседима. Урођена им је тежња за доминацијом и увек изналазе одговарајуће путеве и методе да остваре своје амбиције. Ако то нису успевали демократским и мирним путем, налазили су оправдања и снаге да циљеве постижу силом. Отуда су увек улазили и у привремене савезе, не бирајући партнера и занемарујући идеолошке, религијске и сваке друге разлике, а затим су на крилима тих савеза пробијали пут за самосталну експанзију.

У сваком случају ЕЗ, у фази дубље интеграције и стварања политичке уније, настоји да изгради механизам за решавање конфликата у Европи какав је југословенски, а да се при томе не наруши јединство те заједнице. Ово тим пре што је југо-криза типична за многе постхладноратовске и посткомунистичке, које су већ почеле и које ће тек доћи. Ради очувања јединства ЕЗ настоји да по сваку цену дође до консензуса у решавању европских питања. Због тога и чини уступке својим члановима у ситуацији и кад су оне врло радикалне у својим ставовима, као што је у случају става Немачке према признавању Словеније, Хрватске и БиХ или става Грчке у случају Македоније.

Показује се, дакле, да у актуелном преструктурирању светске моћи долази до престројавања снага и у Европи, при чему је Југославија и својом кривицом постала пробни камен европске интеграције. Могло се и очекивати да се планирано јединство ЕЗ неће ризиковати у решавању југословенске кризе. Такође се могло претпоставити да ће се и суседне земље и земље источне Европе пре приклонити ставовима ЕЗ него праведности решења југословенског питања. То је тим пре могуће што југословенска криза угрожава мир и безбедност целог југа Европе и провоцира старе сукобе на Балкану па и у ширем региону. Чак се може очекивати разбуктавање запретаних интереса суседних земаља пошто су ослобођене стеге и стрепњи изазваних блоковском поделом света.

Распадом ВУ и суседне источноевропске земље се осамостаљују у изградњи својих и политичких и војних система. Очигледно је да се њихове владе опредељују за тешњу сарадњу са НАТО, Мађарска, Бугарска и Албанија и саме потпомажу сецесију југословенских република, очекујући да на дневни ред дође и питање њихових територијалних претензија у Војводини, Барањи, Македонији, источној Србији, на Косову.

Није изненађење ако Хрватска прва буде примљена у НАТО због доминације интереса Немачке за тај простор, као што не изненађује и придруживање Албаније НАТО које тамо инсталира своје базе.

Зашто се распала Југославија

Основа унутрашње дезинтеграције Југославије јесте њено практично поимање од стране њених конституената, почев још од прве југословенске творевине. Југославија је за Словенију и Хрватску од самог старта била пролазна станица. Устав из 1974. године је и правно разлабавио југословенску федерацију. Југославија је функционисала, не као федеративна правна држава, него логиком и стилом партијског монопола без обзира на текуће уставне промене. Држава је била без реалне економске, технолошке и образовне стратегије. Оптерећена је била историјским наслеђем међусобних непријатељстава народа у прошлим ратовима, демографском испреплетеношћу и економском заосталошћу.

Хрватска и Словенија су биле опседнуте вековном тежњом за властитом независном државом, а и друге (као Македонија) су се дуготрајно припремале за сецесију и сходно томе доприносиле да и одбрамбени систем Југославије буде у функцији лакшег одвајања република.

Политичка руководства Словеније и Хрватске нису никада искрено била опредељена да живе у Југославији. Она су је само желела да искористе да би избегла судбину поражене стране у првом светском рату. У том рату ова два народа су била ангажована у борби против српског народа за рачун Аустро-Угарске. Вероватно су тим ратом очекивали да се прошире и у већем степену осамостале, као награда за борбу на страни Аустро-Угарске. Међутим, с обзиром на то да је Србија на балканском простору изашла као победник у првом светском рату, то су се Хрвати и Словенци поново прикључили победнику (као и у случају империјалног успешног похода Аустро-Угарске монархије). При томе су вештом манипулацијом успели да избегну заслужену казну у разарању и наплати ратних репарација. До почетка другог светског рата покушали су да, у окриљу Краљевине СХС, издејствују већу самосталност све до формирања самосталних држава. У том циљу већ су били почели формирати партијске војске (усташе, белогардејци, хрватска заштита и др.), које су требале да буду језгро националних армија. У томе им је погодовао развој и наступање фашизма у Италији и национал-фашизма у Немачкој. Увидевши да се сами не могу изборити за замишљене националне државе брзо су се прикључили, нарочито екстремни профашистички владајући елементи у Хрватској и Словенији, силама осовине, у намери да још једном покушају, помоћу стране силе, да издејствују самосталне државе. То је чак привремено и омогућено Хрватској у лику НДХ која је одмах показала право лице проводећи геноцид над српским народом у намери да Хрватску целу покатоличи и на тај начин учини јединственим и покорним цело њено становништво.

Отуда из тог периода постоји отворено подозрење у односима између хрватског и српског народа. Оно се продубило током другог светског рата, а докрајчило у актуелном међунационалном конфликту. Ваљда је то довољан разлог да се та два народа раздвоје и да живе у засебним државама.

"Братство и јединство" нејединствених народа

Досадашње две Југославије су кројене углавном по вољи спољних фактора, уз наивно пристајање и извршавање модела који објективно није могао да опстане у нормалном поимању државе. Последњи модел ФНРЈ, а затим СФРЈ је могао да се одржи само као бољшевичка творевина заснована на прокламованом братству и јединству, објективно нејединствених народа. Да није Југославија као географска и геостратегијска целина била неопходна великим силама као тампон зона између њих у време хладног рата, она се не би могла ни вештачки одржати, толико колико се одржала. Она је унутра постала трула и превазиђена већ од времена када је покушала да постане више независна бар у нашој илузији, тј. већ од почетка шездесетих година, па и раније.

Наиме, тада су се почела јавно испољавати неслагања међу федералним јединицама, а она никада нису ни престајала у читавој историји стварања југословенске државе. Увек су биле присутне сепаратне тенденције, пре, у току и после НОР-а. Савез комуниста Југославије то није уочавао или је затварао очи пред том истином. Историјско сазревање народа за заједнички живот у једној државној заједници очигледно да је везано за религију, културу и нацију

Војвода је био у праву

Реферишући краљу после обиласка западних крајева и боравка у Загребу 1919. године војвода Мишић закључује: "... Из свега што сам видео и чуо ја сам дубоко зажалио што смо се ми на силу бога обмањивали некаквом идејом братства и заједнице... Ствар је пропала".

Муслимани нису били за стварање Краљевине СХС из сасвим другог мотива. Њима је Аустро-Угарска, својим лукавим поступцима била наклоњена, користећи их за раздвајање српских територија. Исту улогу данас игра аустријска политика покушавајући да поново употреби муслимане у борби против стварања јединствене српске државе. □

Тандем муслимана и Хрвата

Муслиманске вође су увек биле више наклоњене политици коју је водила католичка црква на нашим просторима. То су показали и у току НОР-а. Реис-ул-улема исламске верске заједнице пожурио је да подржи успоставу НДХ, те је већ 11. маја 1941. године у Гази-Хусрев-беговој џамији поздравио поглавника те нове државе. Српски народ нема ништа против пријатељства и заједничког живота муслимана и Хрвата, само нека се оно не кроји на штету Срба. □

више него што су то класне и идеолошке споне на којима се одржавала авнојевска Југославија.

Балкански простор, на којем је створена данашња Југославија, парадигма је управо у погледу националних, културних, религијских разлика између многобројних народа на том простору. Привремено јединство таквог конгломерата могло се одржати само на бази идеолошког јединства чиме је покушано да се надвисе поменуте разлике које имају дубљи и јачи корен од идеолошког. Отуда је идеолошки спој могао да игра улогу само у периоду јединства у сиромаштву и опасности (стварној или проламованој) од физичког уништења. Чим су сазрели услови да се превазилазе разлози одржавања идеолошког јединства, на површину су почели све јаче и све брже да избијају сукоби условљени наведеним разликама међу југословенским народима које имају дубље историјске, религијске и културолошке корене.

Примери решавања сличних питања у свету су веома познати. Тамо где су постојале и мање разлике у култури и религији него што су код наших народа, формирани су много лабавији савези друштвених заједница него што је случај код нас и до сада у СССР-у. Сједињене Америчке Државе су прокламовале државе за сваку целину територије која је била донекле економски и културно заокружена. Швајцарска, чији се народи разликују углавном само по националном и донекле културном наслеђу, али не толико и у религијском, изградили су заједничку државу на принципу кантона, који уважавају националну хомогеност појединих региона.

Неминовно разграничење

Шведска и Норвешка као и Холандија и Белгија су се раздвојиле у посебне државе иако су им културне и религијске разлике мање него међу народима који настањују Југославију. Наш је проблем већи утолико што се, волунтаристички скројене административне границе међу републикама, не поклапају свуда и са природним етничким границама, које су залог међународно-правно најисправнијег решења у споровима сличне врсте.

С обзиром на то да је због грубих грешака нове хрватске власти на челу са ХДЗ, дошло до непоколебљиве одлучности српског народа у Хрватској, односно региона са претежно српским становништвом, да ни у којој варијанти не остану у саставу Хрватске, то је неопходно, на основи примене принципа самоопредељења народа, наћи прихватљиву солуцију за српски народ у српским рејонима на простору авнојевске Хрватске. Очигледно је да се мора ићи на дефинитивно разграничавање између хрватског и српског становништва, где је год то етнички и географски могуће. У сваком случају неопходно је рачунати и са захтевима за корекцијом садашњих унутрашњих југословенских граница, тј. граница између постојећих република и са настајањем нових државотворних асоцијација и на бази размене неких територија. У том склопу мора се испоштовати већ спроведена воља српског народа на српским територијама о формирању РСК, која ће самостално одлучивати о својој даљој судбини.

Српска држава - услов и гарант мира на Балкану

На простору бивше БиХ разграничење Срба и Хрвата је могуће решити или истовремено у склопу укупног решавања српског и хрватског националног питања на простору бивше Хрватске и БиХ, и садашње СРЈ, или у фазама. Тако би се у првој фази могла вршити разграничења између Срба и Хрвата у бившој БиХ тако да Срби из садашње СРК и РС организују, за почетак, јединствену економску целину, а у другој фази да заједно са СРЈ одлуче о типу асоцијације српске државне заједнице на Балкану.

Главни узрочник ратног расплета међунационалног конфликта у бившој БиХ јесте руководство муслиманског народа на том простору подстакнуто и потпомогнуто страним факторима. Према томе, и све последице такве безумне политике муслиманских вођа у БиХ натовариће се на леђа муслиманског народа. Максимално што муслиманска заједница може очекивати од сулуде идеје о унитарној муслиманској БиХ након трагедије коју је та идеја донела за сва три народа у бившој БиХ, јесте засебна енклава у централној Босни.

Ако не буде довољно мудрости код муслиманског народа, за прихватање такве солуције, јер се то од муслиманских вођа више не може ни очекивати, може га задесити гора судбина - да остане без муслиманске државотворне заједница на том простору.

И прва и друга варијанта решења бх. конфликта присутна је у разматрањима и међународних чинилаца, укључујући и оне који су својевремено признали суверену БиХ са муслиманском доминацијом. Све друге варијанте решавања конфликта у БиХ, које су у току, представљају само прелазне фазе, јер објективно не одражавају суштину проблема на терену, нити могу бити право решење сукоба три народа на том простору.

Без обзира на велике и мале игре, скривене стратешке и провидне тактичке потезе светских моћника у решавању југо-кризе у целини и бх. питања посебно, српски народ не може више да се ослања на спољне чиниоце у градњи сопствене државе. Он мора коначно да преузме кормило градње сопствене државе.

Садашњој генерацији српских политичара и српског народа додељен је историјски задатак да први пут формира целовиту националну државу на простору Балкана. Тај славни историјски народ, након толико векова и борби за одбрану Европе од ислама и заустављања фашистичких завојевача, заслужио је да формира националну државу која ће бити кичма стабилности мира на Балкану. То није никаква "велика Србија" то је велики народ који је заслужио да се уједини и да има своју државу. То уједињење не иде на штету других народа на Балкану. Српски народ никад није ширио своју државу ван територија на којима вековима живи, нити то сада чини.

Повезивање компактних српских простора на Балкану у јединствену државну заједницу ослонац је и гаранција стабилности, мира и безбедности у овом делу света, а то је у интересу свих балканских и других народа и држава у Европи. Такво решење српског питања значило би постављање стуба стабилности Балкана. Ако су то коначно увидели и творци преуређења Балкана, онда до мира у овом региону није далеко.

Додатни моменат за убрзавање решења југо-кризе јесте и увиђање Запада да продужавање рата у БиХ и економска изолација СРЈ може да има деструктивне реперкусије у остатку Европе па и других региона света.

Евидентна је опасност да се у таквим условима шири криминал, шверц оружја и дроге. Погодни су услови и за ширење тероризма који је заразан и за околину.

Сујета моћника

Све чешће и све гласније се констатује грешка Запада за прераним признавањем Словеније, Хрватске и БиХ. Међутим, од "великих" не треба очекивати јавно признавање сопствених грешака. Моћници најмање воле самокритику, као и непослушност слабијих. Њихова је флоскула (као и инквизиције) да треба очувати ауторитет "најмоћније силе света". Зато, не ремећећи превише сан силника, неопходно је ту грешку Европе искористити за коначно решење српско-хрватског националног питања. □

Све то доводи до дестабилизовања у многим регионима света, што је контрапродуктивно и за интересе диригента "контролисане кризе" у свету.

Отуда је и, с тог аспекта, у интересу и Запада (САД) да се на Балкану поново формира држава јаког ауторитета, која ће бити у могућности да створи такав правни поредак који ће бити ослонац будуће интеграције држава у овом региону. Неспорно је и у очима Запада, који нам до сада није био наклоњен нарочито по сугестији Ватикана, да је за формирање такве државе на Балкану способан једино српски народ који је то и доказао у својој историји. □

др Станко НИШИЋ

АПЕЛИ ЗА ПОМОЋ ПОРОДИЦА МА ПОГИНУЛИХ И РАЊЕНИХ БОРАЦА

Неправда највише боли

"Држава која не буде знала да уважава оне који су у овом рату дали своје животе и дијелове тијела, и који лију крв и данас, тешко ће имати своју будућност", каже др Ђурађ Давидовић, предсједник Савеза удружења бораца Крајине

Мајке из Бјеловца

Фото: Љ. Бартула

Замјерке које су са фронта и терена стизале, у почетку ратних дејстава појединачно или групно, а однедавно све организованије преко Савеза удружења бораца, највећим дијелом се односе на органе власти како би се обезбиједило ефикасније функционисање правне државе и заштитила права свих грађана, односно у овом случају породица погинулих бораца, инвалида и бораца који се налазе на фронту. Поставља се питање како ријешити проблеме породица погинулих бораца и инвалида рата? Како обезбиједити да рука правде стигне дезертере и профитере? Како онемогућити њихово постављање на одговорне дужности? Како праведно подијелити хуманитарну помоћ и како избјећи огромне разлике у платама, пензијама и помоћи борцима и њиховим породицама?

Споро рјешавање одређених проблема из области борачко-инвалидске заштите ничим се не може правдати и подробније објаснити, што нас почесто доводи у ситуацију да између нас и одређених органа и служби у Влади Републике Српске долази до неспоразума и антагонизама. Заправо, ми се тешко можемо помирити да плата за борце на фронту, а и све оне друге, једноставно нема. Или, ако плате већ стигну, Савез удружења бораца 1991-1993. сматра да је недопустиво да су разлике тако велике у примањима активних и резервних старјешина, без обзира на то из којих извора стижу. Оне морају бар приближно бити уједначене, каже др Ђурађ Давидовић, предсједник Савеза удружења бораца Крајине.

"Ако већ стварамо правну државу и професионалну војску, једина мјера за новчана примања треба да буде ефикасност у раду било ког старјешине, без обзира да ли је активни или пак, резервни - јер рат је рат. То подразумијева да никако не могу имати исти третман они који се налазе у зони борбених дејстава и они који се налазе у дубокој позадини. Занимљиво је да располажемо подацима да сви они који се налазе у такозваној позадини, а није их мали број, знатно брже и квалитетније остварују своја права од оних који се налазе на првим линијама фронта.

Упозорења из Удружења

"Држава која не буде знала да уважава и брине за оне који су дали своје животе и дијелове тијела и који лију крв и данас, тешко ће имати своју будућност." Ми смо недавно др Драгану Ђукановићу, министру за борачко-инвалидску заштиту у Влади Републике Српске, указали на многе неријешене проблеме и пропусте. Иако смо недавно формирали регионални одбор Савеза бораца почетних резултата има. Међутим, углавном се рјешавају питања која су најдиректније везана за надлежност општине. Тамо гдје је општина немоћна и сиромашна скоро да се ништа не помиче ка бржем рјешавању проблема породица погинулих бораца, инвалида и других питања из здравствене и социјалне заштите. Ипак, глас бораца се све снажније чује и са Савезом удружења бораца родила се једна моћна организација која ће уколико не буду рјешавани проблеми њихових чланова, као и породица погинулих бораца, умјети да нађе рјешење сходно својим програмским циљевима и задацима. А то значи да ће се тако организовати па ће, осим оног интересног, имати и политички утицај у оној мјери колико буде потребно да се проблеми из области борачко- инвалидске заштите рјешавају на најбољи начин, каже др Давидовић.

Упозорења која стижу из Савеза удружења бораца више су него озбиљна. Наиме, сасвим је сигурно да су питања борачко-инвалидске заштите покренута са мртве тачке. Разумије

се, никако се не смије догодити да се нека од ових питања рјешавају стихијски и на уштрб виталних интереса бораца, инвалида и чланова породица погинулих и умрлих бораца Војске Републике Српске.

У разговору са породицама погинулих бораца Војске Републике Српске, дознали смо како живе и рјешавају своје свакодневне проблеме. Љиљана Дабић, чији је муж Мирко Дабић погинуо приликом ослобођења Брода 1992. године, живи у Бања Луци са двоје дјеце, у једнособном стану.

Породица Мирка Дабића добија симболичну пензију за свог погинулог хранитеља. Стиже када и плате борцима на фронту, а донесе је његов командант мајор Остоја Билак.

Осим Мирковог команданта Остоје Билака, редовно их посјећују и његови саборци из тенковске посаде. "Једном смо добили и помоћ из фонда "Капетан Драган", а редовно нас помажу и обилазе представници мјесне заједнице Старчевица", каже Љиљана која је добила запослење у фризерском салону "Парис", па тако обезбјеђује живот себи и дјеци.

Симболична помоћ

Породица Рачић из Довића код Лакташа, чија су два сина изгубила животе, такође нам говори да их редовно посјећују колеге њихових погинулих синова и представници Скупштине општине Лакташи. "Довољно нам је да нас бар неко обиђе, да запита за наше здравље, а о нашим јадима и да не причамо", кажу у један глас родитељи погинулих Рачића.

Тако нам говори и породица Миленка Кресића, који је погинуо у западној Славонији. "Био је јачи од смрти", кажу његови најмилији: отац Стојан, сестра Драгица и брат Милутин. "У нашу изгорјелу кућу навраћају његове колеге и старјешине, интересују се како живимо, а донесу и милоште. Међутим, ми смо најсретнији када чујемо да Војска Републике Српске ослобађа грумен по грумен ове наше лијепе земље. Има тешкоћа и то доста, али се боримо да их савладамо и превазиђемо."

Слично су нам говорили и у породицама: Рашковићи, Стефановићи, Жутићи, Марјановићи, Миљевићи, Мутићи, Јовановићи, Станивуковићи, Бјелајци, Марковићи... Сви они неизрециво жале за својим најмилијим синовима, мужевима, очевима, браћи, рођацима... али се истовремено надају бољем, јер сматрају да животи нису узалуд дати. □

Младен МУТИЋ

ИЗМЕЂУ ПРАВА И СТВАРНОСТИ

Захтјеви чекају боља времена

На савјетовању одржаном у сједишту Министарства за питање бораца и жртава рата констатовано је да су захтјеви за материјалним и нематеријалним обештећењем у складу са прописима у Републици Српској. О питању обезбјеђења новчаних средстава на овом састанку се није расправљало.

Једно од најзначајнијих питања у овом рату са којим се суочила Влада Републике Српске је свакако питање обештећења инвалида и породица погинулих бораца. На адресу Министарства за питање бораца и жртава рата стигао је велики број захтјева за надокнаду материјалних и нематеријалних штета па је стога ово Министарство организовало савјетовање на коме се расправљало о правној основаности поднијетих захтјева као и о надлежности за њихово рјешавање.

На савјетовању коме су присуствовали представници Министарства одбране, Министарства здравља и социјалне заштите, Министарства правосуђа, Врховног суда Републике Српске и Главног штаба војске констатовано је да су захтјеви у складу са важећим прописима у Републици Српској и да се требају рјешавати у складу са законом о облигационим односима и то одредбама закона који се односе на надокнаду штете изазване вршењем опасне дјелатности (чл. 174) као и одредбама Закона о војсци (314. и 322. у вези са чланом 3) јер су штете проузроковане усљед околности у којима су се та лица нашла вршећи војну обавезу као своју законску обавезу. Закључено је да породици погинулог припадника Војске треба признати слједеће видове штете:

МАТЕРИЈАЛНУ ШТЕТУ која обухвата трошкове хране и пића за сахрану, трошкове за подизање надгробног споменика и трошкове за куповину црнине за чланове уже породице.

НЕМАТЕРИЈАЛНУ ШТЕТУ која обухвата накнаде за претрпљени бол за изгубљеним блиским сродником.

У погледу накнаде штете рањеним припадницима војске признаје се нематеријална штета за претрпљене физичке болове, душевне болове који настају због умањења животне активности, наружености као и за претрпљени страх. Констатовано је да висину штете треба одредити паушалним износима за поједине видове водећи рачуна о судској пракси и пракси осигуравајућих организација коју су слиједили приликом накнаде штета.

На основу података достављених Министарству за питање бораца и жртава рата закључено је да се захтјеви за вансудско поравнање морају упутити надлежном органу односно војном или цивилном јавном правобраниоцу. У случају да такав орган не постоји о таквој материји би се требао изјаснити војни тужилац. О захтјевима који се односе на тјелесна оштећења и другу врсту инвалидитета одлучиваће управни органи по прописима који су остали на снази (Закон о правима ратних војних инвалида и породица погинулих бораца). Уколико се ради о захтјеву који садржи и накнаду нематеријалне штете заједно са захтјевом за накнаду тјелесног оштећења, ове би захтјеве требало одвојити и један примјерак доставити надлежном органу који одлучује о штети, односно правобранилаштву, а други задржати у управном општинском органу ради доношења одлуке о чему ће подносилац захтјева бити благовремено обавјештен. Наведени ставови ће бити достављени Влади Републике Српске о којима ће она донијети коначну одлуку на једном од наредних засједања.

О најзначајнијем питању, питању набавке и обезбјеђења новчаних средстава, на овом састанку се није расправљало, јер, како је речено ова проблематика није у надлежности ових министарстава. Дакле, правно гледајући захтјеви за надокнаду материјалних и нематеријалних штета добили су пролаз, међутим, пред све већим бројем захтјева који долазе на адресу Министарства за питање бораца и жртава рата, када је исплата у питању, црвено свјетло и даље стоји. Сада је јасно да је захтјеве требало постепено рјешавати, јер сада их је толико да ће за њихово рјешавање бити потребно много времена. □

Александар ПЕТРАНОВИЋ

ЛОГОР ЗА СРБЕ У ОРАШЈУ

Господари сјенки

Поломљене ноге и ране на полним органима су у бити монограми овог затвора из којег ријетко ко изађе жив

Орашје, посљедње хрватско упориште у Посавини, са којег је требало да се обави највећи дио посла у офанзиви за пресијецање Коридора, у јавности досад није помињано као мјесто гдје постоје велики логори за Србе. Међутим, свједочења Срба који су изашли из заробљеништва у Орашју, као и смрт војника Грује Ђајића, који је одмах по изласку из орашког затвора преминуо у најтежим мукама, показују да и у Орашју постоји логор за Србе и да, по мучењима и свирепости, ни мало не заостаје за логорима Оџака и Брода.

Злочини Пера Винцетића

Логор у Орашју није масован дијелом и због чињенице да је прије отворених сукоба у Посавини највећи дио Срба, предосјећајући судбину која им је намијењена, напустио Орашје. Око 150 грађана српске националности који су вјеровали у добре намјере својих комшија и остали у граду и малом српском селу Букова Греда, већ 9. маја је одведено из својих кућа и смјештено у импровизоване затворе, у основној школи у Орашју и Доњој Махали. Категоризација затвореника је вршена по произвољним оцјенама тако да је већи број Срба добио третман ратних злочинаца, иако прије тога уопште није био у ситуацији да користи оружје. Припадници ХОС-а, који су у априлу прошле године практично преузели власт у Орашју, почетком маја су убили дванаест мјештана Букове Греде, углавном мушкараца, а остале одвели у ропство. Тако су становници овог српског села остали препуштени на милост и немилост новоименованом командиру војне полиције Орашја, Пери Винцетићу званом Коњ, криминалцу са доста дебелим досијеом преступа. Перо Винцетић, родом из Доње Махале, дуже вријеме није живио на територији орашке општине. У родни крај се вратио као провјерени човјек ХДЗ-а и ХОС-а.

Убрзо су на својој кожи осјетили заточени Срби, а посебно Саво Сарић, Аћим Цвијановић и Ацо Петровић, који су умрли у најтежим мукама послије специјалног третмана Пере Коња и његових тјелохранитеља Дамира Клаића званог Дама, Семира Бечевића, познатијег као Шуке и Мате Клаића-Жака.

Јово Васиљевић, из Букове Греде, који је у августу размијењен, тада је причао да је Саво Сарић преминуо након само једне ноћи полицијског иследивања. Специјално "полицијско" саслушавање примијењено је на још четворицу мјештана несрећне Букове Греде: Перу Божића, Андрију Гаврића, Јову и Брану Цвијановића и Илију Максимовића.

Тако је још у мају "устоличен" спе-цијални затвор који није доступан ни-каквој јавности, осим у случају пропаганде, кад се затвореници изводе пред камере обучени у војне униформе и зарасли у браду, јер им је онемогућено да се брију и одржавају било какву личну хигијену. У таквим ситуацијама ови несрећници се приказују као четници, а изјаву дају под присилом или то умјесто њих учини неко други.

Јово Стевановић из Лончара, са још двојицом својих другова заробљен је још у мају, кад је грешком ушао у рејон непријатељских ровова, а да прије тога

ниједну ноћ није провео на борбеном положају нити испалио метак на непријатеља. Полицајци Пере Коња одмах по привођењу ове тројице Срба, заклали су Максу Гајића из Лончара, са-мо због истог презиме-на и сродства са познатим четником из Посавине из прошлог рата Павлом Гајићем. Јово Стевановић је преживио небројене батине и више је, по свједочењу размијењених заробљеника, сјенка него човјек. У више наврата представљен је хрватској и свјетској јавности као четник који је силовао двадесет Хрватица и заклао тридесет два Хрвата.

Специјални и обични затвореници

У чему се огледа начин иследивања у специјалном орашком затвору могли су се увјерити сви они који су видјели Грују Ђајића за оно неколико сати колико је живио док је био на слободи. Отворене ране на ногама од гангрене због свакодневног уринирања у чизме, поломљене ноге и ране на полним органима су у бити монограми овог затвора из којег ријетко ко изађе жив. Грујо Ђајић, војник Лаке пјешадијске бригаде из Челинца, заробљен је на првој борбеној линији, и излишно је помињати да је требало да има третман ратног заробљеника који је прецизиран Женевском конвенцијом.

Размијењени заробљеници из Орашја који су живјели у "обичним" затворима, копали ровове, обављали пољопривредне послове и извлачили мртве и рањене хрватске војнике, ријетко су имали прилику да контактирају са "специјалним" затвореницима, али су били у могућности да виде неке од начина на који су ови мучени, као и посљедице таквих тортура.

Омиљена средства за ударање биле су шипке за бубњеве. Други начин мучења је скакање по клупи. Двојица затвореника морају да држе клупу на коју ће скочити неко од полицајаца. Уколико несрећницима клупа испадне из руку, онда им је разбијају о главу. Ако успију да је задрже, онда морају да носе клупу заједно са полицајцем. Пљување затвореницима у уста, ударање главом о под и батине различитим средствима су дио свакодневице. Након иследивања на сцену ступа Елвира Хаџиомеровић, орашка амазонка, коју пребијени затвореник треба сексуално да задовољи. Ако му то не пође за руком, слиједи нова серија удараца по гениталним органима .□

Радмила ЖИГИЋ

ВЕЗИСТИ ИЗМЕЂУ ОБУКЕ И РАТА

Ровови у етеру

Лаици, под утицајем западне пропаганде, верују да је америчка електроника свемоћна и да инсталирана на авионе, који круже овим небом, може да слуша све наше системе везе. Пракса је показала да то није тако

Важност везе добро је позната професионалним војницима, али по природи ствари, овај род остаје у сенци оних, који су интересантнији за медијску експлоатацију, нарочито за телевизију. Али у етеру се воде прави ратови, да би информација што квалитетније и брже, била пренета ономе, коме је намењена. Командовање операцијама директно зависи од центара везе, који прикупљају информације, као људски нерви подражаје и шаљу их у команду као у мозак, одакле следи повратна информација.

У јединици везе, којим командује потпуковник Недељко Гредо, влада права радна атмосфера, али на начин како то везисти раде, без буке и прашине. Рат је, и део ове јединице обавља своје ратне задатке, а млади војници у фази обуке, на редовној су настави. Затичемо поручника Здравка како будуће телефонисте Војске Републике Српске упознаје са радом на телефонској централи. Ови млади момци ће имати прилику, да знање које стекну, одмах и примене у ратним условима. У мирнодопским условима служења војног рока, ови млади војници би, после завршене наставе и ручка, отишли на поподневни одмор или на пиво у војничку кантину. Овако, они одлазе на стражу, где обезбеђују објекте ове јединице. А стража у ратним условима значи велику могућност судара са непријатељским групама и практичну проверу дела пешадијске обуке ових младића.

Групу, коју потпоручник Митар Аџић обучава на радио-релејном уређају, чине војници из различитих крајева Републике Српске. Слађенко Вуковић и Миле Дошеновић су из Санског Моста, Недељко Урошевић из Власенице, Бранко Трипуновић из Завидовића.....

У чистим и топлим земуницама, укопаним у планинску земљу, рађају се ратна војничка пријатељства, која ће трајати читав живот. Свест о томе да се ствара нешто велико и значајно за српски народ, битно одређује односе између старешина и војника, каже командант, потпуковник Недељко Гредо, који нас води кроз ову јединицу. Тај однос је комбинација другарства и поштовања, што је посебна одлика војниковања у рату. Потпуковник Гредо ратује још од сукоба у Хрватској. Овај искусни везиста каже, да је команда наше војске веома задовољна радом ове јединице.

"Метак којим ми пуцамо", вели потпуковник, "је информација. Брзо и квалитетно усмерена, постаје убојито оружје".

Прислушкивање и ометање веза, тема је о којој су написане многе књиге и студије. Лаици, под утицајем западне пропаганде верују, да је америчка електроника свемоћна и да инсталирана на авионе, који круже овим небом, може да слуша све наше системе везе.

Пракса је показала да то није тако и да није једноставно прислушкивати наше уређаје. Евентуални покушај прекидања веза, већ би била агресија на Републику Српску, каже Гредо.

Уз обећање да ћемо их чешће посећивати, напустили смо везисте, смештене негде у романијским шумама, уверени, да у многим успешним операцијама, које су извеле јединице наше војске, стоји њихов, незаобилазни удео. □

Дејан Гутаљ

ИСПОВИЈЕСТ СИЛОВАНИХ ЖЕНА (5)

Логорашка свадба

Стоја је одувијек била малоумна и безазлена. Несрећница, ко зна због чега, запала је за око џелатима. Једноставно би је покупили са улице и одвлачили у оближњу шупу или шталу. Излазила је рашчупана, престрављена, сва у модрицама али би убрзо заборављала шта се дешавало, прича једна мјештанка Новог Града.

Уз пријетњу ножем силовала су ме петорица усташа. Њихова имена су: Маријан Брњић, Јозо Барукчић, Павао Главаш, Илија Главаш и Мартин Барукчић. Отјерали су нас ујутру кући пуцајући за нама, казује још једна Новиграђанка, четрдесетдвогодишња Н.С., мајка и супруга. Жена говори обичним гласом, као да се то догодило неком другом, или као што се прича о спремању куће, окопавању њива, као да није била присиљена да се гола врати у село.

Зло је за мушкарце и жене новиградског збјега, од 8. маја до 15. јула, било свакодневница. Било је то стање у коме су емоције пресахле а превладало голо преживљавање. Једино су мајке инстинктом вучица чувале своју дјецу. Јованка Нинковић је издржала бол када су јој палили руке, али није одала џелатима гдје је сакрила кћерку. Оне мајке које нису успјеле спасити своје кћерке још живе са траумама као Сузанина мајка а колективни осјећај кривице, чини се, још живи кад се помене судбина умоболне дјевојке Стоје.

Стоја је одувијек била малоумна и безазлена. Несрећница, ко зна због чега, запала је за око џелатима. Једноставно би је покупили са улице и одвлачили у оближњу шупу или шталу. Церекали су се, понекад се могло чути њено запомагање, излазила је рашчупана, престрављена и сва у модрицама али би убрзо заборављала шта се дешавало, прича једна мјештанка Новог Града која је преживјела пакао усташке окупације.

Ликове као Стоја сретали смо код Андрића, Станковића и других познавалаца људске душе, обично као предмет шале али и топлог људског саосјећања.

"Ватреним оџачким коњима" и чуварима затвора Стоја је била предмет сурове шале. Натјеривали су малољетне Србе из логора да силују несрећну дјевојку а кад су младићи одбијали да их послушају, услиједило би сурово батињање. - Онда су, причају затвореници - мијењали тактику и обећавали нам "добру вечеру", ако се који од нас јави да добровољно насрне на дјевојку. Како никада није било кандидата, упадали су у затвор и тукли кога стигну.

По причама размијењених српских затвореника, батине и убиства нису били једини начин за исказивање мржње и надмоћи над заточеним Србима. Многи од њих били су свједоци такозваних логорашких свадби чији је иницијатор био Јосип Толић из Бијелих Бара.

- Први "експеримент" обављен је на Д.Н. затворенику из Новог Града и једној учитељици из Градачца - прича Драгомир Тешановић. - Обоје су били присиљени да пред свима нама обаве сексуални чин, а неколико наших другова натјерано је да свира. Била је то прва брачна ноћ новог пара, говорили су злочинци.

Након ослобођења Оџака, мукотрпним радом, на основу изјава жртава и свједока, Државна комисија за ратне злочине саставила је списак од тридесет шест имена злочинаца који ће, како се страдалници новоградског збјега надају, пред лицем правде, одговарати за своја недјела. Сви они су били припадници ХВО сврстани у јединицу звану "Ватрени коњи", како су је сами назвали.

- крај -

Радмила Жигић

Из докумената Државне комисије за ратне злочине

СПИСАК ЗЛОЧИНАЦА

1. **ГОЛУБОВИЋ (Марка) АНТО**, рођен 04.10.1969.године у Градачцу, настањен у Оџаку улица М. Тита бр. 152, налази се на ратишту у Орашју,
2. **АХМЕТОВИЋ (Хилме) ИБРАХИМ зв. "Ибе"**, рођен 08.08.1958.године у Оџаку, где је и настањен, улица Михе Милетића број 11, налази се у бекству,
3. **ПУДИЋ (Мате) ИЛИЈА**, рођен 20.11.1959.године у Оџаку, настањен у Посавској Махали, општина Оџак, налази се у бекству,
4. **ЈУРИЋ (Марка) ИЛИЈА**, рођен 07.10.1948.године у Оџаку настањен у Поточанима, општина Оџак, налази се у бекству,
5. **СТАЖИЋ (Јуре) АНТО**, рођен 18.05.1970.године у Оџаку, где је и настањен, ул. Р. Поробића бр. 173, налази се у бекству,
6. **БАРУШИЋ (Стјепана) МАРКО**, рођен 02.06.1961.године у Посавској Махали општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
7. **ПРЊКАШ (Паве) МАРКО**, рођен 01.01.1964.године у Прњавору, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
8. **ГЛАВАШ (Иве) ПАВО**, рођен 07.12.1951.године у Посавској Махали, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
9. **БАРУКЧИЋ (Мартина) ЈОЗО**, рођен 01.03.1961.године, у Посавској Махали, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
10. **ЧАЛУШИЋ (Матије) ИВАН**, рођен 17.06.1967.године у Поточанима, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
11. **БРЊИЋ (Мате) МАРИЈАН**, рођен 15.06.1966.године у Посавској Махали, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
12. **ЧАЛУШИЋ (Мате) ЈУРО**, рођен 13.03.1964.године у Поточанима општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
13. **ЧАЛУШИЋ (Јуре) МАТО**, рођен 24.02.1935.године, у Поточанима, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
14. **ГЛАВАШ (Иве) ИЛИЈА**, рођен 01.05.1968.године у Посавској Махали, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
15. **СТАНИЋ (Иве) МАРКО**, рођен 17.03.1957.године у Доњој Дубици, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
16. **ЧУКИЋ (Шиме) ЈОЗО**, рођен 24.03.1967.године у Доњој Дубици, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
17. **ЈУРИЋ (Јозе) МАРИНКО**, рођен 02.02.1960.године у Доњој Дубици, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
18. **ЧУКИЋ (Јуре) ШИМО**, рођен у Доњој Дубици општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
19. **ЈУРИЋ (Иве) АНЂЕЛКО**, рођен 21.05.1965.године у Доњој Дубици, општина Оџак, где је и настањен, налази се у бекству,
20. **ЈУРИЋ (Петра) ЈОЗО**, рођен 12.09.1962.године у Посавском Шамцу, настањен у Доњој Дубици, општина Оџак, налази се у бекству,
21. **КИКИЋ (Стјепана) МАРКО**, рођен 02.11.1953.године у Оџаку настањен у Поточанском Липику бр. 444, општина Оџак, налази се у притвору у Окружном затвору Добој,
22. **ТОЛИЋ (Руже) ЈОСИП**, рођен 1967.године из Бријеклих Бара, општина Оџак, налази се на ратишту у Орашју,
23. **ТОПОЛОВАЦ (   ) ШИМО** из Аде, општина Оџак, налази се у бекству,
24. КАУРИНОВИЋ (   ) МАРКО зв. "Патка" из Посавске Махале, општина Оџак, налази се у бекству,
25. **БОЖИЋ (   ) ЈУРИЦА**, из Поточана, општина Оџак, налази се у бекству,
26. **БАРУШИЋ (Јуре) МАТО, зв. "Мартинац"** из Посавске Махале, општина Оџак, налази се у бекству,
27. **БАРУКЧИЋ (   ) МАТО**, рођен 1966.године Печуха, општина Модрича, налази се у бекству,
28. **ЈУРИЋ (Паве) ИЛИЈА зв. "Бекрија"** из Поточана, општина Оџак, налази се у бекству,
29. **СИЧИЋ (Иве) ПАВО** из Посавске Махале, општина Оџак, налази се у бекству,
30. **СВРЖЛИЋ (Петра) АНТО**, рођен 1967.године из Доњег Свилаја, општина Оџак, налази се у бекству,
31. **КОПАЧЕВИЋ (Анте) ЈУРО**, рођен 1960.године из Доњег Свилаја, општина Оџак, налази се у бекству,
32. **(   ) НИКО**, из Новог Села, општина Оџак, налази се у бекству,
33. (   ) **зв. "Чутура"**, општина Оџак, налази се у бекству,
34. **Ђојић (   ) ИЛИЈА, зв. "Келин"** из Новог Села, општина Оџак,
35. **ЂОЈИЋ (   ) ТОМО**, из Новог Села, општина Оџак, налази се у бекству,
36. **ТИПУРА (Мате)**   , из Посавске Махале, општина Оџак.

(Комплетирање свих података о извршеним злочинима је у току). □

ВИДОВДАНСКЕ МИСЛИ

Јединствена је наша историја

То није један низ страшних и смешних анегдота, као историје понеких племена; наша народна историја је једна дубока драма. Неколики периоди те историје уплићу се један у други као ткиво у тканину; па ипак су сваки за себе јасно обележени, једним нарочитим духом прожети, једном руководном идејом осветљени. Неколико целина органских утканих опет у једну целину!

Узмимо само три периода, најмаркантнија: доба Немањића, робовање и ослобођење. Сваки претходни период носи у себи узрок и храну следећем периоду. У доба Немањића стварала се једна култура, делом оригинална, делом акцептирана. Оно што се стварало, стварало се као тадашња савремена потреба, и ако су многе од тих творевина много доцније далеко већи значај имале. Тако, многобројне задужбине краљева и царева Немањића и последњих деспота српских, подигнуте ради молитве и благодарности Богу, служиле су у време ропства фактички искључиво спасавању нације српске. Символично представљање цркве као лађе спасења нигде се тако јасно неоправдава као у нашој историји. Усред општег османлијског потопа спасавао се народ српски у овим јединим лађама спасења, које су му од његових царева преостале. Све оно што се није могло или није хтело спасавати под окриљем Немањића стена, тонуло је у османлијско море.

Док је у првом периоду начело - борба за славу, дотле у другом периоду руководно начело - борба за опстанак, а у трећем - борба за слободу.

У периоду борбе за опстанак дух нашег народа није био непродуктиван и пасиван. У време ропства наш народ је створио једну тако велику творевину, која се у величини може такмичити са црквеном архитектуром Немањића доба. То је српска народна поезија. Ни један народ у свету није дао ништа слично под сличним околностима. То је речено више пута, и - речена је истина. Црква Грачаница и песма о Страхинићу Бану! Тешко је пресудити шта је лепше од овога двога. Робље је походило царске задужбине, целивало праг, по коме су царске ноге газиле, плакало и јадало се пред царским ликовима, који су блистали лепотом и раскоши међу фрескама анђела и светитеља. У Студеници је народ клечао пред ликовима Немање и Саве; у Краљевој цркви пред ликом краља Милутина; у Раваници пред кнезом Лазаром; у Манасији пред Стеваном Високим; у Љубостињи пред царицом Милицом. У осталим многобројним задужбинама пред осталим многобројним Немањићима. То је било време искреног кајања и тешког страдања. Нема кајања без страдања, нити страдања без кајања. Народ је живео највише прошлошћу, а најмање садашњошћу. Успомене прошлости комбиноване су на све могуће начине како би се добила што светлија перспектива будућности. Прошлост није била ишчезла у недоглед и недохват. Она је живела у души народној, и душа је народна живела њоме. Старо ткиво уткивало се у ново.

Трећи период чини борба за слободу. И ми смо још у овом периоду. Овај чин наше велике националне драме јесте једна реална епопеја, која је својом величином надмашила нашу трубадурску епопеју маште из периода робовања. Карађорђе и Милош, Вељко и Синђелић, и цела плејада илијадских хероја од устанка до данас чекају на свога песника и историка. То су тако велики портрети да се треба измаћи још много даље од њих да би се они могли видети у правој величини и боји. Уз то треба додати још и великане из ратова 1912-1913. године. Борба за слободу још се води, период овај још није завршен. А један период историје тек онда стекне достојнога и песника и историка кад се заврши. Александар Велики рекао је на гробу Ахиловом:"О срећни човече, ти си имао једнога Хомера да опева твоју славу!" Па је и Александар стекао своје Хомере. Јунаци наши из борбе за слободу могли би позавидети Милошу и Марку и Страхињићу и Југовићима на опеваној слави кад не би веровали да ће се и за њихова дела наћи достојан песник и оценитељ. - И овај трећи период, као целина за себе, уткан је тесно у период претходни. Период робовања дао је повода и импулса периоду ослобођења. Период ослобођења пак дејствовао је још из далеке будућности, пре свога доласка, онако исто благотворно као што нада увек дејствује. Садашњи период био је нада периоду претходноме. И тако имамо три акта:

1. Узраст и пад,
2. Искупљење и
3. Васкрсење.

Мало која национална историја има тако јасне периоде, тако одређене боје, такво јединство, техничко и идејно, како целине тако и делова, као што то све има - наша историја. Једна истинска и велика драма. Једна сакрална а драма. Драма греха, страдања и васкрсења. Прибирачи факата то не виде, но теолог то може далеко да види.

Сакрални карактер носи цела историја човечанства. Јер и цела историја човечанства стоји у оквиру те драмске трилогије: греха, страдања и васкрсења. Човек пада, човек страда, човек васкрсава. Човечанство је пало, човечанство страда, човечанство ће васкрснути. Ни једна профана философија историје не вреди ништа. Хомер и Софокле разумевали су боље историју света него три четвртине модерних мислилаца, који су о историји философирали. А пророци и мудраци историјачки разумевали су историју опет боље од Хомера и Софокла. Тајанствена суштина историје јесте сакрална. То је стара философија историје. Кад би неки историк и сва факта у светској историји познавао, не би опет ништа разумео кад цео тај баласт факата не би довео у везу са идејом Бога или морала.

Страдање је централни факт наше историје. То и чини једну историју осветланом, једну драму сакралном. Сваки живот без страдања је плитак. Период националног ропства удубио је нашу историју и дао јој драмску величину. Ни један народ од модерних народа није скупље платио своје место на овој Божјој планети. Који народ има више непријатеља од српског? Који је се народ више револтирао против неправде од српског? Узмите који хоћете грумен земље српске у руке. У њему је цела народна драма; у њему је грех, и суза, и крв, и хајдучки шкргут зуба. Хоћете ли да сравните српску историју са неком другом народном историјом, онда морате оставити модерно време и модерне народе, и потражити нешто слично у далекој антици.

Национални трагизам старога истока - Египта и Израиља нарочито - могао би још највише сличности имати са нашом националном драмом. Срби су уистину оријенталски страдали. Наша историја је у том погледу највише - готово једина - класична у Европи. Историја осталих европских народа не зна тај оријенталски трагизам. Нашу историју чини бледом од египатске и израиљске једино одсуство сепаратне, народне вере. Вера Египћана била је само вера Египћана, а вера Израиљаца само вера Израиљаца. А народ, који је сем осталих творева, створио и своју нарочито националну веру, могло би се рећи - драстичнију боју. Тим се највише разликују велики народи Истока од нас.

Ми можемо бити задовољни нашом историјом. Она је велика - већа од нас. Јер њу је још неко стварао сем нас. Стварао ју је кроз нас Онај, који из једног истог блата може да створи и "суд часни" и "суд срамоте". Ми можемо бити задовољни што је Бог од нас учинио суд части.

Цела општа историја је једно велико уметничко дело. У уметности драма заузима прво место. Ми можемо бити поносити, што наша народна историја није неки водвиљ или новела, но драма, дубока по садржини, класична по јасноћи и лепоти форме.

Ништа нас у садашњости не може учинити оптимистима у толикој мери као размишљање о нашој историји. Ко има очи да види велике потезе и путеве наше прошлости, тај не може у садашњости имати ни трунке националног песимизма. Доба Немањића трајало је три столећа, доба робовања четири (минимум, за Шумадију), доба ослобођења броји до сада само једно

столеће. Ово доба тек је почело. Једно абруптно прекидање овога доба и понављање прошлости искључено је. Ми се налазимо у једноме crescendo, које мора још дуго трајати. Дуги период нашег страдања широк је основ, на коме се зида наш период слободе и културе. Кад би се на једном титанском темељу подигла једна пигмејска грађевина, било би неразумно и ружно. Ко не верује у разумност и лепоту историје, тај не верује ни у разумност и лепоту припроде. А ко у то не верује, за тога су ово што ми пишемо - јероглифи. Гизо, у својој Историји европске цивилизације, овако резонује: "Ход Провиђења (у историји) није стешњен у уске границе. Провиђење не жури да још данас повуче последицу узрока, који је јуче поставило; Оно ће је повући у вековима, кад згодан час дође; лаганост не чини Његову логику мање сигурном. Провиђење има до воље времена; Оно се шири по њему као Хомерови богови по простору; Оно учини један корак, док векови прохује."

Маловерни се само плаше, да ће први ветар оборити зидове наше народне куће, која је тек у зидању. Било је ветрова и бура страшних, биће их још много и много. Што лепши мермерни студ, то више удара чекића мора издржати.

За своју славну нацију могао је опет Гизо (иб) овако рећи: "ми можемо себи рећи, без претеране гордости, као Стенелус у Хомера: ми хвалимо Бога што вредимо далеко више од својих предака."

Није нужно да савремена српска генерација тако каже за себе. А ну-но је, веома је нужно, да сви кажемо, сви мицигље савремене српске генерације: - "ми верујемо у себе и у Божје руководство више него наши преци." Нама то не би било тешко. Како да је тешко веровати у светлост нама, који смо на светлости, а није то било тешко веровати нашим прецима, који су били у тами?

Оптимизам је био једина философија свих оних српских генерација, које су испијале видовданску чашу горчине од Косова до Устанка. Голо и крваво робље, које је о Видовданима ноћу, кријући, давало парастосе у Грачаници Лазару и српској слави, смејало се кроз сузе, и кроз мрак гледало зару. А ми? Где нам је најбоље наслеђе, које наследисмо од предака својих - где нам је наш национални оптимизам? Каквом философијом ми живимо? Нема друге философије којом се да живети, ван оптимистичке философије наших старих.

"Има и код нас оптимизма!" - велите. Да, има га. Само је он плитак, као бистра барица, коју сваки стршљен може замутити. А треба да је дубок и бистар и светао као бунар косовски у који је пала света глава Кнежева. Има га, није да га нема само је разрок. Једним оком гледа леву ивицу пута, иза које је амбис, другим оком гледа десну ивицу пута, иза које је опет амбис.

Нашем оболелом националном оптимизму недостаје још једно, треће око, између она два разрока, које би могло видети широки друм по средини, којим Провиђање с поузданошћу и одлучношћу води нашу историју. □

Епископ Николај Велимировић

ВИДОВДАН

Видовдан је велики српски празник који је установљен у славу и част, Светог великомученика, цара Лазара, који је погинуо на Косову пољу у борби против Турака, бранећи веру, слободу и част, српскога народа. По народној песми, Лазар се "приволео царству небеском", причестио војску у Самодрежи, цркви на Косову пољу, и заједно са српском војском и српским војводама, принео себе на олтар отаџбине. Тако је он учинио највеће херо-јство у историји Срба: за веру, за отаџбину и царство небеско. Његов пример, надахнуо је и храбрио српски народ, да остане на путу Лазаревом и у петовековном ропству. Та вера и национални дух, одржали су и сачували српско име и нацију. Српски геније створио је величанствену косовску епопеју, какву нема ни један народ на свету.

У свим црквама, на Видовдан, 28.јуна, по новом календару, одржавају се парастоси изгинулим војницима на Косову пољу. Свети архијерејски сабор, Српске православне цркве, прогласио је Видовдан за свеобухватни празник у који улазе: Косово, Орашац, Таково, Куманово, први и други светски рат, са свим њиховим жртвама. За све те жртве, узносе се на Видовдан, молитве Господу Богу, ради спасења њихових душа у "царству небеском", коме се приволео кнез Лазар, на Косову пољу.

На Видовдан, ове ратне године, широм Републике Српске, одржаће се парастоси за душе погинулих у овом рату, а Војска Републике Српске слави Видовдан као своју славу. □

125 година од рођења Алексе Шантића

Крајем маја навршило се 125 година од рођења великог српског пјесника Алексе Шантића. Рођен је и умро у Мостару. Напросто је немогуће помислити на Мостар и Херцеговину а не помислити истовремено и на Шантића, и обрнуто. Данас, међутим, у том граду, у Шантићевом Мостару, све је као у неком филму апокалипсе и ужаса. Срби су одавно истјерани. Српска православна црква је минирана и срушена до темеља. Тамо гдје се уздизала та монолитна грађевина сада расту трава и млади борићи. Срушен је и споменик Шантићу. Прво је био објешен, онда је бачен у Неретву. Постоји још само улица која носи Шантићево име. Та улица се у посљедње вријеме највише и помиње. У рату између муслимана и Хрвата, улица славног српског пјесника је линија раздвајања.

Алекса Шантић је један од најпопуларнијих српских пјесника. У своје вријеме био је популаран готово колико и Јован Јовановић Змај. Његова поезија је будила наду у срцу сваког Србина. Његовом поезијом надахњивао се и Гаврило Принцип.

Са Дучићем и Ракићем Шантић твори континуитет српског пјесништва. Али за разлику од ове двојице, који су настојали да крче нове путеве већ на почетку своје пјесничке каријере, Шантић је обнављао традиционалне вриједности, приклањао се и полазио од пјесничког говора претходника. Многи његови стихови, нарочито са почетка његовог пјесничког испољавања, ближи су поезији Бранка Радичевића и Змаја, или Ђуре Јакшића, него савременицима му Дучићу и Ракићу. Зато се за Шантића и може рећи да је одиста сав у српској пјесничкој мисли, у простору српске духовности.

Алекса Шантић је пјесник народске једноставности, наивности, чедности и топлине. Његове пјесму су, најчешће, очишћене од интелектуализма, патоса, научене и усвојене туђе бизарности, мале лирске теме у чијем су средишту љубавна осјећања и лирска мисао о отаџбини.

Љубавна поезија Шантићева, то је један мали космос истинских људских чежњи жене. То су пјесме младића који снажно доживљава љепоту тијела и природе и који зна да другог живота нема, да је младост бехар који осипа и вене. Шантић љубав доживљава и као пожар чула и као одбљесак васељене.

Шантићево родољубиво пјесништво досеже највише границе те врсте пјесничког исказа. Као основни мотив, родољубље је његова права вокација. Посебно у оним пјесмама гдје је прекинуто са традицијом, у којима не пјева о освети и бојевима, о крви и страдањима, већ о живој отаџбини човјека, о земљи у којој је живјети, бити, опстајати суштински смисао. Овдје се јављају и социјални мотиви, а мисаона дубина испуњава ријечи пјесникове. Шантић не позива у бој ради позивања, нонсенсно. Напротив, његов позив је позив на опстанак народа, на испуњење националних програма и задатака. Он је сав у напору да пјесничким чином потврди људски чин духовне одбране отаџбине.

Шантићеве пјесме о љубави и отаџбини и данас, захваљујући својој непосредности и јасности, зраче посебно и јединствено, као пјесничко ткање које не стари и не пролази. □

Д. Ј.

Алекса ШАНТИЋ

СЕОБА

Пусто ли ћеш бити, Невесиње равно,
Расадниче српства, колијевко лава!
Пусто, јер се, ето, сели племе славно -
А наша будућност, гдје је она? - Спава...

Вјеровасмо у њу ко у свети живот
Василија светог што клонуле снажи;
Вјеровасмо у њу ко у вјечни живот,
Вјерујући у вас, о, орлови наши!

А сад вјера наша умире и гасне,
Мутно око гледа у небо без зрака...
Пред иконом плачу јавор-гусле јасне,
Јер остаде земља без својих јунака...

Браћо, зар вас душа нимало не боли?
Зар вам није жао ових поља равних,
Гдје се једно море наше крви проли
И гдје леже кости отаца нам славних?

Зар вам није жао, на огњишту оном
Гдје вас огањ грије што ће туђин бити?
Што ће наше горе погребнијем звоном
Одјекнути тужно, а ми сузе лити?

Ил' не знате да је издајство јунаку
Оставити земљу гдје га мајка роди,
Оставити брата без снаге, у мраку,
С невољама дугим да сам борбу води?

О, не дајте, Срби, да Вукова љага
Окаља вам образ чист ко сунце с неба!
Не идите, браћо, од роднога прага,
Јер мученој земљи мученика треба...

Треба мушке снаге и витешких рука;
Треба Обилића и слободних лава...
Треба ваше смрти и вашијех мука,
Јер, тамо далеко, наша зора спава...

СЛОБОДА

Она ће доћи! Из смрти, из гроба,
Из мука наших васкрснуће небу,
Да збрише сузе остављеног роба,
Што рањен живи о крвавом хљебу...

Она ће доћи! Ја видим: кроз таму
Пробија свјетлост божанскога лика,
Тирани гнусни даве се у сраму -
Док ланци прште силних мученика.

Она ће доћи, свијетла и чиста
Ко суза мајке, као љубав Христа,
Да сужње води из тамничких врата.

Ах, моја душа већ је ћути близу -
Ја видим њену божанствену ризу
И чујем ропац крвавих Пилата...

Острво у пјени змијских кошуља

Здравко КЕЦМАН

Миленку Јефтићу, археологу

Растка Клемента, археолога, познавали су сви у Бањалуци: дјеца и жене, поштари и трговци, како они у великим дисконтима, тако и на пијаци недалеко од Кастела, гдје је он дању, наспрам сунца, а ноћу наспрам звијезда и фењера, копао "прошлост времена и зидова у њему". Исто тако су га добро познавали професори на Универзитету, средњошколци, студенти, писци и други умјетници, а затим и остали свијет.

Био је то ријетко занимљив човјек, који, када би говорио, сви присутни би напрегли слух, а у главама мозгали да досегну смисао изговореног.

Говорећи о кастелској тврђави, говорио је о стјецишту непознатих ноћних посјетилаца, необичним догађајима који се нису ничим могли разријешити, о риби-дјевојци која је ноћу пјевала у врбацима зазивајући младиће - мјесечаре, да би их одвела у дубине градова на чијим се темељима налазио овај град, а за којима је археолог трагао.

Причао је и о својим замршеним сновима којима није било могуће наћи почетак и крај, а које је он ипак пронашао, па су му се показивала невјероватна открића. Тако му је сан Грчке капије рекао да се ту налази вјенчани прстен Јулија Ц. и Параде, којега су чувале три змије. И заиста, када је скинуо бусен земље са тог мјеста, као у некој зоотичној причи, појавиле су се змије чуварице које је он, палећи крпу, а то је био комад његовог сукненог огртача, отјерао, па пошто је замахнуо тек неколико пута крампом, појавио се неречени прстен са ликовима његових власника.

Једном га је била, као лепра, шчепала и једна гадна болештина. Давила га је и гушила, лијепила за прсте и преносила по читавом тијелу. Говорећи о њој, говорио је о немоћи љекара, о њиховој људској обичности. "Они заправо и не излазе из свога круга", говорио је, али није објашњавао који је то круг.

Убрзо након те болести наступила су његова странствовања кроз неки свијет кошуљастог сна, и несна.

У стварности се могао видјети овако. Прво би га угледали како на мермерним степеницама поште пребројава тек подигнути новац, затим пред адвентистичком црквом у улици Грге Мартића, онда у Господској (однедавно Улица Светог Саве), потом би путањом елипсастог круга прошао поред фонтане у парку књижевника Кочића, онда би отишао до зграде Народног позоришта, најзад би скренуо према Градској пијаци, гдје би нестао у вртлогу и метежу свијета.

Никакво изненађење не би представљало то што би се послије двадесетак минута појавио на Кастел-граду, гдје је трагао за праисторијским знамењима, или над тек ископаним темељима цркве св. Тројице, коју су у прошлом рату усташе порушиле, а послије је комунисти сасвим разградили.

Изненађење је наступило онога дана када је насупрот једне од капија Кастел-града, на мјесту гдје су господариле најбјешње струје, почео да зида сопствено острво. Није познато зашто је изабрао баш то мјесто, ни да ли му је неко или нешто дошануло да га ту гради, ако јесте онда се то уклапало у некакав свеопшти људски поредак, али купаста грађевина са модрикастом заставицом на којој се налазио крст са четири оцила * изазвао је пометњу међу људима и властима које су га позивале на "посебан разговор" на који никада није ни отишао.

Острво је личило на биљег Врбаса - темељ му је почињао из дна, а око њега су се плеле јегуљасте матице. Оне су га обилазиле са свих страна, лицкале га и облизивале, хтјеле да се успну уз њега, завире му у средиште као у грло, али су биле немоћне и прелијевале се преко плочастог камења, а на њихово мјесто валови су догонили друге. Понекада би тјеране обиљем кишних падавина нахрупњивале оне јаче, хтјеле да га разнесу, да му изгризу тијело, позобљу пијесак, и тако разнесу. Али временом се сукоб између острва и ријеке почео претварати у непомирљив загрљај.

У вријеме градње острва археолога су виђали како вјештим скоковима рони у воду, а из воде се појављује са великим каменовима у рукама. Захваљујући тим каменовима, које је одоздо износио, острво је бивало све веће и извјесније. Најзад, било је готово - посуто камењем и шљунком. На њему се налазило и неколико камених громада уз које се требало узверати да би се доспјело до заставице и четири оцила.

У Растковој глави острво се породило као зрнце пијеска. А када га је свијет угледао, многима се чинило да је пресађено у воду, да је никло из ње. Његов творац то није коментарисао, али му је сасвим сигурно одговарало такво упоређивање. Заправо, он и није много комуницирао са људима, осим када је на неком јавном скупу требало да говори о својим ником разумљивим теоријама.

Након тога, Растко је дане проводио на свом "пустом острву". Прекрштених ногу, наслоњен леђима о стијену, читао је књиге алхемичара и твораца чудесног, данима је нешто цртао на пијеску, а они који су једнога дана дошли тамо угледали су свијећу која гори и читаву космогонију знакова на пијеску и написаних на папирима. По некима, ти знакови су говорили да темељи, на којима почива овај град, имају свјетлосну везу са космосом и да се наша планета својим трансмисијским сликама, о којима је Растко говорио на скуповима, пресељава дефинитивно на небо.

Виђали су га, иза тога, како се купа у запјенушаној и допола залеђеној ријеци, како рони да би се појавио на другој страни острва, како, зими, само у кломпама, што значи готово бос, вуче за собом санке, како се, у сутон, враћа кући, гдје су га чекали жена и синови, а онда...

Онда се коло звијезда на небу и земљи почело спетљавати: дошао је рат, најтежи и најгори од свих ратова, грађански, вјерски и етнички. Ударио је као гром из ведра неба. Куће су горјеле. Печена лежала су људска тијела по градским улицама. Све су то преносиле телевизијске камере. Изгледало је да се сви налазе у стању сулуде море,

у власти чини. Страх је парализао и избезумио људске очи, искривио људска лица, засопнуо душе.

Смртовницама су украшавали град. Било их је на сваком кораку. Забијане су чиодама уз зидове кућа. И на кору дрвећа. Изгледало је да се сок дрвећа циједи из очију младића на смртовницама. Људи су се осјећали кужно, затровано. Чинило им се да сами себи заударају. Покидале су се нити ранијег начина живљења и живота. Многе ствари су изгубиле своја ранија мјеста. Нису се препознавале. И археологово острво такође.

И у Растка Клемента ушао је немир, али још жешће него у друге. Хтио је зараћене да заустави да се не убијају. Зато је почео да гладује. Да мучењем свога тијела одврати друге од зла. Од ватре. Од пепела.

И, тако, наступили су дани гладовања Раствовог. Послије десет дана неки су га примијетили како се клати, као сјенка изанђалог човјека. Након тридесет дана у очима му се гнијездила смрт. Када је прошао четрдесети дан, пред Растковим очима су се клатили велики животињски стомаци.

Новинари, фоторепортери и камермани сликали су га и приказивали на свим странама свијета. Са многих мјеста долазили су позиви, молбе, преклињање да прекине с изгладњавањем и мучењем властитог тијела. Чак му се јавио и лидер муслимана, онај који је и започео ово коло смрти и мрака. Молио га је да прекине с глађу, а он ће све учинити да се рат приведе крају. Али, ни од тога, као ни од многих других обећања, није било ништа.

Растко је настављао да гладује. Наступили су критични дани. Лебдење између живота и смрти. За то вријеме град је и даље освитао пун нових смртовница. Оне су се упијале у кору дрвећа. Чинило се да срастају с њим.

Људи су излазили ујутру да виде на дрворедима нова лица на смртовницама. Било је то својеврсно упознавање, пуно страха и зебње.

Једнога јутра осванула је смртовница с ликом археолога Растка. Сви су помислили да је истраживач подлегао. Да су се испунили дани његовог протеста и гладовања. Али када су пришли ближе, запрепастила су их велика црна слова којима је било записано ОЗРЕН (РАТКА) КЛЕМЕНТ - Војник Републике Српске... Погинуо бранећи родни камен... Сахрана ће се обавити 22. октобра на острву *... Ожалошћени: отац Растко, мајка Милица, брат Реља... □

ОДРЖАНА СКУПШТИНА КУЛТУРНОГ ДРУШТВА

Змијање његује традиције

Велика дворана Дома Војске Републике Српске у Бањалуци била је тијесна да прими све који су хтјели да присуствују трећој редовној скупштини Културног друштва "Змијање". Поред бројних чланова, овом скупу присуствовали су припадници Војске РС, културни радници и поштоваоци Змијања.

Учесници скупа знатну пажњу су посветили даљем омасовљавању друштва "Змијање" и пријему нових чланова из редова пионира, војника и младих са села. Уз допуну статута, избор чланова главног одбора и пријем нових чланова, приређен је богат културно-забавни програм, а говорено је и о потреби јединства српског народа и његовом духовном континуитету.

Након пјесме "Молитва" Јована Дучића, у дворани је одата почаст српским борцима који су положили животе у одбрани отаџбине. Професор Душан Раковић, новоизабрани предсједник Друштва, подсјетио је присутне на досадашњи рад и резултате. У последње двије године друштво је било организатор више манифестација, међу којима је најзначајнија "Кочићев збор". У сарадњи са Просвјетом приређен је Видовдански сабор код манастира Гомионица, а у сарадњи са православном црквом и Војском Републике Српске врши се обнова цркве у Шљивном на Змијању и изградња пута до те богомоље.

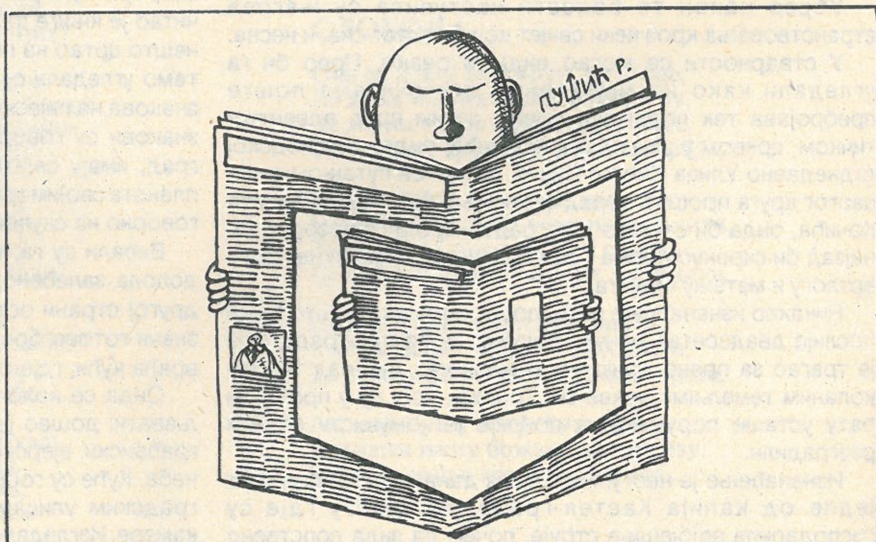
У оквиру издавачке дјелатности објављено је неколико нових књига бањалучких пјесника и писаца, основано је и мјешовито друштвено предузеће, а одржано је и више спортских такмичења у Бањалуци, Змијању и другим мјестима.

На овом скупу Змијањаца речено је и то да рад Друштва треба да још више у народу подиже националну свијест, да шири истинске културне вриједности, да уважава и његује православну духовност и, упоредо с таквим радом и дјеловањем, ради на плану економског напретка.

Пуковник Милутин Вукелић, помоћник команданта Првог крајишког корпуса и члан главног одбора "Змијања", поздрављајући скупштину и присутне, у име бораца Војске Републике Српске, истакао је да ово завичајно дружење доприноси јачању националне свијести, развоју духовности и културе, зближавању људи и прожимању идеја.

Захваљујући бројним дародавцима покренута је и ревија "Змијање", о чијем је значају говорио глумац Крајишког народног позоришта Добрица Агановић - Ага. Он је рецитовао одломке из поетских проза Петра Кочића, а одговорни уредник ревије "Змијање" наговијестио је скори излазак новог, седмог броја листа. □

М. МУТИЋ

ОДЛОМАК ИЗ ТЕОДОСИЈЕВЕ КЊИГЕ

Живот Светога Саве

О Доментијану знамо мало, а о претјерано скромном калуђеру Теодосију још мање. Зна се само да је био хиландарски калуђер и да је живио у другој половини 13. вијека. Његово главно дјело је биографски спис "Живот светога Саве". Дуго се мислило да ово и није оригинално већ компилаторско дјело, да је Теодосије, у ствари, само добар преписивач Доментијановог дјела "Живот светога Саве". Показало се доцније, међутим, да је Доментијаново дјело Теодосије прерадио тако да се по квалитетима књижевним, које има, може сматрати потпуно оригиналном биографијом.

Прераду Доментијанове биографије о животу светога Саве Теодосије је урадио по налогу виших црквених власти, и то вјероватно због тога што су се у Доментијановој биографији налазили неки детаљи који послије пропасти латинског царства (1261) нису више одговарали званичним ставовима српске цркве.

Прерађујући Доментијаново дјело Теодосије се удаљавао врло битно од свог претходника, али не толико по основном схватању личности светога Саве, колико по начину обраде, по начину биографског приповиједања. Он је задржао легендарни и хагиографски карактер Доментијановог дјела, чак је те елементе приповиједања појачао, дао им снажнији акценат, а тим је постигао основно - дубљу, артикулисанију књижевну обраду материјала.

Теодосије није био теолошки образован као Доментијан, али је био, као писац, талентованији. Створио је од живота светога Саве један занимљив и добро писан средњовјековни роман. Теолошка разматрања, библијске податке и цитате свео је на најмању мјеру. Његово причање је живо и лако, описи сликовити и реалистични, излагање природно, добро повезано и често драматично. Због тих одлика Теодосије је био најчитанији писац нашег Средњег вијека. Ова његова књига преписивана је и много читана и у Бугарској, а нарочито у Русији. Теодосије је још написао и "Службу Светом Симеуну и Сави", а највјероватније и хагиографију "Живот Петра Коришког".

Кад уђе у седамнаесту годину узраста, родитељи његови саветоваху се како ће га оженити по закону. А по молитви Богом дани божанствени младић непрестано жељаше како би и на који начин избегао свет, и да се одвоји од свих и прионе к Богу. Јер беше слушао о Светој Атонској Гори и о испосницима у њој и у другим пустињским местима. А долажаху његову оцу од свих страна да приме што им треба а иначе и сам шиљаше у света места ради раздавања онима који пречасно живе, јер бејаше човек благ, милосрдан и даваше много. А Бог, готов на молитву и жељу људи својих, изврши и њему вољу, па га крену да дође родитељима из краја дарована му. И примише њега и благороднике, који су с њим дошли, с великом љубављу, и настаде неизмерна радост, и весеље, и пир због доласка драгога сина родитељима.

И тако се много дана весељаху, и гле, као Богом упућени, дођоше родитељима његовим неки калуђери из Свете Горе, Атона, да просе потребну им убоштву помоћ. И догоди се да међу њима један беше родом Рус. Овога божанствени младић узе насамо па га распитиваше о Светој Гори, утврдив га најпре заветом да никоме не прича његове тајне. А овај му исприча све о правилу пустињском: о заједничком животу по манастирима и засебном, по два или три заједно, и онима који, удаљивши се, усамљено живе у посту и мучењу. Све му то исприча тачно, јер и тај калуђер не бејаше прост него зналац онога што прича, велим, од Бога беше послан. А младић саслуша све о животу калуђерском и о старању њихову према Богу, о добрим њиховим делима, па му се сузе реком изливаху из очију његових. После, одахнув мало, рече старцу: "Видим, оче, да је Бог, који зна све, видев вољу срца мога, послао твоју светост да утеши мене, грешна. Сада се утеши срце моје, и душа се моја обесели неисказаном радошћу. Сада разумех чему вечито жудах. Блажени, преблажени они који се удостојише таква безбрижна и неметежна живота. Шта, дакле, да чиним, оче, како бих се могао уклонити од многометежног живота овога света, па да се удостојим таква анђеоског живота? Ако ме родитељи моји ожене, задржан љубављу према ономе што је телесно, нећу достићи таква живота. После овога не бих хтео да останем овде ни један дан, да ме се како не би коснула сласт овога света, те да ми и против воље моје отргне душу од такве љубави према анђеоском животу, као што учиш оче. Хтео бих бежати, али, не знајући пута, могао бих далеко залутати, а отац би ме, како му је могућно, стигао и вратио, чиме бих и оца ожалостио и себе много осрамотио, а потом не бих постигао оно што желим".

А старац, узев реч, рече му: "О, пресветли, жудна је љубав родитељска, нераскидна свеза природна, а милосно јединство и заједничко живљење с браћом својом. Али и Владика заповеда да се све ово лако презре и да се, узевши крст на раме, усрдно иде за њим, да се све лако подноси, угледајући се на страдања његова ради нас, да се не благује у мекоти, да се не тражи телесни мир, него да се, шта више, привикава на голотињу и глад, бдење и молитву, и да се на невољу и плач обраћа пажња с уздахом и узбуђеним срцем. Јер све се ово износи богољубивим душама као неки пут који лако води к врлини, а ово доноси истинску славу и поуздану част".

И младић слушаше ово, и као што родна земља прима семе, тако и он примаше к срцу старчеве речи, непрестано јецајући.

А старац се дивљаше његовој топлој љубави према Богу и божанственом огњу, који је тако зажегао душу његову, слушаше његове речи пуне чедности и узбуђености, па му рече: "Видим, чедо, да ти је душа зашла дубоко у Божју љубав, него се пожури да извршиш своју добру жељу, да не би како сејач зла (ђаво) посејао кукољ у срце твоје, који би, укоренив се, угушио пшеницу твоју, добру мисао, те би се одрекао такве намере, а задржан љубављу према телу и љубавним сластима, како кажем, ништа нећеш постићи, него ћеш подлећи пороку и срамоти, које у Јеванђељу осуђујемо, као они који се ради течења имања, и јармова волова, и новобрачне жене одрекоше слатке вечере и бесмртне хране, и праведно се назваше недостојнима изабраног звања и весеља небеског цара Христа. Ја ћу ти за такво дело послужити, и с помоћу Божјом спровешћу те до Свете Горе, камо желиш отићи, само нека буде коњ и за мене, како бисмо могли одбећи од оца твога". А он, чим ово чу од старца, одмах се покори вољи његовој и рече: "Хвала ти, Господе, што ми срце увери овим странцем". Старцу пак рече: "Оче, да си Богом благословен, што укрепи душу моју".

Испуњен ради тога великом радошћу, не одложив нимало, отиде родитељима, да би измамио отпуст. По обичају запроси од њих молитву и благослов, говорећи: "Господари моји, рекоше ми да у тој и тој планини, и име јој помену, има много звериња. Ако задобијем вашу милост, ви ћете ме благословити и пустити да ловим, па, иако задоцнимо, немојте се љутити на нас, јер чух да онде има пуно јелена". Отац му учини по вољи и рече: "Господ нека је с тобом, чедо, нека те благослови и на добро упути". А мати, као мати, загрли га и слатко пољуби, па га отпусти с миром, али му заповедише да се брзо врати. А не знађаху да он неће да лови јелене, него хоће извору живота, Христу, да њиме напуни јелену сличну душу своју, распаљену огњем жарке љубави његове. □

Превели: др Драгољуб Павловић и Радмила Маринковић

АУТОР: Младен Спасојевић	ДЛАКАВОСТ, МАЉАВОСТ	ЗНАЧАЈНО ХИСТОРИЈСКО РАЗДОБЉЕ	ПОКОРНОСТ	24. И 22. СЛОВО АЗБУКЕ	БЛИЗАК СРОДНИК	ОБЈАШЊЕЊЕ УЗ ГЕОГРАФСКУ КАРТУ	ПРАСТАНОВНИЦИ ШПАНИЈЕ	ИМЕ БОКСЕРА НОРТОНА	АМПЕР	АНТИМОН	РАДИЈУМ	ОНАЈ КОЈИ ПРАВИ ПРТИНУ	ИМЕ МАЈКЕ КНЕЖОПОЉКЕ	ТУМАЧ ДОГАЂАЈА	СТРУЧЊАК ЗА АНЕСТЕЗИЈУ
НАША ДРЖАВА	Р	Е	П	У	Б	Л	И	К	А	С	Р	П	С	К	А
КОРИШТЕЊЕ (мн.)	У	П	О	Т	Р	Е	Б	Е	ГЛУМАЦ РИЧАРД / МИЛАНСКА ОПЕРА	Н	А	Р	Т	О	Н
ПРАВАЦ КРЕТАЊА ВОДЕ	Т	О	К	УЗРОК (лат.) / МАЈСТОР ЗА РАДИО АПАРАТЕ	А	Т	И	Н	О	РУСКО МУШКО ИМЕ	МУШКО ИМЕ ТОМА / ПОЛУПРЕЧНИК	Т	О	М	Е
ВРСТА ЛОВАЧКОГ ПСА	А	П	О	Р	Т	Е	Н	ОБОЉЕЊЕ ЗУБА / ПРЕМА	К	А	Р	И	Ј	Е	С
ПЈЕВАЧИЦА МАТОВИЋ	В	Е	Р	А	ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТ / КОД, ПРИ	Н	И	К	Л	И	ГРАД У ФРАНЦУСКОЈ / ЛОВАЧКИ ПАС	Н	А	Н	Т
УЗВИК ДОЗИВАЊА	О	Ј	ВРСТА ВОЋА, МУРВА / ПИСАЦ ДРАМА	Д	У	Д	ГРАД У ШПАНИЈИ / МЕТАР	А	Д	А	К	А	Н	Т	Е
НАСЛАЂИВАЊЕ ТУЂИМ МУКАМА	С	А	Д	И	З	А	М	ВРСТА УДАРЦА У БОКСУ	А	П	Е	Р	К	А	Т
ТОНА	Т	ГРЧКО СЛОВО / МИЛАНО	Р	О							Р	КОЊИ У НАРОДНОЈ ПЈЕСМИ / ЖАРГОН (енгл.)	А	Т	И
Т	МАМАЦ РИЈЕКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	М	А	М							СУМПОР	С	18. И 26. СЛОВО АЗБУКЕ / ОПОРАВЉАЊЕ	О	У
МЛИЈЕЧНИ ОРГАН КРАВЕ	В	И	М	Е									Ю	Д	А
РУМУНИЈА	Р	АМПЕРСАТ / УРЕДИ ЕКОНОМА	А	Х							ЈУНАЧКА ПЈЕСМА, СПЈЕВ	Е	П	РЕОМИР / СВИЈЕТЛИ КРУГ ОКО МЈЕСЕЦА	Р
СЛОВО ГРЧКОГ АЛФАБЕТА	Б	Е	Т	А							НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКИ ПОКРЕТ	Н	О	П	НАЈВЕЋИ СЛОБОДНИ ГРАД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
НАРОДНИ ПЈЕСНИК У КАЗАХСТАНУ	А	К	И	Н	ВЕНЕЦИЈА	ИМЕ ФРАНЦУСКОГ ПИСЦА КАМИЈА		ФОСФОР	ШПАНСКО ЖЕНСКО ИМЕ	ТАЛАС	ВРСТА ДРВЕТА / МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ	Г	Р	А	Б
ЛЕЋА (мн.)	С	О	Ч	И	В	А	АЛКОХОЛНО ПИЋЕ / 1. И 3. САМОГЛАСНИК	П	И	В	О	ВРСТА ПАПАГАЈА / ОБРАЂУЈЕ ЗЕМЉУ ПЛУГОМ	А	Р	А
	ПРИНЦИПИ / УКОП	Н	А	Ч	Е	Л	А	ДИО КОВАЧКОГ ПРИБОРА / ВРСТА ДРВЕТА	Н	А	К	О	В	А	Њ
ОТВОР НА КОЖИ	П	О	Р	А	ЉУДИ БИЈЕЛЕ КОЖЕ / ТУКА	Б	И	Ј	Е	Л	А	Р	Д	Ж	А
МЈЕРА ЕЛЕКТРИЧНОГ ОТПОРА	О	М	ГОМИЛЕ, ХРПЕ / НА ПРИМЈЕР	Р	П	Е	АЈНШТАЈНИЈУМ / 100 m² (мн.)	А	Д	ГЛУМИЦА ВЕЛЧ / КУЂЕЊЕ, ГРДЊА	Н	А	К	И	Л
МОНГОЛСКА ВЛАДАРСКА ТИТУЛА	К	А	Н	ПРИТОКА КАСПИЈСКОГ ЈЕЗЕРА / ОКУЧАНИ	У	Р	А	Л	НАДРИУМЈЕТНОСТ / 11. И 12. СЛОВО АЗБУКЕ	К	А	Љ	ЛУТЕЦИЈУМ / БИЗМУТ	Л	У
СУПРОТСТАВЉАЊЕ	О	Т	П	О	Р	ИМЕ ГЛУМЦА О НИЛА / ТАЈЛАНД	Р	О	Ј	А	В	ОДБРАМБЕНИ ИГРАЧ / ЈОД	Б	Е	К
ПИРИТИ ПО МАЛО	П	И	Р	К	А	Т	И	ДИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	К	Р	А	Ј	И	Н	А

ТАВНА, Тамна, манастир са црквом Св. Тројице код Бијељине, подигнут у XVI веку; једнобродна грађевина са куполом и припратом садржи уз поткуполни простор правоугаоне певнице; зидана је од камена и омалтерисана. У унутрашњости има трагова живописа (орнаменти) са почетка XVII века. Звоник на западном прочељу је из 1884. године.